

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS
POLITIKOS MOKSLŲ KATEDRA

ALINA VALENTINOVIČ

BENAMIŲ GYVŪNŲ GLOBA IR TEISĖS EUROPOS
SĄJUNGOJE IR LIETUVOJE

Magistro baigiamasis darbas

Vadovas
Prof. Vygandas Kazimieras Paulikas

VILNIUS, 2010

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS
POLITIKOS MOKSLŲ KATEDRA

BENAMIŲ GYVŪNŲ GLOBA IR TEISĖS EUROPOS
SAJUNGOJE IR LIETUVOJE

Europos Sąjungos politikos ir administravimo magistro baigiamasis darbas
Studijų programa 62603S203

Vadovas
Prof. Vygandas Kazimieras Paulikas

Recenzentas

Atliko
ESkmn8-01 gr.stud.
A.Valentinovič

VILNIUS, 2010

TURINYS

ĮVADAS	7
1. MOKSLINĖS LITERATŪROS DUOMENŲ ANALIZĖ	11
1.1 Benamių gyvūnų problemų atsiradimo ištakos.....	11
1.2 Benamių gyvūnų teisės.....	12
1.3 Benamių gyvūnų teisės reglamentuojančių įstatymų svarba.....	14
1.4 Pagrindinės benamių gyvūnų problemos.....	16
1.5 Gyvūnų globos namai.....	21
2. AKTUALIOS BENAMIŲ GYVŪNŲ PROBLEMOS	24
3. TEISĖS AKTŲ IR KITŲ DOKUMENTŲ ANALIZĖ	27
3.1. Lietuvos Respublikos teisės aktai, reglamentuojantys benamių gyvūnų teises.....	27
3.1.1. Lietuvos Respublikos Konstitucija.....	27
3.1.2. Lietuvos Respublikos Aplinkos apsaugos įstatymas.....	27
3.1.3. Lietuvos Respublikos Gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymas.....	28
3.1.4. Lietuvos Respublikos Veterinarijos įstatymas.....	29
3.1.5. Lietuvos Respublikos Baudžiamasis kodeksas.....	29
3.1.6. Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodeksas.....	30
3.1.7. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymo įgyvendinimo.....	31
3.1.8. Naminių gyvūnėlių ženklavimo ir registravimo taisyklės.....	31
3.1.9. Veterinarijos reikalavimai gyvūnų globos namams.....	32
3.1.10. Gyvūnų laikymo Vilniaus miesto savivaldybės teritorijoje taisyklės.....	33
3.1.11. Lietuvos Respublikos Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo projektas.....	36
3.2. Europos Sąjungos teisės aktai, reglamentuojantys benamių gyvūnų teises.....	40
3.2.1. Europos Konvencija dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos.....	41
3.2.2. Amsterdamo sutartis.....	42
3.2.3. Lisabonos sutartis.....	42
3.2.4. Europos Parlamento Gyvūnų gerovės veiksmų plano 2006-2010 metų įvertinimo ataskaita.....	43
3.2.5. Rašytinis pareiškimas pagal tvarkos taisyklių 123 straipsnį dėl naminių gyvūnų gerovės.....	45
3.3. Jungtynės Karalystės teisės aktai, reglamentuojantys benamių gyvūnų teises.....	47
3.4. Vokietijos Federacijos teisės aktai, reglamentuojantys benamių gyvūnų teises.....	49

4. LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINĖ SISTEMA	53
4.1. Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerija.....	53
4.2. Lietuvos Respublikos Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba.....	53
4.3. Savivaldybės ir seniūnijos.....	54
4.4. Gyvūnų registracijos centras.....	55
5. GYVŪNŲ GLOBOS NAMŲ VEIKLA	60
6. VISUOMENĖS VAIDMUO IR ŠVIETIMAS	66
APIBENDRINIMAS	73
IŠVADOS	78
SIŪLYMAI	79
LITERATŪRA	80
ANOTACIJA	85
ANOTATION	86
SANTRAUKA	87
SUMMARY	88
PRIEDAI	89

PAVEIKSLAI

- 1 pav.** Benamių gyvūnų problemų sprendimo metodų sistema
- 2 pav.** Gyvūnų identifikavimo nauda
- 3 pav.** Gyvūnų registracijos statistika
- 4 pav.** Benamių šunų populiacijos didėjimo tendencija 2002-2007 metais
- 5 pav.** Benamių kačių populiacijos didėjimo tendencija 2002-2007 metais
- 6 pav.** Lietuvos gyvūnų prieglaudų 2008-2009 metų veiklos statistika
- 7 pav.** Benamių šunų populiacijos kontrolės metodai
- 8 pav.** Benamių kačių populiacijos kontrolės metodai
- 9 pav.** Neatsakingas visuomenės elgesys su gyvūnais
- 10 pav.** Benamių gyvūnų ekologinė talpa
- 11 pav.** Ekologinė talpa po PSP programos įgyvendinimo
- 12 pav.** Ekologinė talpa po PSP ir švietimo programų įgyvendinimo

SANTRUMPOS

ES – Europos Sąjunga

EU- European Union

JAV – Jungtinės Amerikos Valstijos

PSP – „Pagauk-Sterilizuok-Paleisk“

VŠĮ – viešoji įstaiga

UAB – uždaroji akcinė bendrovė

LR – Lietuvos Respublika

VMVT – Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba

PIE – „Pets in Europe“

IVADAS

Benamių gyvūnų globos problemos visame pasaulyje aktualios, bet sunkiai sprendžiamos. Urbanizacijos procesas pakeitė miesto ekologinę aplinką. Vienas iš globalizacijos proceso padarinių – benamių gyvūnų atsiradimas miesto gatvėse. Po antrojo pasaulinio karo benamių gyvūnų populiacijos didėjimo procesas buvo sunkiai reguliuojamas, tad šiandien benamiai gyvūnai tapo visuomenės „kaimynais“. Kiemuose gyvenatys valkataujantys gyvūnai sukelia daug nepatogumų gyventojams. Žmonių ir benamių gyvūnų pasipriešinimas išsirutuliojo į visuomenės neapykantą gyvūnams. Yra daugybė pasiūlymų kaip spręsti benamių gyvūnų populiacijos, globos, teisių apsaugos problemas, tačiau net ir sėkmingiausios pasaulio praktikos neišsprendžia šių problemų iki galo ir negali būti taikomos viso pasaulio mastu. Deja, benamių gyvūnų problemų sprendimų sistema, tinkanti vienai šaliai, neretai visiškai nepritaikoma kitai.

Benamių gyvūnų globos ir teisių apsauga ir Lietuvoje ir visoje Europos Sąjungoje užtikrinama nevienodai. Tai sąlygoja skirtingas tautų požiūris į šias problemas, valstybinių institucijų veikimas ar neveikimas šioje srityje, visuomenės išsimokslinimo lygis, tradicijos ir istoriškai suformuotas elgesys, nacionaliniai įstatymai, interesų grupių veikla, žiniasklaidos aktyvumas ir ekonomikos išsivystymas. Europos Sąjungos besivystančios šalys žengia tik pirmus žingsnius benamių gyvūnų problemų sprendimų link. Šalys aktyviau ieško sprendimų ir alternatyvų, dalinasi gerąja patirtimi, priima pagalbą iš kitų šalių. Tačiau iki šiol, nei Lietuva, ne kitos Europos Sąjungos šalys nesutaria vieningai kas geriau - prevencija ar pasėkmių likvidavimas.

Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą atsivėrė naujos galimybės. Poreikis globalizuoti benamių gyvūnų problemą tapo akivaizdus jau formuojant pirmąsias aplinkos apsaugos politikos gaires, tačiau Europos Sąjungos Komisijos darbotvarkėse ilgą laiką vyravo kitų sričių problemos. Iki šiol benamių gyvūnų visuotinė problema nėra prioritetinga nei Europos Sąjungos posėdžiuose nei nacionaliniuose institucijose.

2010 metai pasižymėjo valstybinių ir viešųjų organizacijų aktyvumu. Šių metų spalio 1-5 dienomis Briuselyje įvyko pirmoji Europos Sąjungos surengta tarptautinė konferencija, skirta švietimui gyvūnų gerovės srityje (angl. „1st International Conference on Animal Welfare Education“). Ji buvo pavadinta „Kiekvienas atsakingas“ (ang. „Everyone is Responsible“). Šioje konferencijoje dalyvavo ne tik Europos Sąjungos narių atstovai, bet ir pasaulinės gyvūnų gerovės ir globos organizacijos, veterinarai, mokslininkai. Pakvietimus gavo ir Lietuvos valstybinės institucijos, tačiau jų atstovai nedalyvavo. Taip pat, lapkričio 9-11 dienomis vyko tarptautinė gyvūnų gerovės konferencija Prahoje (angl. „International Companion Animal Welfare Conference“). Ši konferencija ypatinga tuo, kad visi dalyviai kartu galėjo parengti tarptautinės teisės modelį, kuris užtikrintų gyvūnų gerovę. Jį siūloma naudoti valdžios institucijoms.

2010 m. rugpjūčio 19 d. Lietuvos Respublikos Seime susitikime-diskusijoje dalyvavo Tarptautinės gyvūnų gerovės organizacijos Briuselyje „4 Pforten“ Europos viešosios politikos biuro vadovė dr. Marlene Wartenberg. Susitikime dalyvavo ir Seimo nariai, valstybinių bei viešųjų institucijų atstovai. Ypatingas dėmesys buvo skirtas visuomenės švietimui benamių gyvūnų globos ir teisių klausimais.

Visi šie įvykiai sutapo su „Gyvūnų gerovės veikslių plano 2011-2015 metams” priėmimu ir Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo projekto kūrimu.

Šie metai parodė, kad nuo problemos atsiradimo iki jų pripažinimo praėjo 65 metai. Deja, iki šiol yra nemažai problemų benamių gyvūnų gerovės ir teisių srityje. Šios problemos svarbios, tačiau iki šiol nepakankamai aktualios. Vietiniai specialistai išvyksta į užsienio šalis pasisemti žinių, ištirti benamių gyvūnų problemas ir jų atsiradimo priežastis. Lietuvos mokslininkai nepakankamai tyria benamių gyvūnų globos ir teisių problemas, nėra atitinkamos literatūros ir priemonių, teisėms, globalai ir gerovei užtikrinti.

Žiniasklaidoje vis dažniau pasirodo pranešimai apie sužalotus ir numarintus benamius gyvūnus. Taip pasireiškia visuomenės agresija, nusistatymas prieš gyvūnus. Tačiau šiuolaikinis humaniškas požiūris į visas gyvas būtybes turi pasireikšti ne tik nekenksmingu elgsiu, bet ir pagalba bei rūpesčiu benamiais gyvūnais.

Retas žmogus ir valstybės tarnautojas rūpinasi benamių gyvūnų dabartimi ir ateitimi mūsų pasaulyje ir konkrečiai Lietuvoje. Kas yra benamių gyvūnų teisės ir kokias teises į globą jie turi? Kas turi užtikrinti gyvūnų gerovę ir tinkamą globą? Atsakyti į šiuos klausimus padės mokslinės literatūros analizė ir praktinis tyrimas.

Problemos formulavimas. Šiuo metu ir Lietuvos Respublikoje ir kitose Europos Sąjungos šalyse egzistuoja svarbios, praktiškai neišsprendžiamos benamių gyvūnų globos ir teisių apsaugos problemos. Moksliniame darbe bus ištirtos trys pagrindinės benamių gyvūnų globos ir teisių apsaugos praktinės problemos:

1. Lietuvos Respublikos ir Europos sąjungos *teisinių bazės*, reglamentuojančios benamių gyvūnų teises ir globą, netobulumas, atitinkamų įstatymų ir sąvokų trūkumas ir jau esamų įstatymų bei sąvokų praktiško taikymo sudėtingumas iš esmės yra kliūtis ieškoti globalinės problemos sprendimo.

2. Sunkiai įgyvendinamas valstybės ir jos įgaliotų institucijų *bendradarbiavimas* su gyvūnų globos namais. Vykdomos dvi priešingos pagal savo turinį programos. Nėra dialogo tarp viešųjų institucijų ir valdžios gyvūnų išsaugojimo ir globos klausimais.

3. Lietuvos Respublikos įgaliotų institucijų nepakankamas dėmesys benamių gyvūnų globos ir teisių apsaugos problemoms ugdo *abejingą visuomenės požiūrį* į benamius gyvūnus ir skatina žmonių agresyvius veiksmus.

Tyrimo objektas. Benamių gyvūnų globos ir teisių apsaugos problemos Europos Sąjungoje ir Lietuvoje.

Tyrimo dalykas.

1. Lietuvos Respublikos, Europos Sąjungos, Jungtynės Karalystės ir Vokietijos Federacijos teisinis reglamentavimas ir geroji praktika.

2. Valstybės administracinė sistema ir gyvūnų globos organizacijos.

3. Visuomenės vaidmuo ir jos švietimas .

Tyrimo tikslas. Išanalizuoti benamių gyvūnų teisių ir globos problemas, jų atsiradimo priežastis ir sprendimo būdus, remiantis Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės srities ekspertų nuomone bei Europos Sąjungos šalių gerąja patirtimi.

Tyrimo uždaviniai:

1. apžvelgti benamių gyvūnų problemas ir jų atsiradimo ištakas bei priežastis, gyvūnų teisių ir globos poreikių atsiradimą mokslinėje literatūroje;

2. išskirti aktualiausias benamių gyvūnų problemas;

3. atlikti benamių gyvūnų globos ir teisių apsaugos reglamentuojančių teisės aktų analizę, sąvokų įvertinimą, bei jų traktavimą realiame gyvenime;

4. išanalizuoti Lietuvos Respublikos administracinę sistemą;

5. ištirti benamių gyvūnų globos namų vykdomą veiklą;

6. įvertinti visuomenės vaidmenį sprendžiant benamių gyvūnų globos ir teisių apsaugos problemas;

7. apibendrinti tyrimo rezultatus išvadose ir pasiūlyti problemos sprendimų variantus siūlymuose.

Tyrimo hipotezė. *Nepakankamai efektyviai sprendžiamos benamių gyvūnų globos ir teisių apsaugos problemos Lietuvos Respublikoje (o tai leidžia daryti prielaidą, kad šios problemos nėra tiek aktualios, kiek reikalauja dabartinė situacija)*

Tyrimo metodai

Teoriniai tyrimo metodai

Atliekant tyrimą būtina naudotis abstrakcijos, duomenų analizės, genetiniu, lyginimo, alternatyvų ir apibendrinimo metodais.

1. *Abstrakcijos metodas* būtinas sąvokų patikslinimui. (Patikslinamos sąvokos, kurios yra aiškinamos Lietuvos Respublikos teisės aktuose)

2. *Duomenų analizės metodas* reikalingas teisės aktų analizei ir interviu rezultatų apdorojimui, vertinant statistinius duomenis. (Analizuojami Lietuvos Respublikos ir Europos Sąjungos teisės aktai, valstybinių ir viešųjų institucijų statistiniai duomenys)

3. *Genetinis metodas* padėtų suprasti iš kur atsirado benamių gyvūnų teisės ir poreikis juos globoti, kas tai sąlygojo.(Analizuojamos gyvūnų teisių ir benamių gyvūnų problemų ištakos, istorinė raida)

4. *Lyginimo metodas* suteiktų galimybę palyginti Lietuvos ir kitų ES šalių patirtį, sprendžiant benamių gyvūnų globos ir teisių apsaugos problemas.(Pateikiama Vokietijos Federacijos ir Jungtinės Karalystės patirtis, sprendžiant benamių gyvūnų problemas)

5. *Alternatyvų metodas* padėtų suprasti skirtingų teorijų pranašumus ir skirtumus. (Palyginamos dvi programos nukreiptos į gyvūnų populiacijos mažinimą – benamių gyvūnų eutanaziją ir sterilizaciją/kastravimą)

6. *Apibendrinimo metodas* būtinas, kai darbe bus apibendrinama naudota literatūra, tyrimo duomenys, daromos galutinės mokslinio darbo išvados.

Empiriniai tyrimo metodai

Atliekant tyrimą būtina naudotis interviu metodu.

7. *Interviu metodas (ekspertų interviu)* būtinas nustatyti tikslią tyrimo problemą ir sužinoti kompetetingą ekspertų nuomonę tyrimo klausimais

1. MOKSLINĖS LITERATŪROS DUOMENŲ ANALIZĖ

1.1. Benamių gyvūnų problemų atsiradimo ištakos

Carol Moulton, Phyllis Wrightas, Kathryn Rindy¹ straipsnyje aprašo benamių gyvūnų problemos atsiradimą. Pasak autorių, benamių gyvūnų problemos atsirado jau 1940 metais. Amerikos populiariausi laikraščiai rašė daug mokslinių straipsnių apie ūkį, apie arklių priežiūrą ir medžioklę, tačiau informacijos apie benamių kačių ir šūnų atsiradimą nebuvo. Urbanizacijos procesas sąlygojo daug rimtesnių problemų: didelį benamių gyvūnų skaičių lokaliuose vietose, veterinarijos paslaugų stygių, gyvūnų reprodukciją. Džiugina tai, kad kartu su atsiradusiomis problemomis pradėta ieškoti ir sprendimų. Vienas populiariausių nuo 1940 metų iki dabar yra benamių gyvūnų globos organizacijos. 1950 metais tokios organizacijos buvo atsakingos tik už pasiūtligės paplitimą. Patys gyvūnai, kaip gyvos būtybės, tada nebuvo vertinami.

Leslie Irvine² analizuoja benamių gyvūnų atsiradimo problemą iš filosofinės ir socialinės pusės. Ji išskiria žmogų, kuris atsakingas už gyvūnus. Autorė taipogi sieja benamių gyvūnų problemų atsiradimą su urbanizacija. Pati globa tapo problema, kai žmogaus sąmonėje atsirado atsakomybės už gyvūnų gyvybes jausmas ir poreikis juos globoti. Benamių gyvūnų globos problema, jos manymu, yra socialinė problema, o jos sprendimui neužtenka tik reiškinio. Turi būti „klientas“ arba poreikis jai spręsti.

Benamiai gyvūnai – tai ne naujas reiškinys. Beatrice M. Bodart-Bailey³ savo knygoje „The dog shogun: the personality and policies of Tokugawa Tsunayoshi“ aprašo 1692 metų Nagasaki miestą. Knygos pagrindinis herojus, keliautojas, buvo nustebintas pamatęs pilnas gatves benamių šūnų. Jų statusas mieste buvo aukštesnis už patį žmogų, o įstatymai griežtai draudė bet kokią veiksmą prieš gyvūnus. Šūnys buvo atsakingai globojami. Sergantys gyvūnai buvo globojami dar labiau. Žūdyti gyvūnus buvo griežtai draudžiama.

Lietuvoje apie gyvūnų globą galima sužinoti iš pirmųjų rašitinių šaltinių, kurie buvo žinomi jau nuo XVIII am. Lietuvoje. Pirmoji gyvūnus globojanti organizacija – Lietuvos gyvulių globos draugija. Ji buvo įkurta 1873 metais Rietave. Tuo metu Lietuva buvo okupuota Rusijos ir Rietavos skyrius buvo vienas iš 32 kitų draugijų. 1874 metais draugijos skyriai buvo įkurti Vilniuje ir Raseiniuose, o 1893

¹ Moulton C. et al. The role of animal shelters in controlling pet overpopulation // The Journal of the American Veterinary Medical Association (JAVMA). –1991, Vol. 198, No. 7; p. 1172 – 1176. - ISSN 0003-1488

² Irvine L. The Problem of Unwanted Pets: A Case Study in How Institutions “Think” about Clients’ Needs // Academic Journal of University of California Press. – 2003, Vol. 50 Issue 4; p. 551-554. – ISSN 00377791

³ Bodart-Bailey B. M. The dog shogun: the personality and policies of Tokugawa Tsunayoshi // University of Hawai‘i Press.- 2006, p. 144-145 // ISBN – 13: 978-0-8248-2978-0

metais ir Kaune. Draugijos veikla buvo sustabdyta prasidėjus pirmam pasauliniam karui, tačiau 1922 veikla buvo atnaujinta.

Lietuvos gyvulių globos draugijos metraštis, jau tada skelbė gyvūnų globos svarbą:

*Draugija didžiausias pastangas dėjo įsąmoninti visus žmones, kad gyvūlys nėra tik paprastas daiktas, su kuriuo žmogus galėtų daryti ką panorėjęs, bet kad jis yra gyvas, Dievo leistas padaras, jaučiąs laimės ir skausmo jausmą iki tam tikro laipsnio, panašiai kaip ir žmogus, ir dėl to turįs teisių, ištikimai žmogui tarnaudamas, būti nuo tų visų skausmų ir baimės apsaugotas.*⁴

Jau XX amžiaus pradžioje atsirado poreikis ne tik globoti gyvūnus, bet ir suteikti jiems teises, panašias į žmonių.

Nuo 1937m. draugijos globėju tapo Lietuvos Respublikos Prezidentas Antanas Smetona. Tai nesustabdė veiklos nutraukimo 1940 m., kai Sovietų Sąjungai okupavo Lietuvą. 1990 metais veikla buvo atstatyta.

1.2. Benamių gyvūnų teisės

Vyrauja nuomonė, kad teisės turi tik žmonės, nes turi sąmonę ir protą. Tačiau paskutiniu metu vis daugiau diskusijų kyla ties benamių gyvūnų teisėmis.

Biblijoje pasakyta, kad ir žmonės ir gyvūnai turi sielą. Prieš mirtį ir žmonija ir gyvūnija yra lygūs: kaip miršta vieni, taip miršta ir kiti, ir paskutinis iškvėpis vienodas, tad žmogus neturi pranašumų. Teisių atžvilgiu, žmogus ir gyvūnas lygūs.

Cass R. Sunstein, Martha Craven Nussbaum⁵ tyria gyvūnų teises. Nuo 1990 metų ypač iškilo gyvūnų teisių problema ir Vokietija tapo viena pirmųjų Europos valstybių, kuri 2002 metais inicijavo teisės aktus, kurie privertė piliečius gerbti ir branginti naminius gyvūnus. Autoriai išskiria 2 kryptis – tie, kurie už „gyvūnų gerovę“ ir tie, kurie už „gyvūnų teises“. Kalbant apie gyvūnų teises, autoriai bando išskirti bendriausias gyvūnų teises, tarp jų: teisė būti apsaugotam nuo žiauraus elgesio, teisė gauti vandens ir pašaro, teisė į gryną orą ir globą. Šeimininkas, keliaujantis su šunimi geležinkelio transportu, kas 5 valandas turi augintinį pašerti, duoti vandens; šeimininkas, išmetęs savo gyvūną į gatvę, traukiamas baudžiamajai atsakomybei. Autoriai taip pat analizuoja gyvūno, kaip „daikto“ ar „žmogaus“ traktavimą.

Jordanas Curnuttas⁶ rašo apie teises, kaip apie žmogaus priemonę, skirtą realizuoti ir ginti jo interesus. Istoriskai gyvūnų teisės buvo suprantamos per naudos prizmę. Teisės atspindėjo žmogaus poreikį išnaudoti gyvūnus kaip maistą ir darbo jėgą. Todėl sprendžiant gyvūnų teisių problemas visada

⁴ LGGD istorija. <http://lggd.lt/istorija> [žiūrėta 2010-10-05]

⁵ Sunstein C. R., Nussbaum C.M. Animal rights: current debates and new directions// Oxford University Press.- 2004, p. 3-6 // ISBN 0-19-515217-4

⁶ Curnutt J. Animals and The Law// ABC-CLIO Press. - 2001, p. 2-5, 97-99// ISBN 1-57607-147-2

išlikdavo dilema: kaip suderinti žmogaus poreikius ir gyvūnų interesus taip, kad nevienas neliktų pralaimėtoju. Kiekvienas žmogaus ir gyvūnų interesas buvo ir yra grindžiamas įvairių motyvacijų: kai kalbama apie maistą ir komfortą pateisinamas žmogaus interesas, tačiau šiuolaikinis pasaulis siūlo daug alternatyvų, tad gyvūnų naikinimas jau nėra būtinas.

Šiandien visos šios motyvacijos susipynė ir įtakoja įstatymų leidybą. Būtent todėl šie įstatymai yra tokie įvairūs. Vienai šaliai svarbu ir toliau išnaudoti gyvūnus, kitose valstybėse gyvūnų teisės griežtai ir atsakingai įgyvendinamos.

Istoriškai gyvūnas yra suprantamas kaip žmogaus nuosavybė, turtinis daiktas. Iki šiol JAV nėra vieningų teisės aktų, kurie reglamentuotų benamių gyvūnų globos standartus. Tik XX am. 50-ais metais JAV Kongresas pradėjo aktyviai dalyvauti gyvūnų globos ir teisių apsaugos įstatymų kūrime. Per pakutinius dešimtmečius į šį procesą, siekiant apsaugoti benamius gyvūnus, įsitraukė ir piliečiai.

Carlas Cohenas ir Tomas Reganas⁷ nusprendė diskusijos metu rasti visus „už“ ir „prieš“ gyvūnų teises.

C. Cohenas siūlo atskirti žmogaus „įsipareigojimą gyvūnui“ ir „gyvūno teises“. Jis mano, kad gyvūnai pagal savo prigimtį negali turėti teisių. Pasaulyje yra nusistovėjęs neteisingas stereotipas, kad atsisakę pripažinti gyvūnų teises, mes automatiškai atsisakome įsipareigojimų. Nors autoriaus manymu, tai yra pagrindinė klaida, jis teigia, kad gyvūnų teisės – tai žmogaus moralės klausimas. Kadangi žmogus negali morališkai sau leisti žiauriai elgtis su gyvūnu, automatiškai atsiranda gyvūnų teisės. Jis nustatė, kad teisė viršesnė už įsipareigojimą, o tai reiškia, kad įsipareigojimas dar nėra prielaida atsirasti teisei. Cohenas atsisako pripažinti gyvūnų teises, kadangi teisės koncepcija taikoma tik žmogui.

T. Reganas įsitikinęs, kad gyvūnai turi teisių. Jis skiria ypatingą dėmesį žmogaus moralės klausimams. Jo manymu, gyvūnai, neturėdami jokių teisių, vis tik turi moralinę teisę gyventi, o jeigu tokia teisė egzistuoja, žmogus negali išnaudoti gyvūnų savo poreikiams patenkinti, kokie svarbūs jie bebūtų. Autoriai pateikia pavyzdį, kuris aiškiai parodo, kad gyvūnai privalo turėti teises:

„ II pasaulinio karo metu, naciai išnaudodavo žydų naujagimius, siekdami atrasti ir iširti vakciną poliomielitui gydyti. Vaikai, kaip ir gyvūnai, tada ir dabar, buvo išnaudojami. Jeigu gyvūnai turi teises, tai jų išnaudojimas žmogaus poreikiams patenkinti yra toks pats nepriimtinas, kaip ir tų vaikų“.⁸

Lietuvos Respublikoje taip pat nemažai diskutuojama apie benamius gyvūnus ir jų teises, tačiau moksliskai ši tema mažai tiriama. Kristina Ignoraitė, aplinkosaugos politikos ir valdymo magistrantė, ištyrė benamių gyvūnų teisių apsaugos problemas Lietuvoje. Jos pagrindinis tikslas buvo iširti Lietuvos teisinę bazę ir poreikį kurti naujus įstatymus, saugojančius benamius gyvūnus.

⁷ Cohen C., Regan T. The Animal Rights Debate// Rouman&Littlefield Publishers. - 2001, p. 27-30 //ISBN 0-8476-9663-4

⁸ Ten pat.

K. Ignoraitė bando išsiaiškinti, ar gyvūnai turi teises ir kaip šios teisės įgyvendinamos valstybės.

Pasak Ignoraitės, „teisiniu aspektu teises gali turėti ir jos gali būti pažeistos tik tiems ir tarp tų, kas gali pareikšti moralinius kaltinimus vienas kitam. Akivaizdu, kad tai gali padaryti tik žmonės.“

Tačiau pati autorė pritaria kitai nuomonei ir drąsiai naudoja prieštaringą sąvoką „gyvūnų teisės“ savo darbe.

Benamiai gyvūnai kaip ir apskritai visi gyvūnai turi savo teisių, nors ir negali patys jų apginti, kad jie nėra skirti žmonių reikmių tenkinimui - maistui, aprangai, pasilinksminimams ar eksperimentams, o pretenduoja į lygiateisišką savo gerovės ir elgesio užtikrinimą.⁹

Autorė plačiai apžvelgia visus teisės aktus, reglamentuojančius benamių gyvūnų teises. Savo išvadose, autorė, kaip pagrindinę problemą pateikia nepakankamą dėmesį benamių gyvūnų problemoms, tarp jų protingos teisinės bazės kūrimą.

1.3. Benamių gyvūnų teises reglamentuojančių įstatymų svarba

Benamių gyvūnų teisės yra ir privalo būti įtvirtintos įstatymų. Kiekviena šalis, atsižvelgdama į tradicijas, istoriją, visuomenės interesus ir poreikius kuria atitinkamą teisinę bazę, kuri padeda ne tik nustatyti benamių gyvūnų teises, bet ir jų pagalba vykdo gyvūnų globą ir apsaugą.

Kiekvienos šalies įstatymų sistema yra unikali, tačiau svarbu, kad teisių įgyvendinimas būtų reguliuojamas, o patys įstatymai griežti.

Olga Kožarskaya (rus. Ольга Кожарская)¹⁰ aptaria žiauraus elgesio su gyvūnais problemą. Jos manymu, žmogus dar nesuvokia, kad pririšęs šunį grandine, ar išmesdamas gyvūną į gatvę, ar laikydamas jį netinkamomis sąlygomis, jis jau elgiasi žiauriai. Jos manymu, svarbu gyvūnų globos problemas spręsti kompleksiskai. Pirmiausia reikia kad žmogus ir valstybė pradėtų žiūrėti į gyvūnus kaip į gyvas būtybes. Reikia priversti žmones susitaikyti su gyvūnais. Autorė teigia, kad spręsti gyvūnų globos problemas turi valstybinės ir tarptautinės organizacijos, tačiau iki šiol sėkmingos patirties labai mažai. Reikalinga stipri teisinė bazė ir verslo pasaulio dalyvavimas, bet viskas baigiasi ties finansavimu. Vokietija sugebėjo geriausiai susitvarkyti su gyvūnų globos problematika. Išleista daug teisės aktų, įsteigta nemažai globos namų ir šėrimo punktų, vykdoma populiacijos mažinimo programa.

⁹ Ignoraitė K. Benamių gyvūnų teisių apsauga Lietuvoje: magistro baigiamasis darbas: Vilnius: - Mykolo Romerio universitetas, 2005. – p. 6-7

URL: http://aleph.library.lt/F/EVI9BVUYSM6E4JM67QBCNBACIFJM823GMTHYVSU34RPLKJTNB1-76133?func=full-set-set&set_number=049910&set_entry=000001&format=999

¹⁰ Кожарская Ольга. Защита животных и современный мир// журнал «Партнер». – 2001, № 10/01. <http://www.unnat.ru/forum/wtboard/57.shtml> [žiūrėta 2010-01-20]

Grigorijus Pojaganovas (rus. Григорий Пояганов)¹¹ – vienas žymiausių rusų ekologas-ekspertas straipsnyje aprašo įstatymų, reglamentuojančių benamių gyvūnų globos ir teisių apsaugos netobulumą. Jo manymu, šiandien vienas svarbiausių dokumentų Europoje, reglamentuojančių benamių gyvūnų teises yra Europos Konvencija, kurią priėmė ir kaip atramos tašką nacionaliniams įstatymams kurti naudoja 22 Europos šalys. Autorius ypatingą dėmesį skiria humaniško elgesio aspektams. Jis atmeta sterilizacijos metodą, kaip populiacijos mažinimo būdą, nes išleistas atgal į megapolisą gyvūnas jau negali pilnai adaptuotis savo teritorijoje. Sterilizacija prilygsta eutanazijai. Jis siūlo veikti kompleksiskai, kūriant atitinkamą infrastruktūrą ir naudojant humaniškus gaudymo ir laikymo metodus. Tik vykdant bioetišką ir humanišką politiką, galima išlaikyti ar net sumažinti benamių gyvūnų populiacijos lygį besikeičiančioje ekonomiškoje ir ekologiškoje aplinkoje.

Pojaganovas teigia, kad sukūrus bendrą gyvūnų apsaugos įstatymą, griežtai reglamentuojant gyvūnų laikymo ir gaudymo sąlygas, finansuojant nevalstybines organizacijas iš valstybės lėšų, tinkamai informuojant visuomenę, galima ne tik sumažinti gyvūnų reprodukciją, bet ir palapsniui išspręsti benamių gyvūnų globos problemas.

C. Moulton, P. Wrighas ir K. Rindy¹² atkreipia dėmesį į tai, kad įstatymai, reglamentuojantys benamių gyvūnų teises turi būti griežti ir privalomi visiems. Atlantoje ir kitose valstijose įstatymų trūkumas ir nepakankamai girežtos sankcijos sąlygojo naujus nutarimus. Atlantoje, šiam tikslui, teismuose net atsirado konkrečios savaitės dienos, skirtos bylų, susijusių su benamiais gyvūnais, nagrinėjimu.

Praktikuojamos ir baudos už palikimą be priežiūros iki 200 dolerių. Griežtas gyvūnų registravimas, licencijos, žetonų įsigijimas ir daug kitų griežtų reguliavimo metodų padėjo per pusę sumažinti benamių gyvūnų skaičių. Taip pat autoriai rašo apie kitas dvi svarbias programas, kurių tobulinimas leis efektyviai spręsti benamių gyvūnų problemas – tai sterilizacijos ir operatyvios gyvūnų paieškos programos. Autoriai kaip problemą išskiria nepakankamą visuomenės švietimą. Jiems atrodo svarbu informuoti žmones apie tai, kas yra gyvūnų reprodukcija ir kaip jie patys gali prisidėti prie populiacijos mažinimo.

Tačiau yra valstybių, kuriose istoriškai benamiai gyvūnai, ypač šunys, turi ypatingą statusą, todėl įstatymai arba neveikia, arba nereikalingi, reguliuojant gyvūnų populiacijas.

Hsin-Yi Wengas, Philipas H. Kassas, Lynette A. Hart ir Bruno'as B. Chomelis¹³ straipsnyje aprašo Taivano valstybinę politiką, taikomą benamių gyvūnų teisių apsaugai ir globai. Autoriai atliko

¹¹ Пояганов Г.Б. Экологические, экономические и биоэтические проблемы регулирования численности безнадзорных животных в мегаполисе// научно-практический журнал "Ветеринарная патология". - 2006, №2(17). URL: <http://www.animalsprotectiontribune.ru/VetPat2.html>

¹² Moulton C. et al. The role of animal shelters in controlling pet overpopulation// The Journal of the American Veterinary Medical Association (JAVMA). – 1991, Vol. 198, No. 7. - ISSN 0003-1488

¹³ Weng Hsin-Yi et al. Animal Protection Measures in Taiwan: Taiwanese Attitudes Toward the Animal Protection Law and Animal Shelters// Journal of Applied Animal Welfare Science. - 2006, Nr 9 (4); p. 316-318, 324-325 // ISSN: 1088-8705

tyrimą, kiek efektyviai yra įgyvendinamas Gyvūnų apsaugos įstatymas (angl. Animal protection Law). Jų tyrimas parodė, kad deja, įstatymas ir valstybės vykdomos programos nepakankamai integruoti į piliečių gyvenimą. Jie žino apie įstatymus ir valstybės išlaikomus gyvūnų globos namus, tačiau jų turinio nesupranta.

Tyrimas parodė, kad Taivano piliečiai praktiškai nepasitiki valstybiniais gyvūnų globos namais, ir kaip taisyklė apie 50 % gyvūnų tiesiog išmeta į gatves. Tik apie 12 % pasisakė už Taivano globos namus. Visi kiti teigia niekada nesinaudoję jų paslaugomis ir netiki jų politika. Mažiau negu pusė respondentų mano, kad Gyvūnų apsaugos įstatymas padeda išspręsti gyvūnų populiacijos problemą.

Autorių nuomone, įstatymas neveiksmingas dėl jo neaiškaus turinio ir nepakankamo visuomenės informavimo.

Vladimiras Rybalko (rus. Владимир Рыбалко)¹⁴ apžvelgia pasaulio praktiką, benamių gyvūnų problemų sprendimą. Neišsivysčiusiose šalyse, tokiose kaip Afrika, Azija, Indija, benamiai gyvūnai, ypač šunys yra istoriškai susiformavęs ir rūpesčių nekeliantis reiškinys, todėl šių šalių valdžia sprendžia ne gyvūnų globos problemą ar įstatymų projektavimą, o epidemijos pavojų – todėl čia taikomas skiepijimas, sterilizavimas ir kastravimas. Tačiau tų pačių tradicijų šalys – Ispanija, Singapuras, Malaizija – perėmė Vakarų praktiką. Šiose šalyse aktyviau taikomos pasaulinės programos ir incijuojami benamių gyvūnų statusą reglamentuojantys teisės aktai.

1.4. Pagrindinės benamių gyvūnų problemos

Pagrindinė benamių gyvūnų problema – tai jų milžiniškos populiacijos, kurios sukongcentruotos lokaliuose vietose. Efektyvios populiacijos reguliavimo politikos nevykdymas, nesuteikia stabilumo. Iš šios problemos atitinkamai išplaukia ir kitos lydinčios problemos, kurios turi būti sprendžiamos palaipsniui ir atsakingai. Žinoma, pradėti reikia nuo problemos pripažinimo, jos priežasčių nustatymo ir atitinkamų veiksmų planavimo. Šiuolaikiniai gyvūnų populiacijos reguliavimo būdai yra įvairūs, tačiau praktiškai visose ES šalyse vykdomos 2 konkuruojančios, bet tuo pačiu metu papildančios viena kitą programos – sterilizacija/kastravimas ir paklausos neturinčių gyvūnų numarinimas eutanizuojuant. Nėra vieningos autorių nuomonės, kokia gi iš šių priemonių yra humaniškiausia ir turi perspektyvų ateityje.

Sarah Hartwell¹⁵ savo straipsnyje nagrinėjo augančios benamių gyvūnų populiacijos problemas Didžiojoje Britanijoje, bei jų pagrindinį sprendimo būdą – PSP ir jo taikymo apekstus. Autorė pateikia schemą, kurioje parodo, kaip sterilizuoti benamiai gyvūnai, sulaukėję benamiai gyvūnai ir nesterilizuoti naminiai gyvūnai susiję tarpusavyje, veikia vieni kitų populiacijas, ir kaip PSP benamių

¹⁴ Рыбалко В.А. Обзор мирового опыта в решении проблемы бездомных животных//// научно-практический журнал "ВЕТЕРИНАРНАЯ ПАТОЛОГИЯ".- 2006, №2(17). URL: <http://www.animalsprotectiontribune.ru/Kommentmir.html>

¹⁵ Hartwell S. Feral Cat Control In The UK // 2002. URL: <http://www.messybeast.com/ukferal.htm> [žiūrėta 2010-02-03]

gyvūnų populiacijos reguliavimo metodas gali padėti kontroliuoti tuos ryšius, gyvūnų rotaciją. Straipsnyje atskleidžiami teisėti ir neteisėti benamių gyvūnų populiacijos mažinimo metodai Didžiojoje Britanijoje. Nors ši šalis tradiciškai laikoma pažengusia benamių gyvūnų problemų sprendimuose, tačiau pasitaiko atvejų, kai benamiai gyvūnai, ypač katės, yra apnuodijamos, sušaudomos. Toks žmonių elgesys nėra teisėtas. Autorė pasakoja, kad Gyvūnų kontrolės tarnybos veikdamos legaliai trijų savaitių bėgyje pagauna vos dvi kates, o atlikto darbo kaina viršija 1500 JAV dolerių. Tai parodo, kad sistema veikia ne taip efektyviai. Autorė pateikia ir kitų šalių pavyzdžius: Graikijoje, Tunise ir Turkijoje benamiai gyvūnai nuodijami strichninu. Australijoje yra naudojami specialiai gyvūnams skirti nuodai, o Prancūzijoje, kur gyvūno sterilizacija/kastravimas kainuoja apie 200 JAV dolerių, ypatingai benamės katės, nuodijamos nuodais, skirtais žiurkėms. S. Hartwell mano, kad šie veiksmai yra nehumaniški ir neteisėti, ir yra alternatyva, kuri sėkmingai vykdoma išsivysčiusiuose šalyse - PSP.

Deanas Marvinas Warrenas¹⁶ išskiria pagrindines benamių gyvūnų populiacijos didėjimo priežastis: naturalus veisimas, neatsakingas augintinių veisimas ir neapgalvotas gyvūno įsigijimas (kai žmogus įsigija gyvūną kaip žaislą vaikams). Autorius pateikia ir rekomendacijas kaip spręsti šias problemas: visuomenės švietimas, atitinkamų įstatymų kūrimas ir vykdymas bei visuomenės skatinimas kastruoti ir sterilizuoti augintinius. Daugelis gyvūnų, patekusių į gyvūnų laikinos globos ar karantinavimo tarnybas, yra užmigdomi, tačiau savininkai ne visada iki galo suvokia, kad toks likimas laukia gyvūno, kuris buvo įsigytas neatsakingai. Tėvai ir jų vaikai turi būti informuoti pakankamai apie tinkamą gyvūno laikymą ir apie tai, kaip svarbu yra sterilizuoti ar kastruoti gyvūną.

Eutanazija gali tapti išeitimi tik tuo atveju, jeigu gyvūnas yra senas ir kenčia nuo ligų.

Margaret Gerarghty¹⁷ optimistiškai vertina benamių gyvūnų populiacijos mažinimo rezultatus,. Pasak jos, su laiku, šios problemos sprendimas tapo daug profesionalėnis. Tačiau šalies regionai skiriasi – vienoje teritorijoje ši problema išspręsta, kitoje gyvūnų yra labai daug. Autorės manymu, tai priklauso nuo žmonių veikimo ar neveikimo. Kuo daugiau žmonės dalyvauja populiacijos kontrolės programose, tuo greičiau ši problema sprendžiama. Žmonės žino savo teritoriją, lengvai gali atsekti naujų gyvūnų atsiradimą, praneša apie tai įgaliotoms institucijoms, atsakingiau augina savo gyvūnus, dažniau juos sterilizuoja ir kastruoja, moka mokesčius. Ne visuose regionuose įmanoma reguliuoti žmonių ir gyvūnų augintinių santykius įstatymu. Skurdžiuose regionuose, gyvūnai augintiniai yra paskutiniai už kuriuos žmonės gali susimokėti. Jos manymu, norint sumažinti populiaciją reikia diegti veiksmingą gyvūnų identifikavimo sistemą ir, žinoma, daugiau laiko, pastangų ir pinigų skirti gyvūnų

¹⁶ Warren D. M. *Small Animal Care and Management*, Second Edition // „Thomson Learning“. - 2002, p. 29-30 // ISBN 0-7668-1424-6

¹⁷ Marjorie Anchel. *Overpopulation of Cats and Dogs. Causes, Effects and Prevention*. Gerarghty M. pranešimas „Animal Control: How is it Best Handled“. // New York State Humane Association. – 1990, p. 16-30 // ISBN 0-8232-1296-3

populiacijos mažinimo programoms. Autorė įsitikinusi, kad sėkminga gyvūnų populiacijos kontrolė yra neatsiejama nuo gyvūnų gerovės.

Barbara Cassidy¹⁸ palaiko autorės nuomonę, kad benamių gyvūnų skaičius ne didėja, o su laiku mažėja. Autorės manymu, pasiekti rezultatų įmanoma tik vykdant programą „T.Š.S.“ – „Teisėkūra, švietimas, sterilizacija“ (angl. „L.E.S.“ – „Legislation, Education, Sterilization“). Ypatingą dėmesį autorė skiria visuomenės švietimui. Pasak jos, svarbu, kad gyvūnų laikytojai suprastu kaip svarbu yra sterilizuoti gyvūną. Kalbant apie sterilizacijos programas, autorė teigia, kad svarbu sumažinti sterilizacijos procedūros kainą tam, kad ji taptų prieinama visiems žmonėms.

Sergejus Kuznecovas (rus. Сергей Кузнецов)¹⁹ analizuodamas benamių gyvūnų atsiradimą, ypatingą dėmesį skiria benamiams šunims. Jo manymu, katės iki galo nėra prijaukintos net jeigu jos gyvena su žmogumi. Šunys be žmonių gyventi negali. Taip susiklostė istoriškai, kad šunys retai sulaukėja. Autorius, pagrindine benamių gyvūnų atsiradimo priežastimi laiko visuomenės abejingumą gyvūnams ir neatsakingą jų laikymą. Kuznecovas įvardija 3 benamių gyvūnų atsiradimo priežastis:

- *neatsakingas sprendimas globoti gyvūną.* Pasak autoriaus, „šeimininkai“ neįvertina atsakomybės už gyvūną. Kai tik supranta, kad gyvūną reikia ne tik šerti, bet ir gydyti, sterilizuoti ar kastruoti - jie atsikrato gyvūno, išmeta į gatvę;
- *nekontroliuojamas gyvūnų veisimas.* Autorius rašo, kad daugelis žmonių iki šiol mano, kad jų katė ar kalė turi bent vieną kartą atsivesti vadą. Kaip rezultatas – dar 5-6 benamiai gyvūnai;
- *pasiklydę gyvūnai.* Juos be priežiūros palieka šeimininkai. Likę be jo, augintiniai pasimeta, neranda kelio atgal ir papildo benamių gyvūnų gaujas.

Aurorius analizuoja ir kitas problemas, kurios išplaukia iš neatsakingo gyvūnų laikymo ir veisimo. Naminiai gyvūnai, ypatingai šunys, tapę benamiais kelia grėsmę ne tik kitiems gyvūnams, bet ir žmonėms. Nuolat badaujantys gyvūnai be priežasties gali užpulti vaiką. Benamiai gyvūnai yra sunkių ir infekcinių ligų nešiotojai. Žmonės skundžiasi, kad benamiai gyvūnai kelia daug nepatogumų, tačiau pamiršta, kad patys dėl to kalti.

Kuznecovas analizuoja visuomenės pasirengimą padėti benamiams gyvūnams. Pasak jo, visuomenė pamažu keičia savo požiūrį į benamių gyvūnų globos problemas, tačiau kol kas mažai savanorių, padedančių ne žodžiais, o veiksmais.

Straipsnyje autorius pasakoja ir apie pakankamai naują ir netipinę benamių gyvūnų globos problemos sprendimo būdą. Tai yra nauja programa, kuri praktikuojama JAV – „Cell Dogs“. Benamius šunis po gydymo ir sterilizacijos iš prieglaudos perkelia į kalėjimus ir kolonijas. Teisę

¹⁸Marjorie Anchel. Overpopulation of Cats and Dogs. Causes, Effects and Prevention. Cassidy B. pranešimas: “Who is Responsible for Pet Overpopulation // New York State Humane Association. - 1990, p. 41-43 // ISBN 0-8232-1296-3

¹⁹ Кузнецов С. Бездомные животные в городе // журнал «Человек и окружающий мир». - 2008.
<http://chelovek.mirplus.ru/chelovek-i-zhivotnye/bezdomnye-zhivotnye-v-gorode> [žiūrėta 2010-02-19]

globoti šunį turi tik pavyzdingas kalinys. Šunys yra dresuojami ir ruošiami pagalbai neįgaliems piliečiams. Tokiu būdu sprendžiamos iš karto trys problemos: kalinio elgesys, benamio gyvūno globa ir pagalba neįgaliesiems.

Robertas Shneideris²⁰ savo straipsnyje išskiria tris pagrindines benamių gyvūnų atsiradimo gatvėse priežastis:

1. gyvūnų paklausos ir pasiūlos neatitikimas
2. gyvūnai, kurių atsisakė šeimininkai
3. neatsakingas gyvūnų laikytojų elgesys

Autorius bando rasti efektyviausią būdą spręsti benamių gyvūnų populiacijos didėjimo problemą. Jo manymu, svarbu užkirsti kelią naujų gyvūnų atsiradimui. Tokio efekto galima pasiekti sterilizuojant/kastruojant gyvūnus. Shneideris pabrėžia, kad sterilizacijos programos rezultatai taps matomi tik po keliasdešimties metų. Tik tokiu būdu įmanoma palaiptiesiui mažinti populiacijas atskiruose regionuose. Autorius taip pat siūlo gyvūnų laikytojus informuoti apie tai, kokia atsakomybė tenka už neatsakingą veisimą, o ne skatinti lengvatomis už gyvūno sterilizaciją. Jo manymu, nemokamos sterilizacijos paslaugos gali sąlygoti dar neatsakingesnį gyvūnų veisimą. Todėl reikia sugriežtinti gyvūnų paklausą.

Shelley Frost ir Katerina Lorenzatos Makris²¹ taip pat tyria benamių gyvūnų atsiradimo priežastis bei populiacijos reguliavimo būdus. Kalbant apie gyvūnų eutanaziją, autorės negali vienareikšmiškai įvertinti humaniška tai ar ne. Jų manymu, eutanazija nėra „geroji mirtis“ tiems gyvūnams, kurie ir fiziškai ir psichiškai yra sveiki, tad toks reguliavimo metodas yra priimtinas ne visiems gyvūnams. Tačiau įvertinus visą riziką, kuri laukia augintinių lauke, tarp kitų sulaukėjusių kačių ir šunų, autorės prieina išvados, kad eutanizuoju gyvūną veterinarijos gydytojas gelbėja jį nuo tragiškos mirties. Benamiai gyvūnai miršta nuo sunkių ligų, nuo apnuodijimų, nutrenkti mašinos, dažnai jie yra išnaudojami moksliniams tyrimams, religiniams ritualams, patenka į sadistų rankas.

Alanas M. Beckas²² moksliniame straipsnyje ne moksline kalba, o labiau grožine aprašo vieno benamio šuns gyvenimą Baltimore. Autorius atskleidžia skaitytojui, kaip realizuojama tipiška schema nukreipta prieš benamių šunų populiacijos didėjimą. JAV yra būdingas intensyvus gaudymas – trumpas laikymas globos įstaigoje – eutanazija – perdirbimas į antrinius produktus. Ši schema buvo veiksminga dar 1971 metais. Ji yra utilitarinė, praktiška ir, žinoma, nehumaniška, tačiau veiksminga. Tuo metu benamių gyvūnų naikinimas tiek suintensyvėjo, kad gatvėse jų beveik nebeliko. Autorius

²⁰ Schneider R. Observations on Overpopulations of Dogs and Cats. // Journal of the American Veterinary Medical Association. – 1975, Vol. 167, No.4, p. 281-284

²¹ Frost Sh., Lorenzatos Makris K.. Your Adopted Dog. Everything You need to Know about Rescuing and Caring for a Best Friend in Need// The Lyons Press. - 2007, p. 3-6// ISBN 978-1-59921-047-6

²² Beck M. A. The Life and Times of Shag, a Feral Dog in Baltimore // The Journal of Natural History. - 1971, Vol. 80, p. 58 -65

analizuoja benamių šunų ir žmonių santykius. Jis aprašo šunų gyvenimą mieste, analizuoja konkretų gyvūną ir natūrinio stebėjimo dėka fiksuoja visus benamio šuns gyvenimo aspektus.

Autorius mano, kad žmogus neatsiejama benamių gyvūnų ekologijos dalis. Žmogus atsikrato gyvūno augintinio, šeria benamius gyvūnus, gaudo juos ir naikina. Tuo pačiu laiku ir benamiai gyvūnai tampa žmogaus ekologijos dalimi. Benamiai šunys agresyvūs, loja, puola žmones – visa tai neigiamai įtakoja žmogaus gyvenimą. Tokius gyvūnų ir žmonių tarpusavio santykius autorius pavadino „kova už miestą“. Tačiau ši kova gali baigtis tik tuomet kai gyvūnų laikytojai atsakingiau žiūrės į gyvūnų globą, vykdys gyvūnų laikymo reikalavimus.

Sergejus Dudnikovas (rus. Сергей Дудников)²³ nagrinėja benamių gyvūnų populiacijos didėjimą, atsižvelgdamas į statistinius duomenis. Jis mano, kad reikia ekstremalių ir radikalių priemonių siekiant sumažinti benamių gyvūnų skaičių gatvėse. Autorius siūlo 4 strategijas, kurias vykdant galima pasiekti rezultatų:

1. nesiiinti jokių veiksmų, siekiant proceso savireguliacijos;
2. vykdyti benamių gyvūnų gaudimą ir jų laikymą gyvūnų globos namuose;
3. vykdyti benamių gyvūnų gaudymą, veterinarinę apžiūrą, gydymą, sterilizaciją/kastravimą ir grąžinimą atgal į miesto gatves;
4. vykdyti benamių gyvūnų naikinimą.

Autorius analizuodamas šias strategijas suprato, kad pirma strategija negali būti efektyvi vien dėl to, kad atsiranda grėsmė žmonių ir kitų gyvūnų sveikatai. Benamiai gyvūnai yra įvairių infekcinių ligų nešiotojai, tad nekontroliuojami jie gali užkrėsti ir žmones. Antra ir trečia strategijos gali būti veiksmingos ateityje, bet ne šiuo metu, kai gyvūnų yra pernelyg daug. Gyvūnų globos namai gali priimti tik ribotą gyvūnų skaičių, o sterilizacijos programos reikalauja aiškios sistemos ir didelių finansinių išteklių. Autorius priėjo išvados, kad realiai įgyvendinama gali būti tik ketvirta strategija, kuri numato benamių gyvūnų gaudymą ir numarinimą. Dudnikovas teigia, kad apie metodo „nehumaniškumą“ diskutuoja tik neprofesionalai ir žmonės, kurie bijo prisiimti atsakomybę už benamius gyvūnus. Jo manymu, net ir šios strategijos vykdymas gali tapti neefektyviu jeigu:

- gaudymas ir naikinimas bus nepastovus, o tik pagal iškvietimus;
- procesas turi atsižvelgti į benamių gyvūnų biologinį cikliškumą;
- turi būti aiškiai suplanuotas proceso etapų įgyvendinimas.

Pasak autoriaus, net „naudos ir sąnaudų“ analizė parodo, kad kitos strategijos negali būti įgyvendintos, atsižvelgiant į ekonominę šalies padėtį.

²³ Дудников С.А. Городские кошки и собаки: взгляд с позиции эпизоотологии// Всероссийский научно-исследовательский институт защиты животных. <http://www.animalsprotectiontribune.ru/Dudnikov.html> [žiūrėta 2010-03-05]

1.5. Gyvūnų globos namai

Benamių gyvūnų globa – tai ne tik gyvūnų neturinčių šeiminių ir namų aprūpinimas maistu, tinkamomis sąlygomis, bet ir veiksmai, nukreipti prieš gyvūnų žalojimą, jų naikinimą. Globa taip pat pasireiškia žmonių bei valstybės noru ir ryžtu spręsti benamių gyvūnų globos ir teisių apsaugos problemas: jų skaičiaus mažinimas, humaniškas elgesys, protingos sankcijos ir papildomas visuomenės švietimas.

Naminiai gyvūnai tapę benamiais arba gimę tokiais nepraranda teisių į gyvenimą. Tačiau už gyvenimo kokybę nėra atsakingų žmonių, nes benamiai gyvūnai neturi šeiminių, o tai reiškia kad jie neturi globėjų. Rusijoje benamiai gyvūnai įgyja valstybės gyvūnų statusą. Tai reiškia, kad už jų globą yra atsakinga valstybė.

Šiandien Lietuvoje ir daugelyje ES šalių benamių gyvūnų globą vykdo benamių gyvūnų globos namai. Dažniausiai ši veikla savanoriška ir remiasi tik privačių asmenų interesais bei poreikiu saugoti gyvūnus. Valstybės rolė šių problemų sprendime apsiriboja įstatymų leidyba. Gyvūnų globos namai finansuojami iš steigėjų asmeninių ir piliečių paaukotų lėšų. Valstybės dotacijos yra simbolinės arba jų nėra visai.

Tačiau dažnai banamių gyvūnų globos namais vadinamos karantinavimo tarnybos, kurios gyvūnus globoja tik laikinai, suteikia veterinarinę pagalbą ir eutanizuoja.

J. Curnuttas²⁴ rašo, kad JAV pagrindine benamių gyvūnų išlaikymo vieta – laikini gyvūnų laikymo namai.

Konkrečių skaičių autorius nenurodo, tačiau apie 12 mln. benamių gyvūnų kasmet patenka į tokius namus, o daugiau negu pusė jų ten lieka. Jie yra užmigdomi. Yra tik vienas federalinis įstatymas, kuris reguliuoja tokio išlaikymo praktiką. Nacionalinė Gyvūnų Kontrolės Asociacija vykdo benamių gyvūnų globos namų sertifikacijos programą, tačiau ji nėra privaloma. Kaip rezultatas, tik maža dalis tokių namų turi sertifikatą. Autorius taip pat rašo, kad JAV gyvūnų globos namai yra 2 rūšių:

- *aptvaras*
- *prieglauda*

Aptvaras mūsų šalyje – tai valstybinės karantino tarnybos, kurių pagrindinis tikslas – mažinti benamių šunų ir kačių populiaciją juos naikinant. Tokios „pagauk ir nužudyk“ politikos istoriškai laikėsi ir Valstijų administracinės organizacijos. Kaip pavyzdį, autorius pateikia Njujorko praktiką: „Šunys masiškai buvo gaudomi miesto gatvėse kiekvieną dieną. Darbuotojai sukraudavo visus gyvūnus į dideles dėžes ir kėlimo kranais nugramzdydavo jas į upę ir laikė tol, kol šunys nuskęs. Po to dėžes, su nudvėsusiais gyvūnais išveždavo į savartynus“.²⁵

²⁴ Curnutt J. *Animals and The Law*// ABC-CLIO Press. - 2001, p. 2, 97-99// ISBN 1-57607-147-2

Per paskutinius metus valstybei priklausančios gyvūnų išlaikymo tarnybos vis dažniau įsitraukia į visuomenės informavimo ir švietimo programas, daugiau laiko ir lėšų skiria naujų šeiminkų paieškai.

Prieglaudos vykdo visiškai kitas funkcijas. Pirmiausia, atsovai vykdo visuomenės informavimą apie gyvūnų problemas ir galimybę juos sterilizuoti ar globoti. Antra, jie aktyviai ieško naujų šeiminkų gyvūnams ir inicijuoja naujus teisės projektus per televiziją, žiniasklaidą, gyvūnų mylėtojų susitikimus.

Lila Miller, Stephenas Zawistowski²⁶ nagrinėja „no-kill“ gyvūnų globos namus.

Autoriai atkreipia dėmesį į tai, kad per paskutinius 20 metų visuomenė lėtai ėjo link gyvūnų išsaugojimo, o ne naikinimo. Jie iškelia hipotezę, kad galbūt „no kill“ prieglaudos - tai žingsnis link naujos paradigmos, kurios esminė idėja tame, kad žmonės ir valstybė, analizuodami praeities praktiką, supranta jos nehumaniskumą. Vietoj klausimo „Kaip gyvūnus naikinom?“, atsiranda klausimai „Kiek sunaikinom?“ ir „Kodėl?“.

Autoriai mano, kad eutanaziją reikia pakeisti humaniškais metodais, tačiau yra iki šiol neišsprendžiama problema: visi tokio tipo gyvūnų globos namai turi išlaikyti neatsiimtus gyvūnus iki gyvos galvos, o tai reiškia, kad organizacija turi riboti naujų gyvūnų srautus.

Jennifer Lucich²⁷ „no-kill“ globos namus vertina kaip vienintelę galimybę tikrai globoti ir saugoti gyvūnus. Jos manymu, tokios kartos gyvūnų globos namai – tai naujas reiškinys, kuris palyginus su karantinavimo tarnybomis dar neveikia visa galia. Iš penkių tūkstančių tradicinių globos namų (karantinavimo tarnybų) JAV tik 250 gyvūnų globos namų, kurie neutilizuoja gyvūnų, o išlaiko juos iki gyvos galvos. Benamių gyvūnų globos namai įgyvendina sterilizacijos programą, kurios pagalba siekia sumažinti benamių gyvūnų skaičių. Autorė pateikia ir Jimo Masono fondo (angl. Two Mauds Foundation), skirto finansuoti gyvūnus saugančias organizacijas bei sterilizacijos programą, nuomonę šiuo klausimu. Jis mano, kad „no-kill“ gyvūnų namai turi teisę egzistuoti ir turi perspektyvų ateityje. Jis teigia, kad žmonės palaiapsniui turi suvokti gyvūnų poreikius. Žinoma, autorė neatmeta kritikos. Benamių gyvūnų globos namai vis tiek susiduria su apribojimais. Tokie namai gali priimti tik ribotą gyvūnų skaičių, o jau globojami gyvūnai ne visada randa šeiminkus.

²⁵ Curnutt J. *Animals and The Law*// ABC-CLIO Press. - 2001, p. 2, 97-99// ISBN 1-57607-147-2

²⁶ Miller L., Zawistowski S. *Shelter medicine for veterinarians and staff*// Blackwell Publishing. - 2004, p. 7-9 // ISBN 978-0-8138-2448-6

²⁷ Lucich J. *Thou Shalt Not Kill* // E - The Environmental Magazine. - 2005, Vol. 16, Issue 3, p. 14-16// ISSN: 10468021

Tačiau kai kurios šalys kitaip vertina benamių gyvūnų globos namus.

Urška Markelj ir Ivanas Štunecas²⁸ moksliniame straipsnyje aprašo vieną dižiausių Slovenijos problemų, sprendžiant benamių gyvūnų globos problemas. Kaip bebūtų keista – tai benamių gyvūnų globos namai. Tačiau tai ne viešosios įstaigos, o nelegalios organizacijos, kurios visiškai neatitinka gyvūnų laikymo standartų ir neturi licencijos verstis šia veikla. Tokius benamių gyvūnų globos namus jie suskirsto į 2 kategorijas:

- Kolekcionieriai, kurie masiškai gaudo benamius gyvūnus įvairiems tikslams, tačiau suteikia jiems tinkamą išlaikymą
- Kaupikliai, kurie neracionaliai kaupia benamius gyvūnus net nesuteikiant jiems tokių būtinausių dalykų kaip vanduo.

Tokios įstaigos kelia nemažai rūpesčių valstybės kontrolės institucijoms.

²⁸ Markelj U., Štunec I. Solving The Problems Of Abandoned Dogs In Slovenia. Original scientific article. - 2004, p.240 // <http://aas.bf.uni-lj.si/zootehnika/supl/1-2004/PDF/1-2004-239-244.pdf>

2. AKTUALIOS BENAMIŲ GYVŪNŲ PROBLEMOS

Benamių gyvūnų globos ir teisių apsaugos problemų atsiradimą sąlygojo pats žmogus ir natūralūs biologiniai procesai. Iš mokslinės literatūros analizės paaiškėjo, kad pasaulis nesusidurtų su benamių gyvūnų problematika, jeigu jų populiacija nedidėtų.

Pagrindinė problema – didelės benamių kačių ir šunų populiacijos Lietuvoje, kitose Europos Sąjungos šalyse, visame pasaulyje. Ši problema įgauna globalių bruožų, tačiau iki šiol nėra pripažinta visuotinai.

Ši problema opi, nes benamių gyvūnų atsiradimas gatvėse sąlygoja ir kitų problemų atsiradimą.

Įvairių institucijų ir gyvūnų globos organizacijų specialistai įvairiai vertina šią problemą, tad nėra vieningos nuomonės, į ką reikia nukreipti pastangas ir kaip kontroliuoti susiklosčiusią situaciją.

Lietuvos ekspertai, dirbantys įvairiose Lietuvos institucijose, gyvūnų globos organizacijuose ir gyvūnų globos namuose neturi vieningos nuomonės, kokios yra pagrindinės benamių gyvūnų problemos.

Šeši apklausti gyvūnų gerovės ekspertai skirtingai vertina benamių gyvūnų globos ir populiacijos kontrolės problemas (žr. 1 priedą). Jų manymu, visuomenės požiūris į gyvūnus ir teisinis reglamentavimas – tai pagrindinės problemos.

Vesta Auškalnienė teigia, kad Lietuvoje nepakankamas gyvūnų globos namų finansavimas: nepakanka finansinių išteklių kastravimui ir sterilizacijai, maistui, veterinarinėms procedūroms. Valstybės institucijos vengia spręsti benamių gyvūnų globos problemas, paprašius pagalbos – nesuteikia jos. Jeigu gyvūnų globos namai prašo paremti finansiškai arba suteikti plotą gyvūnų globos namams įsteigti, savivaldybė neranda tam lėšų. Tačiau Aivaras Paukštė nesutinka su ekspertė. Jo manymu finansuojant gyvūnų globos namus problema nebus išspręsta. Ekspertas įsitikinęs, pagrindinė problema – bendros nacionalinės strategijos nebuvimas, nėra formuojama nacionaliniu mastu vieninga valstybės politika.

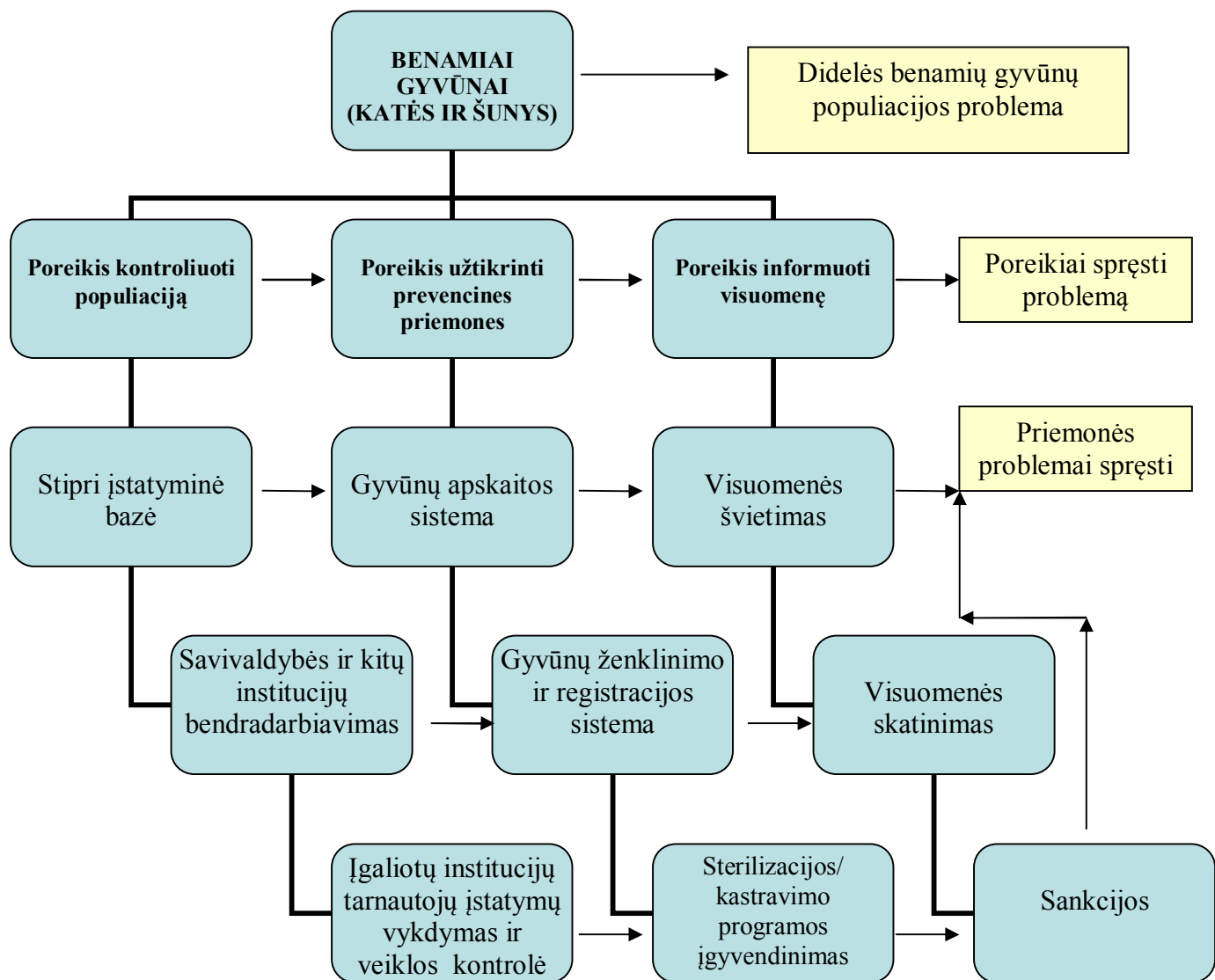
Ilona Mezenceva analizuoja pačią problemą – dideles benamių gyvūnų populiacijas, kurias reikia kontroliuoti. Yra ir kitų nemažiau svarbių problemų, tačiau pradėti reikia nuo pagrindų – būtina spręsti gyvūnų populiacijos mažinimo klausimą.

Giedrius Blekaitis palaiko Mezencevos nuomonę. Nors benamių gyvūnų problemų yra labai daug, tačiau pagrindinė yra jų populiacijos kontrolė. Yra ir kitų rūpesčių, kuriuos kelia gyvūnai – tai užkrečiamosios lygos, agresyvūs ar socialiai neadaptuoti gyvūnai.

Brigita Kymantaitė mato problemą visuomenėje. Visuomenė dar nesusitaikė su gyvūnais ir, nei įstatymai, nei skatinimas, nei sankcijos negalės pakeisti žmonių mentaliteto. Jos manymu, gyvūnai bus atsakingai ir sėkmingai globojami tada, kai visuomenėje pasikeis kultūrinės tradicijos – lėšų aukojimas ir gyvūnų laikymo kultūra..

Danutės Navickienės nuomone, visos ekspertų išvardintos problemos vertos dėmesio. Ji mano, kad Lietuvoje nepakankamas švietimas šiuo klausimu, nepakankamos baudmės, tad žmogus gali lengvai išvengti atsakomybės. Valstybės institucijos nepriima ryžtingų veiksmų šiuo atžvilgiu, įstatyminė bazė pasenusi ir reikalauja pataisų.

Išanalizavus ekspertų vertinimus, galima sudaryti diagramą, kurioje atsispindėtų pagrindinė benamių gyvūnų problema, poreikiai šiai problemai spręsti ir reikalingos priemonės.

1 pav. Benamių gyvūnų problemų sprendimo metodų sistema

Iš šios diagramos matome, kad benamių gyvūnų problemą reikia spręsti kompleksiskai. Augančios gyvūnų populiacijos reikalauja griežtų ir efektyvių veiksmų. Šalyje atsiranda poreikis kontroliuoti populiaciją, užtikrinti prevencines priemones ir garantuoti visuomenės švietimą šiuo klausimu.

Apibendrinant ekspertų nuomones ir atsižvelgiant į mokslinės literatūros analizę, remiantis anksčiau pavaizduota diagrama, išskiriamos šios pagrindinė benamių gyvūnų globos problemos:

1. chaosas teisės srityje, nepakankamai griežti įstatymai;
2. atsakomybės vengimas, įgaliotų institucijų neveikimas ir silpna kontrolė;
3. nėra ryšio tarp valstybės ir viešųjų institucijų;
4. nėra benamių gyvūnų apskaitos sistemos;
5. nėra griežto gyvūnų ženklavimo ir registravimo vykdymo;
6. prevencinės programos nefinansuojamos ir nevykdomos nacionaliniu mastu;
7. nepakankamas visuomenės švietimas;
8. gyvūnų laikytojams atsiranda mokestinė prievolė, vietoje lengvatų;
9. visuomenės abėjingumas ir „simbolinės“ baudos .

Visi ekspertai vieningai sutiko, kad Europos Sąjungoje Europos Konvencija dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos yra traktuojama skirtingai, o jose numatytos gairės negarantuoja benamių gyvūnų gerovės šalyje (žr. 1 priedą). Deja, veiksmus kaip bus užtikrintos gyvūnų laisvės, pasirenka pati šalis, ratifikavusi šią konvenciją. Šie veiksmai tvirtinami teisės aktais, įstatymais, norminiais aktais, taisyklėmis. Lietuvos Respublikos teisinės bazės, reglamentuojančios naminių gyvūnų ir benamių gyvūnų globą, teises ir gerovę, analizė, padės išsiaiškinti, kokių yra netikslumų ir kaip juos panaikinti.

3. TEISĖS AKTŲ IR KITŲ DOKUMENTŲ ANALIZĖ

3.3. Lietuvos Respublikos teisės aktai, reglamentuojantys benamių gyvūnų teises

3.1.1. Lietuvos Respublikos Konstitucija

Valstybė rūpinasi natūralios gamtinės aplinkos, gyvūnijos ir augalijos, atskirų gamtos objektų ir ypač vertingų vietovių apsauga, prižiūri, kad su saiku būtų naudojami, taip pat atkuriami ir gausinami gamtos išteklių. Įstatymu draudžiama niokoti žemę, jos gelmes, vandenį, teršti vandenį ir orą, daryti radiacinį poveikį aplinkai bei skurdinti augaliją ir gyvūniją.²⁹

Šis Konstitucijos įstatymas numato valstybės pareigą rūpintis gyvūnija, todėl galima daryti prielaidą, kad į šia gyvūnų kategoriją yra įtraukti ir benamiai gyvūnai – šunys ir katės. Įstatymas taip pat draudžia niokoti gyvūniją.

3.1.2. Lietuvos Respublikos Aplinkos apsaugos įstatymas

Gamtos išteklių – gyvosios ar negyvosios gamtos elementai (augalija, gyvūnija, įskaitant ir buveines, vanduo, žemė (jos paviršius ir gelmės), kuriuos žmogus naudoja arba gali naudoti savo reikmėms.

Aplinkos apsaugos objektas yra Lietuvos Respublikos teritorijoje esanti aplinka ir Lietuvos Respublikos jurisdikcijai priklausantys gamtos išteklių.

Aplinkos apsaugos valdymo politika ir praktika turi nukreipti visuomeninius bei privačius interesus aplinkos kokybei gerinti, skatinti gamtos išteklių naudotojus ieškoti būdų ir priemonių, kaip išvengti arba sumažinti neigiamą poveikį aplinkai, bei ekologizuoti gamybą.³⁰

Prie gamtos išteklių yra priskiriama gyvūnija, kurią saugo ne tik Konstitucija, bet ir Aplinkos apsaugos įstatymas. Tai leidžia manyti, kad gyvūnija tai ne tik laukiniai žvėrys bei ūkinės paskirties gyvūnai, bet ir namuose laikomi gyvūnai augintiniai.

7 straipsnis. Piliečių, visuomeninių organizacijų, kitų juridinių ir fizinių asmenų teisės:

7) reikalauti, kad valstybės valdžios ir valdymo institucijos organizuotų aplinkosauginį švietimą ir mokymą, nevaržomai skleisti aplinkos apsaugos idėjas;

8 straipsnis. Valstybės valdžios, valdymo ir kontrolės institucijų pareigos užtikrinant piliečių, visuomeninių organizacijų, kitų juridinių ir fizinių asmenų teises.

²⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. - 1992, Nr. 33-1014

³⁰ LR Aplinkos apsaugos įstatymas // Valstybės žinios. - 1992, Nr. 5-75

Valstybės valdžios, valdymo ir kontrolės institucijos pagal savo kompetenciją privalo :

8) *organizuoti aplinkosauginį švietimą ir mokymą, nustatyta tvarka teikti informaciją apie aplinką.*³¹

Šios nuostatos labai svarbios visuomenei, tačiau jos sunkiai įgyvendinamos sprendžiant benamių gyvūnų problemas. Jaučiasi informacijos ir mokymų stoka, nėra integruojamos į visuomenės švietimą humaniško elgesio ir atsakomybė už naminius gyvūnus idėjos. Švietimas yra būtinas žmonių ugdymui ir jų atsakomybės už prijaukintus gyvūnus kūrimui.

3.1.3. Lietuvos Respublikos Gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymas

*Lietuvos Respublikos gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymas nustato fizinių ir juridinių asmenų elgesio su naminiais, ūkinės paskirties, dekoratyviniais, laboratoriniais, nelaisvėje laikomais ir laukiniais gyvūnais bendruosius principus, kad gyvūnai būtų apsaugoti nuo kančių, žiauraus elgesio ir kitų neigiamų poveikių ir būtų užtikrintas žmonių saugumas.*³²

1 straipsnyje nėra išskirti benamiai gyvūnai kaip atskira gyvūnų kategorija. Tačiau antram straipsnyje yra apibrėžta „benamio gyvūno“ sąvoka“: „benamiai gyvūnai - naminiai ar buvę prijaukinti laukiniai gyvūnai, netekę ryšio su savininkais.“

Manytina, jog šis apibrėžimas ne visai atitinka tikrovę. Šunys ir katės yra istoriškai žmogaus prijaukinti gyvūnai, tačiau tradiciškai vadinami „naminiais gyvūnais“. Deja, jie ne visada turi šeiminingą ir yra jo globojami. Daugelis benamių gyvūnų niekada neturėjo namų ir šeiminingo, o tai reiškia, kad tokia gyvūnų kategorija jau nepriskiriama prie „benamių gyvūnų“ šiame įstatyme.

Svarbus yra ir „kenksmingo elgesio su gyvūnais“ apibrėžimas. Tokiu elgesiu yra laikomas gyvūno mušimas, užmušimas, žalojimas, medicininės pagalbos nesuteikimas. Manau, kad šį apibrėžimą turi papildyti sekantys veiksmai: „gyvūno palikimas be priežiūros, gyvūno iš jo išlaikymo vietos, netinkamos globos sąlygos, neatsakingas gyvūnų veisimas“.

Naudingas ir nekenksmingas elgesys su gyvūnais (gyvūnų globa) - žmogaus veikla, kuri tiesiogiai teigiamai veikia gyvūnų fizinę ir emocinę būseną arba nesukelia jokių neigiamų pasekmių.

*Gyvūno laikymas - žmogaus veikla, nuo kurios priklauso gyvūno egzistavimo zoohigienos sąlygos, komfortas ar diskomfortas.*³³

³¹ LR Aplinkos apsaugos įstatymas // Valstybės žinios.- 1992, Nr. 5-75

³² LR Gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymas // Valstybės žinios.- Nr. 1997, Nr. 108-2728

³³ Ten pat.

Reikėtų gyvūno globos ir laikymo sąvokas apjungti, nes jos papildo viena kitą. Gyvūno globa pasireiškia ne tik nekenksmingu elgesiu, bet yra būtina gyvūno egzistavimui ir jo gyvenimo gerovei.

3 straipsnyje yra išvardinami draudžiami veiksmai. Įstatymu draudžiama numarinti gyvūną skandinant, smaugiant ar užkasant, palikti gyvūną be priežiūros, norint jo atsikratyti. Deja, gyvūnų numarinimas suleidžiant vaistus, nesukeliantis kančias, yra vykdomas tik veterinarijos gydyklose. Kaimuose ir nedideliuose miesteliuose žmonės remiasi nusistovėjusiais stereotipais ir iki šiol skandina ir užkasa mažus gyvūnėlius. Įstatymas taip pat draudžia „atsikratyti, laikyti vienam aptvare daugiau gyvūnų, negu yra numatyta.“ Ši nuostata svarbi, sprendžiant problemas, susijusęs su beribiu gyvūnų kaupimu ne tik privačiuose teritorijuose, bet ir butuose.³⁴

Pagal šį įstatymą, savivaldybės nustato gyvūnų laikymo gyvenamosiose vietovėse savivaldybės teritorijoje taisykles ir garantuoja jų įgyvendinimą. Tačiau nėra įstatymo, kuris nustatytų pagal kokius kriterijus savivaldybė turi rinktis aptarnaujančią organizaciją ir kaip turi būti vykdoma benamių gyvūnų populiacijos kontrolė, jų globa. Kiekvieno miesto savivaldybė turi pasirinkimo laisvę.

Įstatyme yra atskiras straipsnis, skirtas benamiams gyvūnams. 16 straipsnyje numatyta, kad gyvūną benamių padaryti draudžiama, taip pat negalima jo naudoti mokymo ir tyrimo tikslams. Šiame įstatyme yra minima galimybė steigti prieglaudas, tačiau nėra išvardintos benamių gyvūnų teisės.

18 straipsnyje aiškinamos visuomenės švietimo galimybės. Informuoti visuomenę gali mokyklos, kitos ugdymo įstaigos, gyvūnų globos draugija. Svarbu yra tai, kad draudžiama skleisti antihumaniško elgesio su gyvūnais idėjas.³⁵

3.1.4. Lietuvos Respublikos Veterinarijos įstatymas

Šiuo įstatymu pagrindine Veterinarijos užduotimi laikoma gyvūnų apsauga nuo ligų. Taip pat yra privaloma gydyti sergančius gyvūnus. Šis įstatymas reglamentuoja veterinarijos veiklą pagal tarptautinius standartus. Benamiai gyvūnai šiame įstatyme neminimi, tačiau lieka viltis, kad benamiai gyvūnai gali būti priskirti prie gyvulių ir gyvūnų.³⁶

3.1.5. Lietuvos Respublikos Baudžiamasis kodeksas

Baudžiamasis kodeksas vienas netobuliausių ir didžiausių pokyčių laukiantis įstatymas. Jame yra tik vienas straipsnis, reglamentuojantis elgesį su gyvūnais. 310 straipsnis numato sankcijas už žiaurų elgesį su gyvūnais: „tas, kas žiauriai elgėsi su gyvūnu, jeigu dėl to gyvūnas žuvo arba buvo

³⁴ LR Gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymas // Valstybės žinios. - 1997, Nr. 108-2728

³⁵ Ten pat.

³⁶ LR Veterinarijos įstatymas // Valstybės žinios. – 1992, Nr. 2-15

*suluošintas, arba kankino gyvūną, baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki vienerių metų.*³⁷

Šiame įstatyme yra išvardintos skirtingos sankcijos, tačiau nėra nurodyta už kokią nusikalstamą veiką konkrečiai yra taikoma tik bauda arba laisvės atėmimas. Šį klausimą turi spręsti teismas, tačiau lieka abejotinas objektyvus bylos vertinimas, nes nėra nustatytos griežtos įstatymo taikymo ribos. Paskutiniu metu daug kritikos sulaukė baudžiamasis kodeksas, tačiau iki šiol naujų punktų įstatyme neatsirado.

3.1.6. Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodeksas

Šiame kodekse yra numatomos sankcijos už gyvūnų gerovės ir teisių pažeidimus.

Įstatymo 89 str. numato baudą piliečiams nuo 50 iki 100 litų ir pareigūnams nuo 150 iki 300 litų už gyvūnų gyvenamosios aplinkos reikalavimų pažeidimą.

Šiame įstatyme 90 str. „Žiaurus elgesys su gyvūnais“ numatomos sankcijos už gyvūnų naikinimą ir žiaurų elgesį nuo 100 iki 300 šimtų litų.

110 straipsnyje nurodytos baudos už gyvūnų įsigijimo, laikymo, veisimo, dresavimo, gabenimo ir prekybos jais taisyklių bei atskirų rūšių gyvūnų registravimo gyvenamosiose vietovėse taisyklių pažeidimą.

Šiuo įstatymu numatyti ir veterinarijos organai, nagrinėjantys šių straipsnių pažeidimo bylas:

- 1) Lietuvos Respublikos vyriausiasis valstybinis veterinarijos inspektorius ir jo pavaduotojai
- 2) Lietuvos Respublikos valstybiniai veterinarijos inspektoriai
- 3) apskričių, miestų ir rajonų valstybiniai veterinarijos inspektoriai ir jų pavaduotojai, pasienio veterinarijos postų viršininkai
- 4) veterinarijos gydytojai turgaviečių priežiūrai
- 5) apskričių, miestų ir rajonų Valstybinių maisto ir veterinarijos tarnybų veterinarijos inspektoriai.³⁸

Žinoma, vertinti objektyviai tokias išvardintas aukščiau sankcijas yra labai sunku. Šalyse, kur istoriškai yra suformuotos tradicijos ir papročiai gerbti gyvūnus, baudos yra kelis kartus aukštesnės, kas formuoja atsakingą visuomenės požiūrį į gyvūnų laikymą. Lietuvos Respublikoje baudos yra „simbolinės“, praktikoje retai taikomos. Eiliniai piliečiai, dėl informavimo stokos net nežino, kad egzistuoja sankcijos už gyvūnų teisių ir gerovės reikalavimų pažeidimą.

³⁷ LR Baudžiamasis kodeksas // Valstybės žinios. – 2000, Nr. 89-2741

³⁸ LR Administracinių teisės pažeidimų kodeksas // Valstybės žinios. – 1985, Nr. 1-1

3.1.7. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymo įgyvendinimo

Šiuo įstatymu LR Vyriausybė paveda:

1. Valstybinei veterinarijos tarnybai ir Valstybinei higienos inspekcijai – patvirtinti gyvūnų, leidžiamų laikyti daugiabučių namų butuose, normas;

2. Aplinkos ministerijai – nustatyti pavojingų gyvūnų laikymo ir auginimo taisykles.

Šis įstatymas taipogi įpareigoja vykdyti Lietuvos Respublikos gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymo priežiūrą:

1. rekomenduoti visuomeninėms gyvūnų globos organizacijoms vykdyti Lietuvos Respublikos gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymo visuomeninę priežiūrą;

2. nustatyti, kad savivaldybių policija įstatymų numatytais atvejais turi skirti policijos darbuotojus padėti vykdyti Lietuvos Respublikos gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymo priežiūros funkcijas.³⁹

Šiuo įstatymu yra įtvirtinamos valstybės institucijos, atsakingos už gyvūnų gerovės priežiūrą. Šio įstatymo nuostatos svarbios, kadangi leidžia nustatyti, kas turi teisę spręsti gyvūnų, laikomų netinkamomis sąlygomis likimą, ir kokios institucijos yra atsakingos už tokių gyvūnų globą.

3.1.8. Naminių gyvūnėlių ženklavimo ir registravimo taisyklės

Šios taisyklės yra patvirtintos Lietuvos smulkių gyvūnų veterinarijos gydytojų asociacijos Tarybos sprendimu Nr.10. Šios taisyklės numato bendrą visoje Lietuvoje naminių gyvūnėlių ženklavimo integriniais grandynais ir jų registravimo tvarką.

Naminiai gyvūnai turi būti ženklinami Europos Sąjungos standartus atitinkančiais identifikaciniais integriniais grandynais, nustatyta tvarka aprobuotais ir leistais naudoti Lietuvoje naminiams gyvūnėliams ženklinti. Šių taisyklių yra numatomas ir gyvūnų registravimas– duomenų apie naminius gyvūnėlius bei jų savininkus įtraukimas į paženklintų naminių gyvūnėlių registrą.

Pagal šias taisykles, gyvūnų ženklavimas ir registravimas yra mokamas. Gyvūno savininkas sumoka už integrinį grandyną, ženklavimo paslaugą ir registro administravimo paslaugas.

Integrinio grandyno paskirtis – duomenų apie gyvūną saugojimas. Integriniame grandyne įrašytas kodas yra naminio gyvūnėlio identifikavimo numeris. Pagal šį numerį yra identifikuojamas gyvūnas.⁴⁰

³⁹ LR Vyriausybės nutarimas dėl LR gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymo įgyvendinimo // Valstybės žinios. – 1999, Nr. 28-808

Toks gyvūnų ženklavimas yra būtinas, siekiant supaprastinti gyvūno paiešką ir jo statuso nustatymą. Naminių gyvūnų, netekusių šeimininko gali būti greičiau grąžintas atgal. Toks ženklavimas gali būti vertinamas ir kaip gyvūnų išmetimo prevencinė priemonė, kadangi pagal kodą, šeimininkas, atsikratęs savo augintinio, yra greičiau nustatomas ir baudžiamas. Šis įstatymas yra „silpnas“, nes jo įgyvendinimas nėra griežtai kontroliuojamas. Gyvūnų laikytojai mažai informuoti apie šios procedūros naudą, o prievolės atsiradimas ir vienkartiniai mokesčiai neskatina piliečių. Visuomenei iškyla klausimas: „Kodėl ir už ką aš turiu mokėti?“. Suprantama, kad skatinimas yra geriau už prievolę. Gyvūnų augintinių laikytojų atžvilgiu registravimas ir ženklavimas turėtų būti nemokamas, siekiant užtikrinti didesnę paklausą, efektyviau vykdyti gyvūnų apskaitą.

3.1.9. Veterinarijos reikalavimai gyvūnų globos namams

Įstatyme pateikiamos tokios sąvokos:

Benamis gyvūnas –naminis gyvūnas, likęs be namų arba esantis už laikytojo namų valdos ribų ir laikytojo neprižiūrimas, arba nelaimės ištiktas laukinis gyvūnas, kuriam laikinai būtina žmogaus globa.

Gyvūnų globa – žmogaus veikla, kuri tiesiogiai teigiamai veikia gyvūnų fizinę ir emocinę būseną – prieglobsčio suteikimas, rūpinimasis sveikata ir gerove.

Gyvūnų globos namai –valstybinės veterinarijos priežiūros objektas, kuriame laikomi benamiai gyvūnai.

Karantino patalpos – atskiros ir atskirai eksploatuojamos gyvūnų globos namų patalpos, kuriose be tiesioginio ir netiesioginio kontakto su kitais gyvūnais laikomi, stebimi, tiriama, gydomi tokios pat sveikatos būklės gyvūnai, sudarantys vieną epizootinį vienetą.⁴¹

Šiame įstatyme atsiranda nauja sąvoka – karantino patalpos, kurios neturi nieko bendro su gyvūnų globos namais. Tarp užduočių nėra minimas gyvūnų numarinimas. Šios tarnybos yra negražintino gaudimo įstaigos, o tai reiškia, kad po nustatyto laikotarpio benamiai gyvūnai naikinami. Lietuvos Respublikoje gyvūnai yra laikomi nuo 10 iki 14 parų, o po to jų likimą sprendžia įgaliota institucija. Šiuo įstatymu yra apibrėžta gyvūnų globos namų sąvoka, kuri visiškai neatitinka realios situacijos. Vilniaus mieste valstybinės veterinarijos priežiūros objektu yra uždaroji akcinė bendrovė, tačiau pagal savo prigimtį, ši įmonė siekia pelno, o ne gyvūnų globos.

Reikalavimų gyvūnų globos namams yra labai daug, tačiau Europos Sąjungos standartų nesilaikoma Lietuvoje. Numatyta nemažai atskirų patalpų: gyvūnų laikymui, eutanazijai, sandėliui,

⁴⁰ Naminių gyvūnėlių ženklavimo ir registravimo taisyklės. Lietuvos smulkių gyvūnų veterinarijos gydytojų asociacijos Tarybos sprendimas. – 2004, Nr. 10. <http://www.regivet.lt/download/index.php?file=ta4.doc> [žiūrėta 2010-03-17]

⁴¹ Veterinarijos reikalavimai gyvūnų globos namams // Valstybės žinios. – 2004, Nr. 179-6654

gyvūnų priėmimui, įrengimams, medicinos reikmėms, administracijai ir t.t. Šių reikalavimų neatitinka ne pelno siekiančios gyvūnų globos įstaigos, nes turi ribotus išteklius.

Įstatymas atskirai reglamentuoja šunų ir kačių laikymo reikalavimus, taip pat reikalavimus gyvūnų eutanazijai.

Numarinti gyvūną leidžiama tik išskirtiniais atvejais:

- gyvūnas serga nepagydoma liga ar yra sunkiai sužalotas,
- pagrištai prašo gyvūno laikytojas,
- gyvūnas agresyvus, kelia kitiems pavojų,
- jo negalima adaptuoti ar gražinti šeiminkui.

Bet kuriuo atveju, gyvūną turi teisę eutanizuoti tik privatus veterinarijos gydytojas ir tik VMVT patvirtintais preparatais.⁴²

ES šalių ir Lietuvos praktika rodo, kad benamiai gyvūnai dažnai yra numarinami be priežasties. Šiuo įstatymu nėra numatyta gyvūno paklausa – žmonių noras ir pasiryžimas auginti benamį gyvūną. Dėl paklausos – pasiūlos neatitikimo, gyvūnas numarinamas tik todėl, kad yra niekam nereikalingas. Sunku įsivaizduoti, kad kiekvieną dieną sveiki, jauni ir socialiai adaptuoti gyvūnai yra numarinami tik dėl to, kad jų yra daug.

3.1.10. Gyvūnų laikymo Vilniaus miesto savivaldybės teritorijoje taisyklės

Taisyklėse yra numatyta gyvūnų laikymo, priežiūros, veterinarijos, aikštelių šunims vedžioti įrengimo, benamių gyvūnų gaudymo ir karantino reikalavimai, nustatyta gyvūnų registravimo, identifikavimo ir vežimo tvarka.

Taisyklėse taip pat yra patikslinamos sąvokos:

- *benamis gyvūnas – naminis gyvūnas, likęs be namų arba esantis už gyvūno savininko namų (teritorijos) ribų ir gyvūno savininko neprižiūrimas, arba nelaimės ištiktas laukinis gyvūnas, kuriam laikinai būtina žmogaus globa;*
- *gyvūnų globa – žmogaus ar juridinio asmens veikla, kuri tiesiogiai teigiamai veikia gyvūnų fizinę ir emocinę būseną (prieglobsčio suteikimas, rūpinimasis sveikata ir gerove);*
- *gyvūnų globos namai – valstybinės veterinarijos priežiūros objektas (kur laikomi gyvūnai), teigiamai veikiantis gyvūnų fizinę ir emocinę būseną;*
- *kenksmingas elgesys su gyvūnais – gyvūno mušimas, tyčinis žalojimas, spardymas, marinimas badu, netinkamas maitinimas, užmušimas kankinant, erzinimas, gąsdinimas ar kitokie tyčiniai veiksmai, sukeltantys gyvūnui stresą ir kančias, taip pat vertimas pernelių*

⁴² Veterinarijos reikalavimui gyvūnų globos namams // Valstybės žinios. – 2004, Nr. 179-6654

ilgai dirbti, pjudymas, kovų organizavimas, būtinos pagalbos susirgusiam ar sužeistam gyvūnui nesuteikimas, transportavimas ar laikymas tai rūšiai nepalankiomis sąlygomis, operavimas nenuskusminus, zoofiliniai ir sadistiniai veiksmai, taip pat gyvūno savininko leidimas atlikti akivaizdžiai ir tiesiogiai kenksmingus gyvūnui veiksmus;

- *Vilniaus miesto gyvūnų globos namai – Vilniaus miesto savivaldybės įsteigtas juridinis asmuo, esantis L.Giros g. 131;*⁴³

Šios taisyklės numato gyvūnų savininkų pareigas, tokias kaip: nuolat rūpintis gyvūno sveikata, reguliariai jį maitinti ir girdyti, laikyti gyvūnus taip, kad jų gyvenimo sąlygos atitiktų gyvūno rūšies, veislės, amžiaus, fiziologijos, elgsenos poreikius ir nebūtų jam kenksmingos.

Taip pat yra draudžiama: gyvūną palikti gatvėje, kieme, miške, pakelėje ar kitose vietose, norint juo atsikratyti, padaryti benamiu. Vykdam Taisyklių XIII skyriuje nustatytą benamių kačių populiacijos mažinimą, sterilizuotos katės paleidimas į jos buvusią gyvenamąją aplinką nelaikomas šiame punkte nustatyto draudimo pažeidimu; numarinti gyvūną skandinant, smaugiant, nemaitinant, negydant arba užkasant, naudoti metodus ar vaistus, kurių pasekmės būtų pražūtingos gyvūnui, šaudyti šunis, kates ir kitus gyvūnus. Asmuo, turintis leidimą laikyti ir naudoti specialiai gyvūnams užmigdyti pritaikytą priemonę su migdomaisiais preparatais, ją gali panaudoti laikinam gyvūno užmigdymui; žiauriai elgtis su gyvūnu – jį mušti, spardyti, žaloti, kankinti, erzinti, gąsdinti, marinti badu ar atlikti kitus tyčinius veiksmus, siekiant pakenkti gyvūnui, sukelti jam stresą ar kančias;

IV skyriuje "Šunų ir kačių laikymas" numatoma, kad šuns, katės savininkas privalo turėti gyvūno registracijos ir vakcinacijos (skiepų) dokumentus. Gyvūno savininkas, gyvūną prižiūrintis asmuo, privalo sudaryti sąlygas policijos ar Administracijos pareigūnui nustatyti gyvūno tapatybę.

VI skyriuje numatomos gyvūnų laikymo daugiabučiuose namuose taisyklės. Daugiabučių namų butuose leidžiama laikyti ne daugiau kaip du šunis ar dvi kates arba vieną šunį ir vieną katę. Bute leidžiama laikyti šuniukų ar kačiukų vadas iki 4 mėnesių amžiaus.

XI aprašomos registravimo, identifikavimo ir rinkliavų rinkimo taisyklės. Šunų ir kačių savininkai privalo registruoti ir identifiukuoti laikomus gyvūnus ir mokėti vietinę rinkliavą už gyvūnų registravimą ir laikymą daugiabučiuose namuose. Registratorius registruoja šunis ir kates, organizuoja vietinės rinkliavos surinkimą. Vietinės rinkliavos už gyvūnų registravimą ir laikymą daugiabučiuose namuose nuostatas, tvirtina ir surinktų lėšų naudojimo tvarką nustato, savivaldybės taryba.

Pagal šią nuostatą, gyvūno registravimas ir identifikavimas yra būtinas, tačiau sunkiai įgyvendinamas Lietuvos Respublikoje. Už gyvūno registravimo vengimą gyvūno laikytojas yra

⁴³ Gyvūnų laikymo Vilniaus miesto savivaldybės teritorijoje taisyklės. Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sprendimas. – 2009, Nr. 1-125

baudžiamas pagal Administracinės teisės pažeidimų kodekso 110 straipsnį įspėjimu arba pinigine bauda iki 200 Lt.⁴⁴

XII skyriaus “Benamių gyvūnų gaudymas, karantinas ir globa” 70 punkte nurodoma, kad benamių gyvūnų gaudymu, karantinu, laikymu ir eutanazija rūpinasi Vilniaus miesto gyvūnų globos namai, kitas juridinis asmuo, atitinkantis Lietuvos Respublikos valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos reikalavimus. Vilniaus miesto gyvūnų globos namų vykdomas funkcijas koordinuoja Administracijos direktoriaus įgaliotas padalinys.

Šiuo skyriaus taisyklių numatomas gyvūno gražinimas savininkui, jeigu gyvūnas yra paženklintas. Gyvūnų globos namai ne vėliau negu per 3 darbo dienas turi pranešti nustatytam savininkui apie sugautą gyvūną. Jeigu jis neatsiima gyvūno per 14 dienų, jis tampa jį laikančios įstaigos nuosavybe.

78 punktas numato, kad praėjus 14 dienų karantino terminui, gyvūnų globos namų darbuotojai turi teisę gyvūną atiduoti, dovanoti, parduoti, perleisti kitiems asmenims arba esant tinkamam pagrindui eutanazuoti, vadovaudamiesi Europos Konvencijos dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos, įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatomis.

XIII skyrius “Benamių kačių populiacijos mažinimas” nustato sterilizacijos programos vykdymo etapus:

1. benamių kačių šėrimas, kad būtų pasirengta jų sugavimui;
2. benamių kačių sugavimas;
3. benamių kačių skiepijimas nuo pasiutligės;
4. benamių kačių sterilizavimas;
5. benamių kačių paleidimas toje teritorijoje, kurioje jos buvo sugautos.

Šios programos vykdymo sąlygas nustato miesto savivaldybė. Šią programą įgyvendinti gali bet kuris asmuo, tačiau savo prašymą jis privalo pateikti savo rajono seniūnijai, kuri privalo išnagrinėti asmens pateiktą pasiūlymą ir kartu su juo vykdyti programą pagal įstatymo taisyklėse numatytus etapus.

119 punktas nurodo, kad gyventojų švietimą gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo klausimais organizuoja švietimo, auklėjimo ir ugdymo įstaigos, visuomeninės gyvūnų globos organizacijos, gamtininkų centrai, kitos įmonės, įstaigos ir organizacijos, savivaldybė, visuomenės informavimo priemonės.⁴⁵

Šiandien, gyvūnų sterilizacijos/kastravimo programą bei visuomenės švietimą intensyviai įgyvendina benamius gyvūnus globojančios organizacijos bei švietimo įstaigos. Šios viešosios įstaigos

⁴⁴ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas.

http://tm.infollex.lt/?item=taktai_list&aktoid=26&strnr=110 [žiūrėta 2010-05-12]

⁴⁵ Gyvūnų laikymo Vilniaus miesto savivaldybės teritorijoje taisyklės. Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sprendimas. – 2009, Nr. 1-125

veikia savo iniciatyva ir žmonių paaukotų lėšų pagalba. Vilniaus miesto savivaldybė neskiria lėšų šioms įstaigoms, tačiau reguliariai suteikia paramą vykdomiems projektams ir viešosioms akcijoms.

3.1.11. Lietuvos Respublikos Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo projektas

Šis įstatymo projektas skirtas koreguoti ir papildyti Lietuvos Respublikos gyvūnų globos, naudojimo ir laikymo įstatymą. Dokumentas buvo kuriamas ne tik valstybinių įstaigų, bet ir viešųjų įstaigų iniciatyva.

Šio įstatymo projekto paskirtis yra nustatyti valstybės institucijų ir savivaldybių kompetenciją, fizinių ir juridinių asmenų pareigas užtikrinant gyvūnų gerovę ir apsaugą, bepriziūrių gyvūnų gerovę ir apsaugą, bešeimininkių gyvūnų populiacijos mažinimo priemones, humaniško elgesio su gyvūnais reikalavimus, kad gyvūnai būtų apsaugoti nuo žiauraus elgesio, kankinimo ir kitų neigiamų poveikių ir būtų užtikrintas žmonių saugumas.⁴⁶

Šis įstatymas iš esmės pakeičia „benamių gyvūnų“ sąvoką.

2 strapsnis išskiria šias svarbias sąvokas:

- *gyvūnas – bet kokios rūšies ūkinis ar laukinis gyvūnas arba gyvūnas augintinis;*
- *beprižiūris gyvūnas – gyvūno laikytojo neprižiūrimas gyvūnas, kuris yra už gyvūno laikytojo valdos ar buto ribų;*
- *bešeimininkis gyvūnas – gyvūnas, kuris neturi savininko, jis nežinomas arba kurio savininkas atsisakė neperduodamas jo kitam savininkui.*⁴⁷

Beprižiūrių ir bešeimininkių sąvokų atsiradimas tai „evoliucija“ benamių gyvūnų statuso apibrėžime. Benamiai gyvūnai – tai ne tik be namų ir be šeimininkų priežiūros likę gyvūnai, bet ir gyvūnai, kurie laikomi pagal tradiciją naminiais gyvūnais, tačiau dėl įvairių aplinkybių neturėjo ir neturi namų. Tokie gyvūnai yra „laukiniai naminiai“ gyvūnai, tad jų teises ir gerovę turi reglamentuoti atskiri teisės aktai. Manytina, kad bepriziūriai ir bešeimininkiai gyvūnai yra paaiškinamosios „benamių gyvūnų“ sąvokos.

- *gyvūnų apsauga – priemonės gyvūnų gerovei užtikrinti;*
- *gyvūnas augintinis – gyvūnas, laikomas estetiniams ir bendravimo poreikiams tenkinti;*
- *gyvūnų gerovė – optimalus gyvūnų fiziologinių ir etologinių poreikių tenkinimas;*
- *gyvūnų globa – fizinio arba juridinio asmens veikla, skirta gyvūno gerovei ir apsaugai užtikrinti;*
- *gyvūnų globos namai - teisės aktų nustatytus reikalavimus atitinkančias patalpas turinti ne*

⁴⁶ Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo projektas/. – 2010, Nr. 10-3298-01 http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=47947&p_query=&p_tr2=&p_org=13&p_fix=y [žiūrėta 2010-05-12]

⁴⁷ Ten pat.

*pelno įstaiga, kuri priima bešeimininkius ir bepriežiūrius gyvūnus, sužeistus ar sergančius laukinius gyvūnus ir laiko juos iki naujų savininkų suradimo, laukinių gyvūnų išleidimo į laisvę arba gyvūnų natūralios mirties, išskyrus atvejus, kai dėl gyvūnų sveikatos būklės ar agresyvumo juos būtina nugaišinti.*⁴⁸

Šiuo įstatymo projektu pakeičiama gyvūnų globos sąvoka. Svarbu yra tai, kad tai turi būti *pelno nesiekianti* įstaiga, kurios paskirtis būtų gyvūnų globa ir gerovės užtikrinimas.

- *gyvūnų globos organizacija – viešasis juridinis asmuo, kurio pagrindinis veiklos tikslas – gyvūnų globos užtikrinimas;*
- *gyvūno laikymas – gyvūno gyvenimo, mitybos, zoohigienos sąlygų sudarymas;*
- *gyvūno laikytojas – fizinis arba juridinis asmuo, kuris yra gyvūno savininkas arba už atlyginimą ar nemokamai laiko tretiesiems asmenims priklausantį gyvūną;*
- *gyvūnų laikinosios globos paslaugos teikėjas – gyvūnų globos namai, kitas fizinis ar juridinis asmuo, turintis teisės aktų nustatytus reikalavimus atitinkančias patalpas ir vykdomas bešeimininkių ir bepriežiūrių gyvūnų laikinosios globos veiklą;*
- *gyvūno nugaišinimas – gyvūno nužudymas veterinariniais preparatais.*⁴⁹

Paminėtos įstatymo projekto sąvokos labiau atitinka Lietuvos realijas ir plačiau apibrėžia gyvūnus, jų laikytojų atsakomybę ir globos reikalavimus.

3 straipsnis numato valstybės institucijų ir savivaldybių kompetenciją. Remiantis šiuo straipsniu, Vyriausybė privalo teikti paramą gyvūnų gerovei ir apsaugai užtikrinti (deja, paramos pobūdis nenurodomas).

Šio straipsnio nuostata svarbi tuo, kad numato valstybės dalyvavimą, sprendžiant benamių gyvūnų globos ir gerovės problemas. Kadangi įstatymu nėra apibrėžtos šios paramos ribos, galima daryti prielaidą, kad ši parama bus ne tik rekomendacinio ar informacinio, bet ir finansinio pobūdžio.

II skirsnio 4 straipsnis numato draudimą žiauriai elgtis su gyvūnais. Įstatymo projekte išvardinti net 25 draudimai už kuriuos asmuo gali būti baudžiamas pinigine bauda arba laisvės atėmimu.

Detalizuotas draudimų sąrašas leis objektyviau vertinti asmenų elgesį su gyvūnais bei taikyti Baudžiamojo kodekso 310 straipsnį.

6 straipsnis numato policijos pareigūnų įgaliojimus. Esant įtarimui, kad yra pažeidžiamos gyvūno teisės ir jam nesuteikiama tinkama globa, arba su juo žiauriai elgiasi savininkas, ir gyvūno savininkas atsisako įleisti policijos pareigūną į gyvūno laikymo teritoriją, pareigūnas turi teisę jėga patekti į gyvūno laikytojo valdas, siekiant užkirsti kelią daromai nusikalstamai veiklai. Policijos

⁴⁸ Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo projektas/. – 2010, Nr. 10-3298-01
http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=47947&p_query=&p_tr2=&p_org=13&p_fix=y
 [žiūrėta 2010-05-12]

⁴⁹ Ten pat.

pareigūnas, dalyvaujant savivaldybės administracijos direktoriaus įgaliotam asmeniui ir veterinarijos gydytojui, turi teisę paimiti tokį gyvūną ir perduoti jį gyvūnų globos namams laikinajai globai.

Šis straipsnis svarbus apibrėžiant valstybės institucijų atsakomybę įvykus netinkamo elgesio su gyvūnais atvejams. Jis leidžia pareigūnams patekti į privačias valdas ir paimiti gyvūną, o tai sumažina riziką gyvūnui nugaišti ar sunkiai susirgti.

IV skirsnio 11 straipsnis numato, kad gyvūnų augintinių dauginimosi poreikių tenkinimas negali būti taikomas kaip priemonė dėl konkretaus gyvūno augintinio sveikatos.

V skirsnis yra skirtas bešeimininkiams ir beprižiūriams gyvūnams. 14 straipsnyje nurodoma, kad gyvūną padaryti bešeimininkiu draudžiama.

Laikinąją globą bešeimininkiams ir beprižiūriams gyvūnams organizuoja miesto savivaldybė. Apmadu, kad įstatymo nėra numatyta, kokiose patalpose ir kokį laiką bus laikinai globojami benamiai gyvūnai. Nemažiau svarbu ir tai, kad savivaldybės bendradarbiaudamos su gyvūnų globos namais, privalo vykdyti bešeimininkų gyvūnų sterilizacijos programą. Savivaldybė gali skatinti gyvūnų laikytojus lengvatomis gyvūno sterilizacijai ir mokesčio už gyvūno laikymą panaikinimu.

15 straipsnyje numatoma, kad bešeimininkis gyvūnas gali būti nugaišinamas tik tuo atveju, jeigu dėl sveikatos būklės tai yra būtina.

22 straipsnyje yra numatyta, kad jeigu gyvūno laikytojas nebegali tinkamai globoti savo augintinio, jis privalo perduoti jį naujam šeimininkui. Juo gali tapti ne tik kitas fizinis asmuo, bet ir gyvūnų globos namai, gyvūnų globos įstaigos bei kitos organizacijos. Tik išimtiniais atvejais, gyvūno laikytojas turi teisę kreiptis į veterinarijos gydytoją dėl gyvūno nugaišinimo.⁵⁰

Šio įstatymo projekte ypatingas dėmesys skiriamas benamiams gyvūnams, o tai parodo, kad benamių gyvūnų šiuolaikiškos problemos vertos didesnio dėmesio ir atsakingų institucijų reguliavimo.

Svarbu yra tai, kad pagaliau yra atkreiptas dėmesys į tai, kad gyvūną galima numarinti tik blogos sveikatos būklės, o populiacijos reguliavimą vykdyti taikant sterilizacijos programas.

Įstatymo pataisos dar nėra priimtose, todėl šis įstatymo projektas vis dar lieka projektu. Įvairių institucijų susirūpinimas įstatymų neefektyvumu leidžia manyti, kad situacija aštrėja ir reikalauja daugiau dėmesio iš įstatymų leidžiamosios valdžios. Kiek šis įstatymas pakeis dabartinę situaciją ir padės užtikrinti benamių gyvūnų problemų sprendimo efektyvumą galima bus įvertinti ateityje.

Ekspertų, dirbančių gyvūnų gerovės ir teisių apsaugos srityse, nuomone, Lietuvos Respublikos įstatymai nepakankamai griežtai reglamentuoja benamių gyvūnų teises ir gerovę (žr. 1 priedą). Lietuvoje nėra atskiro benamių gyvūnų gerovės užtikrinančio įstatymo, benamiai gyvūnai, kaip atskira gyvūnų kategorija yra minima tik keliuose įstatymuose.

⁵⁰ Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo projektas/. – 2010, Nr. 10-3298-01
http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=47947&p_query=&p_tr2=&p_org=13&p_fix=y [žiūrėta 2010-05-12]

Pasak D. Navickienės Lietuvos teisės, reglamentuojančios namuose laikomų ir benamių gyvūnų globą ir apsaugą, srityje, yra tikra painiava. Pagrindinė problema yra tame, kad valstybė neišreiškia noro kurti bendros sistemos, kuri spręstų benamių gyvūnų problemas. Sąvokų apibrėžimai įvairiuose teisės aktuose skirtingi. Nevienodai yra suprantama gyvūnų globos namų koncepcija.

A. Paukštė aiškino, kad Lietuvoje pagrindinės problemos gyvūnų gerovės srityje kyla iš teisinio reglamentavimo nepakankamumo. Įstatymų įgyvendinimas ir užtikrinimas, pažeidimų kontrolė visiškai neefektyvi, nėra tiesioginio ryšio tarp įstatymų ir tų institucijų, kurios privalo juos įgyvendinti. Vertindamas Lietuvos Respublikos teisinę bazę, jis sutinka su D. Navickiene ir pabrėžia, kad Lietuvos Respublikoje būtinas nacionalinis įstatymas.

I. Mezenceva palaiko A. Paukštę, ir pasisako už Lietuvos nacionalinį įstatymą, bendrą visiems savivaldybėms, kuris aiškintų kas atsakingas už benamius gyvūnus, kas turi teisę kontroliuoti gyvūnų globą ir surašinėti protokolus įvykių vietoje. Sankcijos, numatytos įstatymuose, juokingos ir jų taikymas retas šalies praktikoje.

V. Auškalnienė taip pat sutinka su specialistais, kad LR įstatymuose yra daug netikslumų. Jos manymu, nors įstatymai formaliai ir egzistuoja, tačiau faktiškai retai vykdomi. Specialistė mano, kad įstatymuose nėra aiškiai nustatytas benamių gyvūnų statusas (kam jie priklauso?) ir nėra apibrėžta atsakomybė už juos. Baudžiamojo kodekso 310 straipsnio numatytos sankcijos jau nebeatitinka realijų, tad reikalauja pakeitimų.

Galima manyti, kad Lietuvos teisės aktų, reglamentuojančių gyvūnų globą ir teisių apsaugą yra daug, tačiau jų efektyvumas yra abejotinas. Įstatymuose skirtingai apibrėžiamos sąvokos, benamiai gyvūnai nors ir išskiriami įstatymuose kaip atskira gyvūnų kategorija, tačiau lieka neaiškus gyvūnų statusas. Analizuojant įstatymus paaiškėja, kad benamiai gyvūnai – tai gyvūnai netekę namų ir šeiminiko, tačiau kaip galima būtų apibūdinti benamį gyvūną, kuris nuo pat gimimo neturėjo nei namų nei šeiminiko? Toks benamis gyvūnas tampa niekieno, o tai reiškia, kad už jį niekas neatsakingas. Baudžiamojo kodekso 310 straipsnio ir Administracinės teisės pažeidimų kodekso numatytos sankcijos yra simbolinės, palyginus su kitų Europos Sąjungos šalių praktika, jos visiškai neatitinka šių dienų realijų. Prasminga, kad benamiai gyvūnai būtų išskirti ne tik į atskirą gyvūnų kategoriją, bet į atskirą Lietuvos Respublikos įstatymą. Dabartinė situacija Lietuvoje reikalauja ryžtingų veiksmų, sprendžiant benamių gyvūnų globos ir teisių apsaugos problemas.

Ne visi ekspertai sutinka su nuomone, kad Lietuvos teisinė sistema silpna ir nepakankamai teisiškai užtikrinami gyvūnų globos ir gerovės standartai (žr. 1 priedą)

B. Kymantaitė mano, kad įstatymų, reglamentuojančių namuose laikomų ar benamių gyvūnų globą, gerovę ir teises, pakanka, ir LR Gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymo projektas yra labiau ne koreguojančio, o paaiškinamojo pobūdžio. Pasak jos, problema yra ne įstatymuose, o tame kaip jie yra įgyvendinami.

G.Blekaitis tikina, kad Lietuvos įstatymų, skirtų reguliuoti naminių gyvūnų globą ir teises pakanka tol, kol jie yra naminiai ir gyvena su šeiminkais. Žinoma, šiuo metu nacionaliniai įstatymai jau sensta, todėl įstatyminiai bazei reikia nuolatos atsinaujinti. Šiandien, terminas „benamis gyvūnas“ jau nebetinkamas, nes jis neapsprendžia iki galo gyvūno statuso.

Galima sutikti, kad kiek ir kokių įstatymų bebūtų, jie neturi vertės jeigu nėra įgyvendinami ir kontroliuojami. Įstatymas yra tiek realus ir vertingas, kiek įgyvendinamas ir užtikrinamas atsakingų institucijų ir visuomenės.

3.2. Europos Sąjungos teisės aktai, reglamentuojantys benamių gyvūnų teises

Lietuvos Respublika, kaip ir visos 27 Bendrijos šalys turi atsižvelgti į Europos Sąjungos priimtus įstatymus ir formuoti nacionalinę politiką pagal nustatytas gaires. Europos Sąjungoje apie gyvūnų gerovę pradėta kalbėti dar 1976 metais, kai Strasbūre buvo priimta Europos Konvencija dėl ūkinės paskirties gyvūnų apsaugos. Šią konvenciją Lietuvos Respublika ratifikavo 2003 metais.⁵¹ Šioje Konvencijoje atsispindėjo 1965 metų Didžiosios Britanijos vyriausybės svarstymas, kad ūkio gyvūnai turi teisę „atsistoti, atsigulti, apsisukti, pasirūpinti savimi, ištiesti savo galūnes“. Vėliau šios teisės buvo performuluotos ir pavadintos „penkiomis laisvėmis“.⁵² Penkios laisvės buvo perkeltos į Tarybos direktyvą 98/58/EB dėl ūkinės paskirties gyvūnų apsaugos. Šių įstatymų yra numatyti bendri ūkinės paskirties gyvūnų gerovės standartai ir penkios laisvės atspindi tik minimalius reikalavimus. Kiekviena šalis, privalo imtis visų veiksmų, neprieštarujančių Bendrijos ir nacionalinei teisei, kuriant griežtesnes taisykles, siekiant užtikrinti gyvūnų laisves.

Nors penkios laisvės tiesiogiai netaikomos naminiams ir benamiams gyvūnams, atsižvelgiant į šias laisves turi būti formuojama aplinkos apsaugos politika.

Gyvūnas turi laisvę:

- *nejausti alkio ir troškulio,*
- *nejausti nepatogumo,*
- *nejausti baimės ir nerimo,*
- *nejausti skausmo, nebūti sužeistam ir nesirgti,*
- *išreikšti normalų elgesį.*⁵³

⁵¹ Europos Konvencija dėl ūkinės paskirties gyvūnų apsaugos // Valstybės žinios. – 2004, Nr. 40-1293

⁵² Five Freedoms. Farm Animal Welfare Council. <http://www.fawc.org.uk/freedoms.htm> [žiūrėta 2010-06-13]

⁵³ Ten pat. [žiūrėta 2010-06-13]

1987 metais Strasbūre buvo pasirašyta Europos Konvencija dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos. Tai tapo svarbiu žingsniu gyvūnų gerovės link. Tai galima vertinti, kaip naminių gyvūnų gerovės standartų ir globos reikalavimų kūrimo ir įgyvendinimo pradžią.

3.2.1. Europos Konvencija dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos

Šią Konvenciją pasirašiusios Europos Sąjungos valstybės narės pripažino, kad žmogus privalo gerbti visas gyvas būtybes, o namuose laikomi gyvūnai yra ypatingi pagal prigimtį. Jos atsižvelgė į namuose laikomų gyvūnų svarbą, nes jie gerina žmogaus gyvenimo kokybę ir turi reikšmės visuomenei. Šiame įstatyme numatyta ir tai, kad naminiai gyvūnai ne visada laikomi tinkamomis sąlygomis, o požiūris į juos labai skirtingas, dėl žmonių sąmoningumo ir supratimo.

Bendrųjų nuostatų 1 straipsnyje yra pateikti sąvokų apibrėžimai. Naminis gyvūnas (namuose laikomas gyvūnas) – tai gyvūnas skirtas malonumui ir bendravimui.

„Gyvūnų globos namai - ne pelno įstaiga, kurioje laikoma daug namuose laikomų gyvūnų. Jei valstybės teisės aktai ir (ar) juos lydintys poįstatyminiai teisės aktai neprieštarauja, tokia įstaiga gali priimti benamius gyvūnus.“⁵⁴

Pačiame apibrėžime jau yra gyvūnų globos namų aiškinimas. Globoti lygu rūpintis, nesiekiant pelno.

Konvencijoje benamio gyvūno sąvoka apibrėžiama aiškiau – tai namuose laikomas gyvūnas, neturintis namų arba nėra kontroliuojamas ar prižiūrimas savininko.

II sk. 3 straipsnyje kaip gyvūnų gerovės principas yra apibrėžiamas draudimas namuose laikomą gyvūną padaryti benamių.

Konvencijoje yra numatomos gyvūnų laikymo sąlygos: konkrečiai gyvūno rūšiai skirtas pašaras, priežiūra, judėjimo laisvė.

12 straipsnis numato priemones benamių gyvūnų skaičiaus mažinimui. Šiuo straipsniu yra numatoma galimybė numarinti gyvūną, jeigu jis kelia problemų, tačiau su tam tikromis išlygomis: valstybė *privalo* apsvarstyti kitų mažinimo metodų galimybę, tarp jų gyvūnų identifikavimas, tatuiruotės pagalba, skatinti sterilizaciją/kastravimą.

Europos konvencijos 14 strapsnis numato šalių paramą informuojant visuomenę. Yra numatyta, kad informavimo programose tarp svarbiausių yra būtinumas neskatinti neplanuoto namuose laikomų gyvūnų veisimo ir neatsakingo namuose laikomų gyvūnų įgijimo, dėl kurio daugėja nereikalingų ir apleistų gyvūnų, pavojai.⁵⁵

⁵⁴ Europos Konvencija dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos // Valstybės žinios. – 2004, Nr. 80-2839

⁵⁵ Ten pat.

Be abejo, alternatyvų tikrai nemažai, reikia tik valžios valios jas įgyvendinti. Europos Konvencija nustato gaires, kurių laikantis ES valstybės narės kūrta nacionalinius įstatymus, reglamentuojančius naminių gyvūnų globą, teises ir gerovę. Ši konvencija palieka laisvę pasirašiusiai šaliai pačiai nustatyti, kaip geriausiai bus įgyvendinamos dokumento nuostatos, tad ir Lietuvos Respublika turi galių peržiūrėti aplinkos apsaugos politiką, atsižvelgiant į dabartinę situaciją.

3.2.2. Amsterdamo sutartis

1997 metais Amsterdamo sutartimi buvo priimtas Protokolas Nr. 33 “ Dėl gyvūnų apsaugos ir gerovės”. Susitariančios šalys, norėdamos užtikrinti geresnę gyvūnų apsaugą, nusprendė nustatyti, kad rengdamos ir įgyvendindamos Bendrijos žemės ūkio politiką, transporto politiką, vidaus rinkos ir tyrimų politiką, Bendrija ir valstybės narės turi visokeriopai atsižvelgti į gyvūnų gerovės reikalavimus, taip pat gerbti valstybių narių įstatymus ir kitus teisės aktus, papročius, ypač susijusius su religinėmis apeigomis, kultūros tradicijomis ir vietos paveldu.⁵⁶

3.2.3. Lisabonos sutartis

Amsterdamo sutarties protokolo nuostatos buvo perkeltos į Lisabonos sutartį, kuri įsigaliojo 2009 m. gruodžio 1 d. ir kurią ratifikavo visos 27 valstybės. Tai reiškia, kad 13 straipsnio nuostatas priėmė ir įsipareigojo jų laikytis visos ES šalys.

Lisabonos sutarties skyriuje “Bendrosios nuostatos” 13 straipsnyje sakoma, kad Sąjunga, formuojant ir vykdant žemės ūkio, transporto, vidaus rinkos, mokslinių tyrimų politiką turi visapusiškai atsižvelgti į gyvūnus, kaip į jaučiančias būtybes, ir jų gerovės reikalavimus, kartu gerbiant ES valstybių narių teises ir administracines nuostatas, teisės aktus bei tradicijas, susijusias su religija, kultūra ir regioniniu paveldu.⁵⁷

ES šalys privalo atsižvelgti į šią nuostatą. Gyvūnai vertinami kaip Bendrijos vertybė, kurios gerovės užtikrinimas neatsiejamas nuo nacionalinės politikos formavimo. Lisabonos sutartis skatina kurti humaniškus įstatymus.

⁵⁶ The Treaty of Amsterdam // Official Journal. - 1997, C 340

⁵⁷ The Treaty of Lisbon // Official Journal. – 2008, C 115

3.2.4. Europos Parlamento Gyvūnų gerovės veiksmų plano 2006-2010 metų įvertinimo ataskaita

Pasiūlymas dėl Europos Parlamento rezoliucijos veiksmų plano apie gyvūnų gerovę 2006-2010 m. analizės įvertinimas.

Europos Parlamentas atsižvelgiant į tai, kad bet kokia Bendrijos veikla, skirta apsaugoti gyvūnus ir užtikrinti jų gerovę bei specifinių poreikių įgyvendinimą, kadangi gyvūno gerovė yra 21 amžiaus humaniškumo išraiška ir iššūkis Europos civilizacijai bei kultūrai, gerovės principai turi būti taikomi be išimties visiems gyvūnams.

Įgyvendinant gyvūnų gerovės strategiją svarbu užtikrinti, kad Europos gyvūnų gerovės politika nebūtų vienašališka. Reikia vystyti dialogą tarp Europos Sąjungos ir viso pasaulio tam, kad sėkmingai būtų vykdoma informavimo apie gyvūnų gerovės standartus politika.

Siekiant plėtoti gyvūnų apsaugą Bendrijoje reikia skatinti mokslinius tyrimus ir integruoti gyvūnų apsaugą į Bendrijos politikos prioritetus, o į sprendimų priėmimo procesą įtraukti visas interesų grupes. Viena iš sąlygų siekiant užtikrinti sėkmingą gyvūnų apsaugos strategiją - tai skaidrumas, stebėseną ir vienodas galiojančių nuostatų taikymas visais lygmenimis.

Parlamentas pabrėžia, kad Europos Sąjungoje per pastaruosius metus priimta nemažai teisės aktų, reglamentuojančių gyvūnų gerovę ir apsaugą. Bendrijos gyvūnų apsaugos lygis vienas aukščiausių pasaulyje.

Parlamentas rekomenduoja Europos Komisijai prieš rengiant naują veiksmų planą pateikti gyvūnų gerovės politikos rengimo ataskaitą, įtraukti šį klausimą į tarptautinių derybų darbotvarkės prioritetus. Taip pat svarbu informuoti visuomenę apie augintinių laikymo standartus ir vykdomą politiką.

Europos Parlamentas pritarė 2006-2010 m. Bendrijos veiksmų planui dėl gyvūnų apsaugos. Jo nuomone, sėkminga gyvūnų apsauga – tai ilgalaikis Bendrijos įsipareigojimas, tad ragina Komisiją teikti politikos įgyvendinimo rezultatus ir pranešimus apie veiksmų plano raidą po 2010 metų.

Veiksmų plane daug kalbama apie gyvūnų gerovę, apsaugą, laikymą, tačiau šie veiksmai labiau nukreipti į ūkinės paskirties gyvūnus. Parlamentas apgailestauja, kad vykdamas Europos gyvūnų gerovės politiką dėmesys skiriamas ūkinių gyvūnų apsaugai.⁵⁸

⁵⁸ Report on evaluation and assessment of the Animal Welfare Action Plan 2006-2010 (2009/2202(INI)). http://ec.europa.eu/food/animal/welfare/actionplan/100521_report_0052_2010_en.pdf [žiūrėta 2010-06-14]

Aiškinamoji dalis. Veiksmų planas 2011-2015 m.

Rezoliucijoje yra minima, kad veiksmų planas 2006-2010 metams turi būti pratęstas ir papildytas veiksmų planu 2011-2015 metams.

Ypatingas dėmesys turėtų būti atkreiptas į šiuos punktus:

1. bendras Europos gyvūnų apsaugos įstatymas;
2. Europos informacijos apie gyvūnų gerovę ir gyvūnų sveikatą centras;
3. geresnis šiuo metu galiojančių teisės aktų taikymas;
4. gyvūnų ir žmonių sveikatos ryšys;
5. rodikliai ir nauji metodai.

Pagrindinis veiksmų plano tikslas – sukurti bendrą gyvūnų gerovę ir apsaugą, užtikrinti įstatymo įgyvendinimą. Remiantis šiuo įstatymu būtų vykdomas reikalavimas užtikrinti kiekvienos rūšies gyvūnui tinkamus gyvenimo standartus. Svarbu, kad pagal šį įstatymą taip pat turėtų būti nustatytas gyvūno savininko įsipareigojimas prisiimti visapusišką atsakomybę už jo ar jos auginamą gyvūną.⁵⁹

Koks griežtas ir narėms privalomas įstatymas bebūtų, siekiant, kad bet kokio įstatymo įgyvendinimas būtų užtikrintas, būtina stebėseną, kontrolę ir (deja!) sankcijas.

“Augintiniai Europoje” (angl. “Pets in Europe” (toliau PIE)) tai Europos valstybių narių organizacijų grupė, kuri veikia siekdama užtikrinti naminių gyvūnų gerovę. Ši organizacija atstovauja naminių gyvūnų interesams. Jos narė Lietuvos gyvūnų globos draugija ir VŠĮ Gyvūnų globos tarnyba “Pifas”.

Šios organizacijos tikslas – priimti teisės aktus Europos Sąjungos lygmeniu, kurie įpareigotų augintinių laikytojus rūpintis savo gyvūnais. PIE susirūpino, kad Europos Komisija mažai skiria dėmesio naminiams gyvūnams. Pasak organizacijos narių, Europos Sąjungos Gyvūnų gerovės strategija yra verta aplodismentų, tačiau Komisija apsiribojo ūkinės paskirties gyvūnų ir moksliniams tyrimams naudojamų gyvūnų gerovės užtikrinimu.

PIE pateikė rašytinę deklaraciją, kuria siekė informuoti Europos Parlamentą ir Europos Komisiją apie tai, kad visuomenėje egzistuoja naminių gyvūnų gerovės ir apsaugos problemos. Pateikta deklaracija remiasi tarptautiniu mastu pripažintomis penkiomis gyvūnų laisvėmis. Europos Sąjunga jau pripažino ūkinės paskirties gyvūnų gerovės užtikrinimo laisves. Kelios Bendrijos narės sutaria, kad šios laisvės taikomos visiems gyvūnams, tačiau šių laisvių vertinimas 27 ES šalyse yra iki šiol nevienodas.

⁵⁹ Report on evaluation and assessment of the Animal Welfare Action Plan 2006-2010 (2009/2202(INI)). http://ec.europa.eu/food/animal/welfare/actionplan/100521_report_0052_2010_en.pdf [žiūrėta 2010-06-14]

3.2.5. Rašytinis pareiškimas pagal tvarkos taisyklių 123 straipsnį dėl naminių gyvūnų gerovės

Europos Parlamentas pripažino Lisabonos sutarties 13 straipsnį ir atsižvelgė į visuotinai pripažintas penkias gyvūnų teises ragina Europos Komisiją:

1. imtis tolesnių žingsnių ES kompetencijai priklausančiose srityse siekiant apsaugoti naminių gyvūnų gerovę,
2. ragina valstybes nares vykdyti galiojančius ES teisės aktus, susijusius su naminiais gyvūnais bei jų gerove,
3. ragina valstybes nares imtis priemonių šviesti visuomenę apie gyvūnų savininkams tenkančią atsakomybę,
4. ragina Komisiją ir valstybes nares apsvarstyti, kaip geriau apsaugoti gyvūnus ES, įskaitant galimybę išplėsti ES kompetenciją šioje srityje.⁶⁰

Ši deklaracija skatina Europos Komisiją pakeisti požiūrį į gyvūnus, kaip į ūkinės paskirties padarus. Tai dar vienas žingsnis naminių gyvūnų ir benamių gyvūnų gerovės ir jų teisių užtikrinimo link. Deja, šiuo metu ES šalys skirtingai inicijuoja naminių gyvūnų gerovės teisės aktų leidybą ir, vargu, ar gyvūnų gerovė tampa prioritetu darbotvarkėje, tad Europos Komisijos priimti sprendimai šioje srityje gali paskatinti kūrėti naminius gyvūnus saugančius įstatymus nacionaliniu mastu.

Visi apklausti ekspertai sutarė, kad gyvūnų augintinių teisės ir gerovė nėra absoliučiai įtvirtinta Europos Sąjungos teisėkūroje, nes didelis dėmesys skiriamas ūkinės paskirties gyvūnams (žr.1 priedą). Ekspertai mano, kad su laiku į benamių gyvūnų problemas bus labiau atsižvelgta, nes per pastaruosius metus buvo daug kalbėta apie tai, kad šią problemą reikia spręsti Europos Sąjungos mastu. Analizuojant Europos Konvenciją dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos, specialistai užtikrino, kad jos nuostatų pakanka tam, kad būtų apibrėžtos veikimo gairės gyvūnų gerovės srityje. Tačiau kaip įgyvendinti šį įstatymą, narės renkasi pačios. Todėl įstatymai turi būti kūriami nacionaliniu mastu atsižvelgiant į šalies tradicijas, kultūrą, elgesio standartus, religiją ir t.t. Tik D.Navickeinė nesutiko su kitų ekspertų nuomone. Ekspertė griežčiau vertina ES teisinę bazę, ir teigia, kad įstatymų, reglamentuojančių konkrečiai benamių gyvūnų teises ir apsaugą, nėra. Ji įsitikinusi, kad tik ES turi kurti ir integruoti bendrus standartus benamių gyvūnų gerovės srityje. Jos manymu, gyvūnų globa -korumpuotas verslas, tad tik ES bendri visoms šalims reikalavimai gali užtikrinti vienodą valstybių-narių politiką.

⁶⁰ Schlyter C. et al. Rašytinis pareiškimas pagal Darbo tvarkos taisyklių 123 straipsnį dėl naminių gyvūnų gerovės. <http://www.petsineurope.eu/> [žiūrėta 2010-06-14]

Lietuvos organizacijos veikdamos gyvūnų gerovės srityse, turi neribotas galimybes dalintis savo patirtimi benamių gyvūnų globos ir teisių apsaugos problemų klausimais. Europos Sąjungoje yra nemažai šalių, kurios turi galias gyvūnų globos ir pagarbos tradicijas.

Ekspertai, analizuodami gerąją praktiką Europos Sąjungoje ir visame pasaulyje, išskiria tik keletą šalių, kurios galėtų tapti pavyzdžiu Lietuvos Respublikai benamių gyvūnų globos ir teisių apsaugos sprendime (žr. 1 priedą).

D. Navickienė ir B. Kymantaitė pateikė Jungtynės Karalystės pavyzdį. Ekspertės pasakojo apie istoriškai suformuotas šios šalies tradicijas gerbti gyvūnus ir jų teises. Ši šalis paskelbė „penkias gyvūnų laisves“, kurios šiandien yra propoguojamos visame pasaulyje.

B. Kymantaitė stebėjo privačių gyvūnų globos namų ir valstybinių institucijų darbą Jungtynėje Karalystėje. Ekspertė teigia, kad vakarietiškas požiūris į gyvūnus yra ne kaip į „gyvūną-šiukšlę“, o kaip į „gyvūną-vertybę“. D. Navickienė pabrėžia tai, kad šalyje yra nustatytos didelės baudos už žiaurų elgesį su gyvūnais, kad pilietinė visuomenė kovoja už gyvūnų teises ir nelieka abejinga. Ekspertė taip pat pateikė Bulgarijos, Austrijos ir Skandinavijos šalių gerosios patirties pavyzdžius.

I. Mezencveva įsitikinusi, kad geriausiai benamių gyvūnų problemą sprendžia Vokietija. Kaip ir anksčiau minėtos ekspertės, ji kalba apie visuomenės sąmoningumą, apie pasiryžimą humaniškai spręsti gyvūnų likimą.

A. Paukštė siūlo perimti Kanados gerąją praktiką. Šalies praktika parodė, kad sprendžiant benamių gyvūnų problemas būtinas atitinkamos infrastruktūros kūrimas. Kanadoje, kaip ir Jungtynėje Karalystėje ir Vokietijoje yra numatytos didelės baudos už netinkamą elgesį su gyvūnais bei griežta įstatymų įgyvendinimo kontrolė.

Pasak G. Blekaičio, ir Jungtinė Karalystė, ir Vokietija galėtų būti pavyzdžiu Lietuvos Respublikai, tačiau jo manymu, perimti šios praktikos nepavyks. Su ekspertu sutinka ir V. Auškalnienė. Jie teigia, kad geroji praktika gali būti perimta tik panašių tradicijų ir kultūrų šalių. Lietuva dar nesubrendusi pakeisti savo požiūrio į gyvūnus, tad priemonės, kurios taikomos išvardintose šalyse nebus veiksmingos mūsų valstybėje.

Galima sutikti su nuomone, kad geroji patirtis gali būti naudinga tik palyginimui, tačiau jos taikymas mūsų sąlygose yra komplikuoatas. Lietuvos visuomenė laikosi kolektyvistinių pažiūrų – kas neduoda naudos, tas nereikšminga. Tačiau, formuojant politiką šiuo klausimu, būtina įvertinti kitų Bendrijos šalių pažangą ir išanalizuoti, kas su tam tikromis išlygomis gali būti pritaikyta ir Lietuvoje.

3.3. Jungtinės Karalystės teisės aktai, reglamentuojantys benamių gyvūnų teises

Jungtinės Karalystės požiūris į gyvūnus yra išskirtinis. Šios šalies tradicijoje yra pagarba ir meilė gyvūnams – kaip ūkinės paskirties taip ir naminiams. Galbūt todėl, šiandien, Jungtinė Karalystė yra viena iš sėkmingiausių Europos Sąjungos šalių, kuri sugeba kontroliuoti ir užtikrinti benamių gyvūnų globą ir teisių apsaugą. Pirmasis įstatymas, skirtas gyvūnų apsaugai, buvo sukurtas net 1822 metais. Vėliau jis buvo pavadintas *Martino Aktu* (angl. Martin's Act). Šį įstatymą inicijavo Richardas Martinas. Jis tapo vienu iš Karališkosios žiauraus elgesio su gyvūnais prevencijos draugijos (angl. Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals, RSPCA) steigėju.

Martino Akte jau tada buvo paminėta, kad žmogus, kuris tyčia ar nepateisinamai sužalojo, netinkamai gydė gyvūną, turėjo sumokėti baudą arba atlikti laisvės atėmimo bausmę iki 3 mėnesių.

Tačiau ir pats Ričardas Martinas ir daugelis jo bendraminčių buvo klasikiniai medžiotojai, tad šis įstatymas buvo taikomas tik naminių ir ūkinės paskirties gyvūnų apsaugai. Tai sąlogojo, kad draugijos veikla nebuvo sėkminga formuojant humanišką visuomenę net 170 metų.⁶¹

Ričardo Martino įstatymą papildė *Gyvūnų apsaugos įstatymas* 1911 m. Šis įstatymas tapo atramos tašku apibrėžiant namuose laikomų gyvūnų gerovės reikalavimus. Šiame įstatyme „gyvūnų“ sąvoka yra taikoma naminiams ir ūkinės paskirties gyvūnams bei laukiniams gyvūnams, kurie laikomi nelaisvėje.

15 str. punktas (b) pabrėžia, kad „naminiai gyvūnai“ – tai visi istoriškai prijaukinti gyvūnai, skirti tarnauti žmogui: karvės, ožkos, arkliai, katės, šunys.

Apsaugos įstatymo 1 str. numato gyvūno laikytojo atsakomybę už žiaurų ar netinkamą elgesį. Straipsnyje pasakyta, kad žmogus, kuris yra gyvūno laikytojas ar potencialus šeimininkas, sukėlęs gyvūnui skausmą ir kančias, be priežasties sužalojęs ar pardavęs gyvūną, nesuteikęs gyvūnui tinkamos globos ir pastogės, turi būti pripažintas kaltu ir atlikti bausmę. Jeigu žiaurus elgesys pasireiškia vien gyvūno laikymu netinkamomis sąlygomis, jam netaikoma laisvės atėmimo bausmė.

3 straipsnis numato gyvūno konfiskavimą iš asmens, kuris buvo pripažintas kaltu dėl žiauraus elgesio su gyvūnais.

Šiuo įstatymu taip pat kontroliuojami apnuodijimo atvejai, šunų naudojimas karinėse pajėgose, spąstų naudojimas.

Įstatymo 12 straipsnio 1 dalis sako, kad įgaliotas policininkas turi teisę be specialaus teismo orderio sulaikyti asmenį, kuris netinkamai elgiasi su gyvūnais bei atimti jį iš savininko. Antroje šio straipsnio dalyje yra numatyta, kad tokiu atveju gyvūno savininkas privalo kompensuoti gyvūno paėmimą, nugabenimą į laikinosios globos įstaigą, gyvūno išlaikymą tyrimo metu bei veterinarinę

⁶¹ Assorted Animal Rights Activists. <http://www.animalethics.org.uk/i-ch6-4-martin.html> [žiūrėta 2010-06-14]

pagalbą, jeigu ji yra reikalinga.⁶²

Aplinkos apsaugos įstatymas (angl. Environmental Protection Act) buvo priimtas 1990 m. Šiame įstatyme yra numatyta tam tikra tvarka, skirta kontroliuoti benamius šunis. Deja, šis įstatymas netaikomas benamėms katėms.

Skirsnyje „Šunų kontrolė“ 149 straipsnis numato benamių šunų kontrolės reikalavimus. Benamis šuo gali būti gaudomas tik viešosiose teritorijose pagal nustatytus standartus. Jeigu šuo turi antkaklį ar identifikavimo čipą, atsakinga institucija privalo informuoti gyvūno savininką apie jo gyvūno suradimą. Savininkui neapmokėjus gyvūno gaudymo ir išlaikymo išlaidų, gyvūnas negražinamas. Benamis šuo gali būti laikomas laikinosios globos įstaigoje 7 dienas. Jeigu šeimininkas neatsirastų, gyvūnas tampa šios įstaigos nuosavybe ir ji gali priimti sprendimą dėl jo likimo. Įstaiga gali atiduoti gyvūną į globos namus, kitam žmogui arba numarinti eutanizuojuant.

Šiuo įstatymu yra numatyta griežta gyvūnų apskaita.⁶³

Šiandien pagrindinių Jungtynės Karalystės įstatymu yra laikomas Gyvūnų gerovės įstatymas (angl. Animal Welfare Act)⁶⁴ priimtas 2006 metais, 2007 m. įsigaliojo Anglijoje ir Velse. Škotijoje veikia Gyvūnų sveikatos ir gyvūnų gerovės įstatymas. Įstatymo paskirtis – užkirsti kelią žiaurumui, užtikrinti gyvūno gerovę. Įstatyme numatyta pareiga rūpintis gyvūnu, t.y. savininkas teisiškai įpareigojamas užtikrinti gyvūnui gerą gyvenimą. Gyvūnas turi teisę į tinkamą aplinką, tinkamą maitinamą, galimybę elgtis taip, kaip diktuoja prigimtis, į apsaugą nuo šalčio, kančios, sužeidimų ir ligų.

Šiuo įstatymo 2 str. apibrėžiami „saugomi gyvūnai“, kuriems yra taikomos šio įstatymo nuostatos:

1. visi gyvūnai, kurie savo pobūdžiu priklauso istoriškai prijaukintiems gyvūnams Didžiosios Britanijos salose;
2. gyvūnai nuolat ar laikinai globojami žmogaus;
3. gyvūnai nepriklausantys laukinei gamtai.

3 straipsnis numato žmogaus atsakomybę už gyvūną, kurį jis laikinai ar nuolat globoja.

Skirsnyje „Skriaudos prevencija“ apibrėžiami veiksmai, kurie gali būti traktuojami kaip žiaurumas ir yra baustini. Čia iškiriamas atsakomybė už gyvūnui suteikiamas „nereikalingas kančias“, už „sužalojimą“, „už kovų organizavimą“. Taip pat draudžiama karpyti uodegas, nuodyti, be reikalo gyvūnui sukelti skausmą ir kančią (t.y. tokį skausmą, kurio galima išvengti arba kuris gali būti sumažintas).

⁶² Protection of Animals Act 1911. http://www.opsi.gov.uk/RevisedStatutes/Acts/ukpga/1911/cukpga_19110027_en_1 [žiūrėta 2010-06-14]

⁶³ Environmental Protection Act 1990. <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1990/43/contents> [žiūrėta 2010-06-14]

⁶⁴ Animal Welfare Act 2006. http://www.opsi.gov.uk/ACTS/acts2006/pdf/ukpga_20060045_en.pdf [žiūrėta 2010-06-14]

Skirsnyje „Gerovės skatinimas“ pasakyta, kad asmuo padaro nusikaltimą tuo atveju, jeigu nesiima priemonių, atsižvelgiant į visas aplinkybes, užtikrinti gyvūno, už kurį jis yra atsakingas, poreikių patenkinimą taip, kaip reikalauja geroji praktika. Šiame skirsnyje taip pat yra minimos pagrindinės penkios gyvūnų laisvės.

Šiuo įstatymu yra numatytos sankcijos už žiaurų elgesį su gyvūnais - materialinė bauda iki penkių bazinių atlyginimų (~ 20 000 svarų) arba laisvės atėmimas iki 51 savaitės.

Aptariamas įstatymo laikymosi klausimas. Tam yra sukurtas Vidaus reikalų ministerijos inspektorių padalinys, kuris tikrina kaip yra laikomasi įstatymų normų ir atsiskaito Valstybiniam Sekretoriui.⁶⁵

Šiandien Jungtinėje Karalystėje veikia griežti įstatymai ir numatytos didelės sankcijos. Yra šimtai įkurtų „non kill“ tipo gyvūnų globos namų. Sąmoninga visuomenė aktyviai dalyvauja benamių gyvūnų globos ir teisių apsaugos įgyvendinime. Žinoma, ir šioje šalyje nemažai problemų ir benamių gyvūnų populiacija mažėja ne tik gyvūnų globos namų, bet ir karantinavimo tarnybų dėka. Deja, net humaniškiausių tradicijų šalyje gyvūnai yra numarinami eutanizuoiant, nors šalies politika yra nukreipta prieš naikinimą.

3.4. Vokietijos Federacijos teisės aktai, reglamentuojantys benamių gyvūnų teises

1933 metais buvo išleistas *Gyvūnų apsaugos įstatymas „Nacių Vokietija ir gyvūnų teisės“* (angl. Law on Animal Protection. “Nazi Germany and animal rights”).

I skirsnyje „Žiaurus elgesys su gyvūnais“ 1 straipsnyje nurodyta, kad griežtai draudžiama naikinti ir neprižiūrėti globojamo gyvūno, nuolatos žaloti, sukelti skausmą be rimtos priežasties.

Šiuo įstatymu yra numatyta nemažai kitų draudimų:

1. išnaudoti gyvūną parodose, filmavimo metu, spektakliuose ar pasirodymuose, jeigu tai gali sukelti jo nepatogumą ar skausmą;
2. išnaudoti savo poreikiams seną, ligotą gyvūną, kas gali sukelti jo skausmą ar mirtį;
3. palikti gyvūną be priežiūros, siekiant jo atsikratyti;
4. užsiundyti šunį ant kačių, lapių ir kitų gyvūnų, siekiant ištirti jo jėgą.

Šiuo įstatymu yra numatytos ir sankcijos už pažeidimus – laisvės atėmimas iki dviejų metų arba bauda. Ypatingo žiaurumo atveju – laisvės atėmimas ir bauda.⁶⁶

Šį įstatymą 1933 metais pasirašė pats Adolfas Hitleris, kuris buvo vegetaras ir liko juo iki pat mirties. Negailėdamas ir naikindamas žmones, jis visą gyvenimą kovojo už gyvūnų gerovę. Vadovaujant Vokietijai jis uždraudė žiauriai elgtis su gyvūnais.

⁶⁵ Animal Welfare Act 2006. http://www.opsi.gov.uk/ACTS/acts2006/pdf/ukpga_20060045_en.pdf [žiūrėta 2010-06-14]

⁶⁶ 1933 Law on Animal Protection. “Nazi Germany and animal rights”. <http://www.worldfuturefund.org/wffmaster/Reading/Germany/Nazianimalrights.htm> [žiūrėta 2010-06-17]

Po antrojo pasaulinio karo Europa sparčiai pradėjo kurti gyvūnų gerovę ir teises užtikrinančius įstatymus. Vokietija tapo viena iš pirmųjų Europos šalių, kuri stojo į kovą su benamių gyvūnų globos ir teisių apsaugos problemomis. Kaip ir kitose šalyse, Vokietijos visuomenė ir atsakingos institucijos suprato, kad išspręsti problemą per 2-3 metus neįmanoma. Reikia veikti kompleksiskai apie 10 metų, kuriant gyvūnus saugančius įstatymus, vykdant sterilizacijos programą ir informuojant visuomenę apie gyvūnų gerovę ir jų teises.

Vokietija – tai pirma pasaulio šalis, kuri gyvūnų apsaugą įvertino kaip prioriteninę problemą, ir 2002 m. gegužės mėnesį įtraukė gyvūnų apsaugą į *Konstituciją* (vok. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland).

Vokietijos Konstitucijos II skirsnio „Federacija ir Žemės“ 20 straipsnis sako, kad valstybė yra atsakinga už ateities kartas, tad privalo saugoti gamtą ir jai priklausančias gyvas būtybes remiantis Konstitucija, kitais galiojančiais įstatymais ir teisės aktais per vykdomąją valdžią ir teismą.⁶⁷

Vokietijoje veikia *Gyvūnų apsaugos įstatymas* (vok. Tierschutzgesetz). Šio įstatymo tikslas yra apsaugoti gyvūnų gyvybes ir gerovę, remiantis žmogaus atsakomybe už savo augintinius. Patvirtinama, kad niekas negali sukelti gyvūnų skausmo, kančios ir žalos be pateisinamų priežasčių.

Šis įstatymas numato, kad be priežasties žmogus negali kenkti gyvūnui, o privalo juo rūpintis atsižvelgiant į moralę ir gyvūnų teises.

2 straipsnis numato, kad žmogus, atsakingas už gyvūno laikymą privalo:

1. suteikti jo rūšiai, elgesiui ir poreikiams būdingą pašarą, pastogę ir globą;
2. neapriboti gyvūno laisvės judėti, sukelti jam skausmą ir kančias;
3. turėti pakankamai žinių ir įgūdžių, būtinų skiriant gyvūnui pašarą, pastogę ir globą.

Federalinė maisto, žemės ūkio ir miškininkystės ministerija turi įgaliojimų atskiruose potvarkiuose išsamiau išdėstyti reikalavimus, papildančius Gyvūnų apsaugos įstatymo 2 straipsnį.

III skirsnis „Numarinimas“ ir IV skirsnis „Gyvūnų operavimas“ aiškina, kad gyvūną numarinti ar operuoti gali tik kvalifikuoti veterinarijos gydytojai ir tik naudojant nuskausminamus preparatus.⁶⁸

Įstatyme yra nuostatos, aiškinančios sankcijas už šio įstatymo pažeidimą.

17 straipsnyje nurodyta, kad asmuo:

1. be rimtos priežasties sunaikinęs gyvūną;
 2. žiauriai sužalojęs ar kankinęs gyvūną;
 3. nuolat ar pakartotinai sukėlęs gyvūnui skausmą
- yra baudžiamas 3 metų laisvės atėmimu arba bauda.⁶⁹

⁶⁷ Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. Das Gesetz vom 21. Juli 2010 (BGBl. I S. 944). <http://www.bundestag.de/dokumente/rechtsgrundlagen/grundgesetz/index.html> [žiūrėta 2010-06-17]

⁶⁸ Tierschutzgesetz. Vollzitat. "Tierschutzgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 18. Mai 2006 (BGBl. I S. 1206, 1313), das zuletzt durch das Gesetz vom 15. Juli 2009 (BGBl. I S. 1950) geändert worden ist" <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/tierschg/gesamt.pdf> [žiūrėta 2010-06-17]

⁶⁹ Ten pat. [žiūrėta 2010-06-17]

Vokietijos valdžia neapsiribojo vien įstatymų kurimu. Šalyje veikia atskira socialinė teisės šaka – „*Gyvūnų teisės*“ (vok. Tierrechte). Šios organizacijos užduotys informuoti gyvūnų augintinių laikytojus apie gyvūnų teises bei laikymo reikalavimus, taip pat teisinę pagalbą piliečiams, kurie kreipiasi dėl gyvūnų teisių pažeidimų ir žiauraus elgesio. Teisininkai taip pat padeda įsigyti gyvūną. Vokietijoje yra net įtvirtinta profesija „Gyvūnų gynėjas“.

Šiandien Vokietijoje yra griežčiausi įstatymai. Už gyvūno augintinio išmetimą į gatvę jo šeimininkas gali būti baudžiamas pinigine bausme iki 25 000 eurų. Taip pat yra griežtai kontroliuojamas gyvūnų veisimas. Vokietijoje yra dideli šunų laikymo mokesčiai. Tokie mokesčiai gali būti sumažinti arba panaikinti finansinėms neapbrūpintoms šeimoms.

Vokietijoje pagrindiniu gyvūnų populiacijos reguliavimo metodu yra sterilizacija. Šalyje yra apie 500 globos namų, kurie vykdo ne tik gyvūnų globą, bet ir informuoja visuomenę, rengia susitikimus su gyvūnų mylėtojais, veikia kaip gyvūnų teisių apsaugos instancija.

Žinoma, Vokietijoje yra ir karantinavimo tarnybos, tačiau visuomenė kartu su valstybe ir gyvūnų globos namais ieško ir kitų alternatyvų, siekiant sumažinti eutanizuojamų gyvūnų skaičių. Gyvūnai perduodami aklųjų draugijoms, pagyvenusių žmonių asociacijoms.

Gyvūnų globos namai veikia ir kaip gyvūnų viešbučiai. Vokietijoje numatytos griežtos gyvūno įsigijimo taisyklės. Įsigijant gyvūną, jo savininkas privalo pasirašyti sutartį, kuri garantuoja jo humanišką elgesį.⁷⁰

Louisa Tasker kartu su Pasauline gyvūnų globos draugija (angl. World Society for the Protection of Animals, santr. WSPA) ir Karališkąja žiauraus elgesio su gyvūnais prevencijos draugija (ang. Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals, sant. RSPCA) 2007 metais įgyvendino projektą „Benamių gyvūnų kontrolės praktika Europoje. 31 šalies benamių šunų ir kačių populiacijų kontrolės strategijų apžvalga“ (angl. „Stray Animal Control Practices (Europe). A report into the strategies for controlling stray dog and cat populations adopted in thirty-one countries“). Šio projekto tikslas – atnaujinti duomenis apie benamių gyvūnų populiacijų kontrolę Europoje.

Atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad Europos šalys aktyviai kuria įstatymus, reglamentuojančius benamių gyvūnų globą ir teises (žr. 2 priedą/ p. 113-116). Dvidešimt septynios iš trisdešimt vienos ištirtos šalies pateikė duomenis, kad jose veikia gyvūnų gerovę reglamentuojantys įstatymai.

70 % apklaustų šalių draudžia gyvūną daryti benamiu, tačiau 9 šalys paaiškino, kad šis draudimas nėra veiksmingas jų šalyse. 24 šalys pateikė duomenis, kad jų šalyse veikia benamių gyvūnų gerovę reguliuojantys įstatymai.

Vokietijoje gyvūnų gerovę, palikimą be priežiūros, globą, laikymą, eutanaziją, veisimą ir prekybą reguliuoja nacionaliniai įstatymai. Valstybė dalinasi įgaliojimais kontroliuoti gyvūnų

⁷⁰ Аппарат Московской городской Думы. "Опыт зарубежных стран в решении проблемы бездомных животных (собак и кошек)" <http://www.animalsprotectiontribune.ru/MgdObzor.html> [žiūrėta 2010-06-17]

prieglaudas su miesto savivaldybėmis, kurios tai pat organizuoja ir kontroliuoja benamių gyvūnų gaudymą.

Jungtinė Karalystė patobulino šalies įstatymus ir Gyvūnų gerovės įstatymas, atnaujino teisės aktus, reguliuojančius gyvūnų gerovę. Visi veiksmai nukreipti į naminių gyvūnų ir benamių gyvūnų gerovę, apsaugą, laikymą, eutanaziją, veisimą, prekybą, gaudymą ir t.t. yra reguliuojami nacionaliniais įstatymais.

Lietuvoje gyvūnų gerovė ir teisės yra užtikrinamos nacionaliniu mastu, dalijant kompetenciją su miesto savivaldybėmis.

4. LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINĖ SISTEMA

4.1. Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerija

Lietuvos Respublikoje yra suformuota administracinė sistema, kurią sudaro valstybinės institucijos. Jos pagal savo paskirtį ir kompetenciją vykdo šalies aplinkos apsaugą bei kontroliuoja įstatymų įgyvendinimą. Viena iš pagrindinių Lietuvos Respublikos Vyriausybės valdymo institucijų yra LR Aplinkos ministerija, kuri yra atsakinga už aplinkos apsaugą pagal darnaus vystymosi principus. Aplinkos ministerija nevykdo tiesiogiai benamių gyvūnų kontrolės, tačiau dalyvauja kuriant nacionalines strategijas, siekiant išsaugoti ne tik gamtos išteklius, bet ir biologinę įvairovę. Iš patvirtintų Aplinkos ministerijos nuostatų galima tikėtis, kad į biologinę įvairovę įeina ir naminiai bei benamiai gyvūnai.

LR Aplinkos ministerija privalo pagal savo kompetenciją įgyvendinti Europos Sąjungos politiką. Iš to išplaukia, kad Aplinkos ministerija privalo atsižvelgti į ES Konvenciją dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos ir užtikrinti nacionalinės politikos formavimą pagal šios Konvencijos nustatytas gaires. Taip pat Aplinkos ministerija turi rengti ir vykdyti valstybei vertingas programas, susijusias su aplinkos, biologinės įvairovės apsauga, komunalinio ūkio tvarkymu.

Svarbu ir tai, kad ministerija pagal savo kompetenciją gali ne tik tikrinti savivaldybių finansinių lėšų panaudojimą, bet ir skirti lėšų projektams ir programoms bei kontroliuoti jų panaudojimo tikslumą ir efektyvumą. Aplinkos ministerija gali inicijuoti teisės aktų projektus, organizuoti visuomenės informavimą ir švietimą aplinkos apsaugos klausimais.⁷¹

Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerijos nuostatos nenumato tiesioginės institucijos kompetencijos vykdyti naminių ir benamių gyvūnų globos, teisių apsaugos ir gerovės užtikrinimą, tačiau gali pavesti atlikti šias funkcijas kitoms valstybinėms ir viešosioms įstaigoms.

4.2. Lietuvos Respublikos Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba

Pagrindinė Vyriausybė įstaiga, kuri yra atsakinga už gyvūnų sveikatą ir gerovę, jų ženklinimą yra Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba.

Veterinarijos tarnyba pagal savo kompetenciją vykdo gyvūnų gerovės apsaugos reikalavimus, gyvūnų sveikatos užtikrinimą ir kontrolę, gyvūnų pervežimo specialiuoju transportu patikrinimus, gyvūnų užkrečiamųjų ligų prevenciją.

Veterinarijos tarnyba kontroliuoja licencijų bei leidimų išdavimą atlikti bandymus su gyvūnais, tvarkyti gyvūnines atliekas, gyvūnų registravimą ir ženklinimą.

⁷¹ Lietuvos Respublikos Aplinkos Ministerijos nuostatai. <http://www.am.lt/VI/index.php#/115> [žiūrėta 2010-06-20]

Tarnyba turi įgaliojimų kartu su kitomis institucijomis pateikti ministerijoms pasiūlymus ir teisės projektus. Svarbiausiais šalies klausimais bendrauja ir bendradarbiauja su mokslo įstaigomis, spauda bei žiniasklaida.⁷²

Valstybinę maisto ir veterinarijos tarnybą sudaro 10 skyrių, tačiau benamių gyvūnų globos ir teisių apsaugos problemomis užsiima Gyvūnų sveikatingumo ir gerovės skyrius. Šis skyrius pagal savo kompetenciją:

- analizuoja gyvūnų užkrečiamųjų ligų situaciją Lietuvoje ir kitose šalyse, priima sprendimus dėl jų prevencijos,
- užtikrina gyvūnų ligų stebėseną ir kontrolę bei pasėkmių likvidavimą,
- vykdo gyvūnų ženklavimo ir registravimo, prekybos gyvūnais kontrolę,
- įgyvendina ES teisės aktus bei ruošia teisės aktų projektus gyvūnų gerovės, sveikatingumo klausimais.⁷³

4.3. Savivaldybės ir seniūnijos

Daugiausia įgaliojimų dėl gyvūnų gerovės užtikrinimo bei apsaugos turi savivaldos institucijos. Savivaldybė pagal savo kompetenciją tvirtina gyvūnų laikymo gyvenamose vietovėse savivaldybės teritorijoje taisykles ir prižiūri, kaip jos įgyvendinamos. Savivaldybės organizuoja benamių gyvūnų gaudymą, kontroliuoja gyvūnų apsaugą reglamentuojančių įstatymų vykdymą.

Gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatyme pasakyta, kad savivaldybė turi teisę:

įeiti į tvartus, kitas patalpas, teritorijas, kur yra laikomi gyvūnai; įeiti į butą turint teismo sprendimą, jei ten nesilaikoma šio įstatymo reikalavimų ir gyvūnų laikymo taisyklių; reikalauti iš savininkų būtinų dokumentų, informacijos ar paaiškinimų gyvūnų apsaugos klausimais; teikti pranešimus, aktus teisėsaugos institucijoms, kad asmenys būtų patraukti baudžiamojon atsakomybėn už gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo reikalavimų, nustatytų šiame įstatyme, pažeidimus; įteikti apylinkės teismui ieškininį pareiškimą, kad jis būtų skubiai išnagrinėtas, jei dėl savininko kaltės gyvūnui (gyvūnams) gresia neišvengiama žūtis nuo bado, troškulio, žemos ar aukštos temperatūros ar kitų nuo gyvūno savininko priklausančių aplinkybių.

Savivaldos institucijos yra atsakingos už gyvūnų prieglaudų steigimą, kurių veiklą ši ir kontroliuoja.⁷⁴

Vilniaus miesto savivaldybės Komunalinio ūkio departamento Miesto tvarkymo skyriaus Teritorijų tvarkymo poskyris yra atsakingas už miesto gyvūno globos namų veiklos koordinavimą ir

⁷² Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos nuostatai // <http://vmvt.lt/lt/top/veikla/nuostatai/> [žiūrėta 2010-06-21]

⁷³ Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos Gyvūnų sveikatingumo ir gerovės skyriaus veikla. <http://vmvt.lt/lt/top/struktura.ir.kontaktai/skyriu.veikla/> [žiūrėta 2010-06-21]

⁷⁴ LR Gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymas // Valstybės žinios. – 1997, Nr. 108-2728

kontrolę, vietinės rinkliavos už gyvūnų laikymą daugiabučiuose namuose surinktų lėšų tikslinį panaudojimą.⁷⁵

Nuo 2004 metų Vilniaus gyvūnų globos namus prižiūri ir organizuoja darbą Vilniaus savivaldybės įmonė – UAB „Grinda“. 2005 metų rugpjūčio 26 dieną Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktorius gyvūnų globos namų veiklą patvirtino įsakymu. Veikla suderinta su Vilniaus miesto Valstybine maisto ir veterinarijos tarnyba.

Nors tarnyba yra pripažinta savivaldybės gyvūnų globos namais, tačiau ji iki šiol vykdo karantinavimo veiklą.

Seniūnija prižiūri, kaip tvarkoma jos teritorija. Kartu su kitomis tarnybomis kontroliuoja ar laikomasi Vilniaus miesto tvarkymo ir švaros, gyvūnų auginimo ir laikymo Vilniaus mieste taisyklių, padeda organizuoti benamių gyvūnų gaudymą. Seniūnija kartu su rajono gyventojais gali vykdyti sterilizacijos/kastravimo programas.

4.4. Gyvūnų registracijos centras

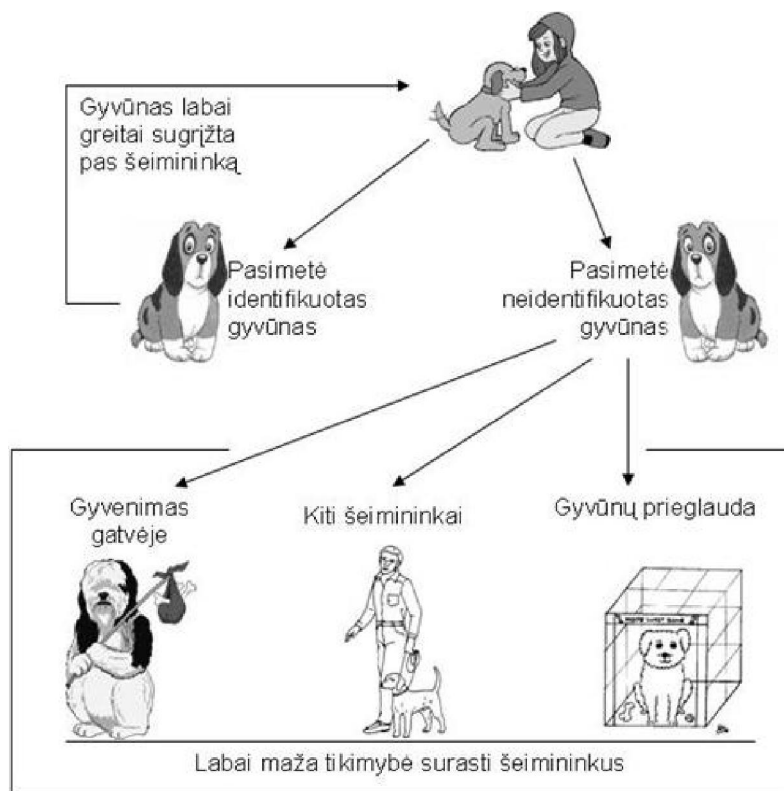
Gyvūnų registravimą ir ženklimą Lietuvos Respublikoje vykdo viešoji įstaiga „Gyvūnų registravimo centras“. Šios įstaigos tiklas – teikti paslaugas gyvūnų globos srityje, teikti medicininę pagalbą, registruoti ir ženklinti gyvūnus bei populiarinti humanišką elgesį su gyvūnais, viešai teikti paslaugas visuomenės nariams. Ši įstaiga veikia nuo 2002 metų, o nuo 2004 metų vykdo projektą kartu su Vilniaus miesto savivaldybės administracija „Gyvūnų (šunų, kačių) registravimą ir ženklimą, bei vietinės rinkliavos rinkimą už gyvūnų registravimą ir laikymą Vilniaus mieste“, tad gyvūnų augintinių registravimas pradėtas vykdyti sąlyginai neseniai. Ūkinės paskirties gyvūnai registruojami, ženklinami ir vykdoma griežta jų apskaita jau nuo 1999 metų. Šio projekto tikslas ne tik registruoti ir ženklinti gyvūnus, bet ir:

- *sumažinti benamių, vaikataujančių gyvūnų skaičių;*
- *nustatyti tikslų mieste laikomų gyvūnų skaičių netgi pagal keletą kriterijų – rūšį, amžių, veislę ar kitus pageidaujamus kriterijus;*
- *gyvūnų registravimas ir identifikavimas suteiks teisinį pagrindą pareikalauti savininko nešti atsakomybę už savo (pažeidus LR įstatymus) ir savo gyvūno poelgius (pvz. Atlyginti gyvūno padarytą žalą, kompensuoti apkandžioto vaiko gydymo išlaidas, atsakyti už gyvūno kankinimą ar nepriežiūrą);*
- *suteikti gyvūno savininkui pasitikėjimo, kad jo pasimetęs gyvūnas visada bus atrastas, jo gyvūnui negrės bereikalingas, tačiau brangiai kainuojantis sunaikinimas;*

⁷⁵ Vilniaus miesto savivaldybės struktūra. <http://www.vilnius.lt/newvilniusweb/index.php/88/?mid={lt;3;559}>
[žiūrėta 2010-06-21]

- *sutrumpinti pasimetusių gyvūnų laikymo prieglaudoje laiką;*
- *operatyviai pranešti gyvūno savininkui apie atrastą gyvūną;*
- *gauti papildomų lėšų į miesto biudžetą, kurios būtų naudojamos gyvūnų globos ir kontrolės projektų finansavimui;*
- *dalyvauti Europos šunų, kačių registravimo identifikavimo bendrame projekte“.*⁷⁶

Gyvūnų registravimas ir ženklavimas labai svarbus ne tik gyvūnų apskaitai, bet ir pačių gyvūnų ir jų savininkų gerovei. Identifikuoto ir neidentifikuoto gyvūno likimas pavaizduotas schemeje.

2 pav. Gyvūnų identifikavimo nauda

Šaltinis: VšĮ „Gyvūnų registravimo centras“

Šiame paveikslėlyje pavaizduota gyvūno registravimo nauda. Pasimetęs neidentifikuotas gyvūnas turi mažai galimybių grįžti atgal pas šeimininkus arba surasti naujus. Toks „niekieno“ tapęs gyvūnas priverstas tęsti savo gyvenimą miesto gatvėse arba gyvūnų globos namuose.

Gyvūnų registravimo funkcijos gyvūnų laikytojams yra mažai žinomos. Gyvūnų auginimo ir laikymo taisyklių Vilniaus mieste IX skirsnis „Registravimas, identifikavimas ir rinkliava“ numato, kad šunų ir kačių šeimininkas privalo registruoti ir identifikuoti laikomus gyvūnus. Žinoma, šios paslaugos yra mokamos ir papildomai atsiranda priverolė mokėti mėnesinį mokestį už gyvūno laikymą.

⁷⁶ Apie gyvūnų registravimo centrą. <http://www.registracija.lt/index.php?s=st&i=apie-grc> [žiūrėta 2010-06-21]

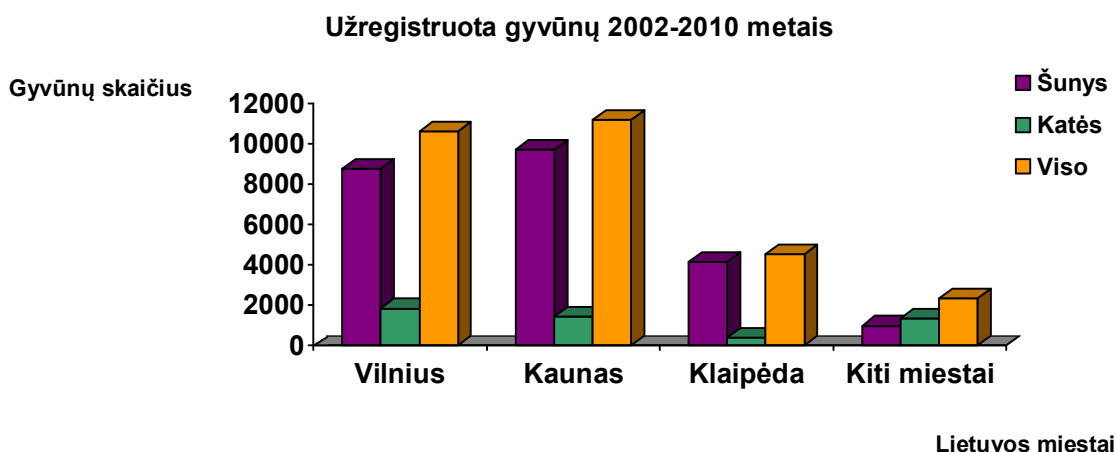
Registravimo ir identifikavimo kainą nustato registracijos įstaiga, o mėnesinės rinkliavos dydį miesto savivaldybė. Savininkas pateikęs veterinarijos gydytojo pažymą apie gyvūno sterilizaciją arba kastravimą, atleidžiamas nuo tos sumos rinkliavos, kuri buvo sumokėta už sterilizaciją ar kastravimą.⁷⁷

Nuo 2009 m. rugsėjo 13 dienos VŠĮ „Gyvūnų registravimo centras“ gyvūnų registravimo ir identifikavimo Vilniaus mieste nevykdo. Ši įstaiga teikia paslaugas Kauno ir Klaipėdos miestuose. Vilniaus mieste pasikeitė gyvūnų registravimo ir identifikavimo tvarka. Registracijos ir ženklinimo paslaugas teikia Vilniaus miesto privačios veterinarijos gydyklos. Jų sąrašas yra patvirtintas Vilniaus miesto savivaldybės. Šiuo metu gyvūnų registraciją ir ženklinimą vykdo 16 gydyklų.⁷⁸

Gyvūnų registravimas ir ženklinimas sąlygoja ir mokestinės prievolės atsiradimą. Gyvūno laikytojas privalo apmokėti registravimo, identifikavimo paslaugas bei mokėti Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sprendimu nustatytas privalomasias įmokas. Vienkartinė įmoka už šuns ar katės registravimą – 40 Lt, mėnesio įmoka už šuns laikymą daugiabučiame name – 10 Lt, už katės laikymą – 3 Lt. Įstatymo yra numatyti atskiri atvejai, kai nuo mokesčių atleidžiama.

Surinktos lėšos įskaitomos į savivaldybės biudžetą ir naudojamos įvairių programų įgyvendinimui.⁷⁹

Gyvūnų registracija Lietuvoje nėra populiari. VŠĮ „Gyvūnų registravimo centras“ pateikia statistinius duomenis už 2002-2010 metus.

3 pav. Gyvūnų registracijos statistika

Šaltinis: adaptuota pagal VŠĮ „Gyvūnų registravimo centras“ (žr. 3 priedą)

⁷⁷ Vilniaus miesto Savivaldybės Tarybos sprendimas Nr. 1-630 „Dėl gyvūnų auginimo ir laikymo taisyklių tvirtinimo“. <http://www.registracija.lt/index.php?s=st&i=vilnius-teisine-informacija> [žiūrėta 2010-06-23]

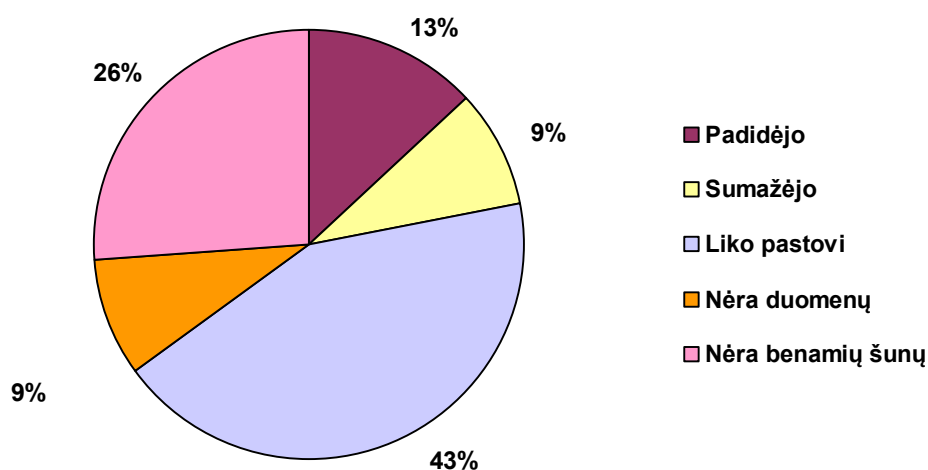
⁷⁸ Veterinarijos gydyklų, Vilniaus mieste registruojančių šunis ir kates, sąrašas. <http://www.vilnius.lt/newvilniusweb/index.php/302/> [žiūrėta 2010-06-23]

⁷⁹ Vilniaus miesto Savivaldybės Tarybos sprendimas Nr. 1-493 „Vietinės rinkliavos už gyvūnų registravimą ir laikymą daugiabučiuose namuose nuostatai.“ <http://www.vilnius.lt/vaktai/Default.aspx?Id=3&DocId=30003292> [žiūrėta 2010-06-23]

Vilniaus mieste už šį laikotarpį užregistruota 8765 šunų ir 1845 kačių, Kaune – 9718 šunų ir 1452 kačių, Klaipėdos mieste 4135 šunų ir 386 kačių. Kituose miestuose buvo užregistruota 983 šunų ir 1348 kačių. Kiekvienais metais UAB „Grinda“ Vilniaus mieste priima iki 6000 gyvūnų. Oficialios benamių gyvūnų apskaitos Lietuvoje nėra. Statistiniai duomenys rodo, kad užregistruotų gyvūnų labai mažai. Kadangi gyvūnus registruoja gyvūnų laikytojai, benamiai gyvūnai į šį sąrašą neįtraukti.

Pagal Louisos Tasker tyrimą iš 31 ištirtos Europos šalies 21 šalis pateikė duomenis apie benamius šunis. Deja, ši statistika buvo sudaryta nevalstybinių organizacijų ir gyvūnus globojančių įstaigų, tad duomenys buvo renkami nepastoviai ir iš skirtingų šaltinių (žr. 2 priedą/ p. 117-121). Tik viena šalis rinko duomenis apie benamius gyvūnus nacionaliniu mastu. Lenkijos veterinarijos inspektorius nuo 2000 metų viešai publikuoja benamių kačių ir šunų skaičių, patekusių į gyvūnų prieglaudą.

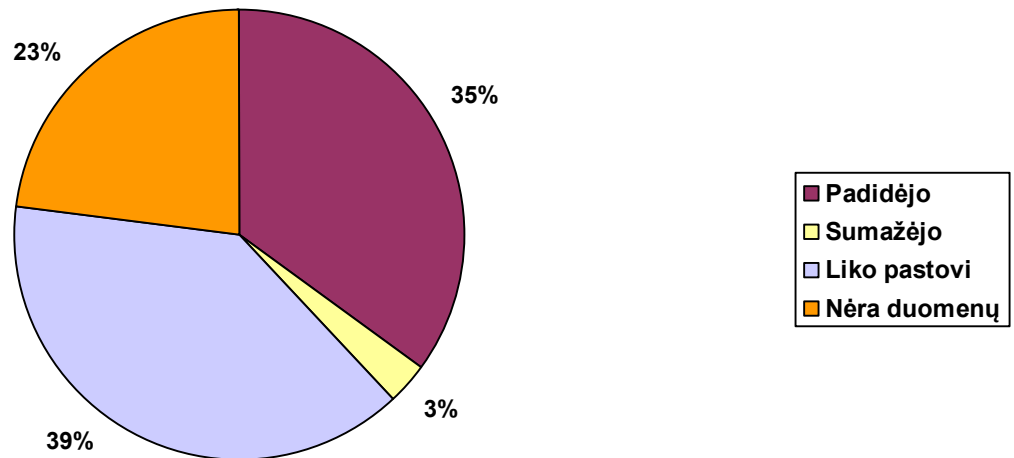
Kadangi šalys nevykdo benamių gyvūnų apskaitos, jos negali tiksliai apskaičiuoti populiacijos didėjimo tendencijos. Portugalija, Ukraina ir Jungtinė Karalystė nurodė apytiksliai benamių gyvūnų skaičių šalyje.

4 pav. Benamių šunų populiacijos didėjimo tendencija 2002-2007 metais

Šaltinis: Tasker L., 2007 (žr. 2 priedą/ p. 122)

43 % respondentų atsakė, kad jų šalyse šunų populiacija lieka pastovi, 9 % atsakė, kad benamių šunų skaičius sumažėjo, 13 % šalių nurodė, kad populiacija didėjo, 26 % tikino, kad jų valstybėse nėra benamių šunų. Vokietija pateikė duomenis, kad valstybėje nėra valkataujančių šunų. 9 % šalių nepateikė duomenų.

5 pav. **Benamių kačių populiacijos didėjimo tendencija 2002-2007 metais**

Šaltinis: Tasker L., 2007, p. 9 (žr. 2 priedą/ p. 126)

39 % šalių atsakė, kad benamių kačių skaičius šalyje liko pastovus, 35 % respondentų nurodė, kad jų valstybėse populiacijos didėjo. Tik 3 % šalių tikino, kad benamių kačių skaičius sumažėjo, o 23 % apklaustųjų nepateikė duomenų.

Pateikta statistika rodo, kad šalys nevienodai vertina benamių gyvūnų populiacijos didėjimo tendencijas. Kai kurios net apytiksliai negali suskaičiuoti benamių gyvūnų skaičiaus. Valstybės nevykdo gyvūnų apskaitos, todėl sunku nustatyti kaip keičiasi populiacijos dydis. Tai apsunkina valstybės strategijos kūrimą šiuo klausimu ir priemonių pasirinkimą, siekiant sumažinti benamių kačių ir šunų skaičių šalyje (žr. 2 priedą/ p. 123- 125).

5. GYVŪNŲ GLOBOS NAMŲ VEIKLA

Benamių gyvūnų globos ir teisių apsaugos problemas sprendžia ne tik valstybinės institucijos. Įstojus į Europos Sąjungą buvo perimta kitų šalių patirtis steigti “no kill” tipo organizacijos. Tai viešosios įstaigos, kurios savo iniciatyva globoja gyvūnus iki pat jų mirties, užsiima prevencine veikla, įgyvendina švietimo projektus, bendradarbiauja su valstybinėmis institucijomis. Pagal Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos duomenis, 2009 metais Lietuvos Respublikoje veiklą vykdė 11 gyvūnų globos namų.

Veterinarijos reikalavimuose gyvūnų globos namams ši įstaiga apibrėžiama kaip valstybinės veterinarijos priežiūros objektas, kuriame laikomi benamiai gyvūnai. Gyvūnų auginimo ir laikymo Vilniaus mieste taisyklėse, gyvūnų globos namai – vieta, kurioje laikomi įvairių rūšių sveiki ir sužeisti benamiai gyvūnai. Europos Konvencijoje dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos yra kitas gyvūnų globos apibrėžimas: „gyvūnų globos namai – ne pelno įstaiga, kurioje laikoma daug namuose laikomų gyvūnų. Jei valstybės teisės aktai ir (ar) juos lydintys poįstatyminiai teisės aktai neprieštarauja, tokia įstaiga gali priimti benamius gyvūnus“.

Svarbu pabrėžti, kad pagal Europos Konvenciją – gyvūnų globos namai tai *ne pelno* organizacija, todėl UAB “Grinda” neturi teisės būti vadinama gyvūnų globos namais.

Pagal Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo projektą, numatyta, kad gyvūnų globos namais gali vadintis

teisės aktų nustatytus reikalavimus atitinkančias patalpas turinti ne pelno įstaiga, kuri priima bešeimininkius ir beprižiūrius gyvūnus, sužeistus ar sergančius laukinius gyvūnus ir laiko juos iki naujų savininkų suradimo, laukinių gyvūnų išleidimo į laisvę arba gyvūnų nugaišimo, išskyrus atvejus, kai dėl gyvūnų sveikatos būklės ar agresyvumo juos būtina nugaišinti.

Gyvūnų globos namai skirtingai traktuojami teisės aktuose, tačiau svarbu yra atskirti, kas globoja gyvūnus, o kas suteikia laikiną globą. Abejotina, kad uždaroji akcinė bendrovė, siekianti pelno, gali tinkamai globoti gyvūnus. Tokias įstaigas mūsų šalies piliečiai vadina „karantinu“, „šungaudžiais“. Tačiau šiuo metu, tik UAB „Grinda“ yra pripažinta valstybinės veterinarinės kontrolės objektu Vilniaus mieste. Klaipėdos ir Kauno miestose panašią veiklą vykdo UAB „Nuaras“.

Šių įstaigų paskirtis gaudyti benamius gyvūnus, suteikti jiems laikiną globą ir būtiną veterinarinę pagalbą, ieškoti jų savininkų arba naujų namų. Apmaudu, bet remiantis įstatymų ir įstaigų nuostatomis po 10-14 parų (benamių gyvūnų laikymo trukmė skirtinga įvairiuose Lietuvos miestose), jeigu gyvūną neįmanoma grąžinti savininkui arba surasti jam naujus namus, jis yra eutanizuojamas.

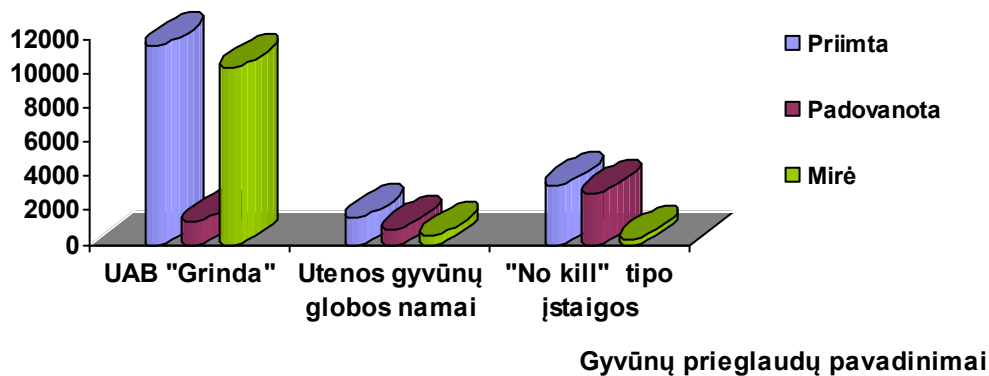
Gyvūnų globos namai ir karantinavimo tarnybos iki šiol neatitinka Europos Sąjungos nustatytų standartų. Neretai benamiai gyvūnai laikomi netinkamomis sąlygomis, šeriami nekokybišku pašaru.

Lietuvos Respublikos Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba yra atsakinga už gyvūnų gerovės reikalavimų įgyvendinimo kontrolę. Tarnybos duomenimis, per 2009 metus buvo gauta 764 pranešimų apie gyvūnų gerovės ir sveikatingumo pažeidimus. 422 pranešimai dėl gyvūnų augintinių, iš jų 55,23 % susiję su šunų laikymo pažeidimais. Tais pačiais metais buvo atlikti gyvūnų globos namų patikrinimai ir nustatyta 117 teisės aktų reikalavimų pažeidimų, iš jų:

- šunų laikymo – 3 atvejai,
- gyvūnų sveikatos priežiūros – 3 atvejai,
- dokumentų tvarkymo – 3 atvejai,
- gyvūnų priežiūros – 2 atvejai,
- gyvūnų apskaitos ir registracijos pažeidimai – 2 atvejai,
- gyvūnų gaudymo, vežimo, kačių laikymo, pastatų ir teritorijos priežiūros pažeidimai – po 1 atvejį.⁸⁰

Deja, Lietuvos Respublikos Statistikos departamentas neteikia oficialios informacijos apie gyvūnų globos namų ir prieglaudų veiklą. Remiantis VŠĮ „Lesė“ paskelbta Lietuvos gyvūnų prieglaudų statistika, galima palyginti valstybinių įstaigų ir viešųjų įstaigų veiklos rezultatus.

Gyvūnų skaičius

- **Priimta** – į duomenis įtraukti tik šunys ir katės (neįtraukiami laukiniai ir kiti gyvūnai), taip pat neįtraukiami surinkti gyvūnų lavonai.
- **Padovanota**- padovanoti arba grąžinti šeiminiškams gyvūnai.
- **Mirė** – neišgyveno, užmigdyti arba dingę gyvūnai.
- **„No kill“ tipo įstaigos** – VŠĮ „SOS gyvūnai“, VŠĮ „Lesė“, VŠĮ Gyvūnų globos tarnyba „Pifas“

6 pav. Lietuvos gyvūnų prieglaudų 2008-2009 metų veiklos statistika

Šaltinis: adaptuota pagal VŠĮ „Lesė“ Lietuvos prieglaudų gyvūnų statistiką (žr. 4 priedą)

⁸⁰ Gyvūnų gerovė. <http://vmvt.lt/lt/sveiki.gyvunaisveika.visuomene/gyvunu.gerove/> [žiūrėta 2010-08-19]

Diagramoje pateikti duomenis parodo šių įstaigų veiklos rezultatyvumą. Per 2009-2010 metus UAB „Grinda“ priėmė 11 657 gyvūnus, padovanojo ar gražino 1304 gyvūnus, užmigdė 10 353. Procentaliai iš 100 % priimtų gyvūnų išgyvena vos 11 %, 89 % numarinami eutanizuoiant. Utenos rajono gyvūnų globos namai priėmė 1536 gyvūnų, padovanojo ar gražino 935 gyvūnus, užmigdė 496 gyvūnus. Procentaliai iš 100 % priimtų gyvūnų namus randa 61 %, užmigdomi 39 % gyvūnų. Viešosios gyvūnų globos įstaigos praktikuoja gyvūnų išlaikymą iki jų biologinės mirties arba kol bus surastas naujas šeimininkas. Šios įstaigos priėmė 3475 gyvūnus, padovanojo ar gražino 3057 gyvūnus, užmigdė 318 gyvūnų. Procentaliai iš 100 % priimtų gyvūnų padovanojami 88 % gyvūnų ir 12 % gyvūnų yra eutanizuojami arba miršta prieglaudose.

Svarbu paaiškinti, kad ir UAB „Grinda“ ir Utenos rajono gyvūnų globos namai yra finansuojami iš miesto savivaldybės lėšų. Viešosios gyvūnų globos įstaigos dirba savo iniciatyva, 2 % pajamų mokesčio ir gyventojų paramos pagalba.

Iš pateiktų duomenų paaiškėja, kad skirtinguose miestuose vykdoma skirtinga benamių gyvūnų kontrolės sistema. Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Alytaus miestuose benamių gyvūnų gaudymo, gydymo ir numarinimo funkcijos patikėtos karantinavimo tarnyboms. Statistika rodo, kad didesnė dalis gyvūnų, patekusių į tokias tarnybas yra užmigdomi. Deja, Kauno, Klaipėdos, Alytaus miestus aptarnaujanti UAB „Nuaras“ neteikia oficialios statistikos, o informacijos netikslumas gali iškreipti tyrimą.

Viešųjų įstaigų veikla pasižymi tuo, kad gyvūnai yra išlaikomi tol, kol jiems yra surandamas naujas šeimininkas. Gyvūnai numarinami tik atskirais atvejais – dėl ligos, sužalojimų, agresyvaus elgesio. Statistika rodo, kad globojamų gyvūnų skaičius ribotas, tačiau praktiškai visi gyvūnai randa naujus namus. Taip vyksta rotacija.

Ekspertai skirtingai vertina viešųjų įstaigų ir savivaldybių tarnybų veiklą (žr. 1 priedą)

D. Navickienės nuomone, tokių įstaigų kaip UAB „Grinda“ ir UAB „Nuaras“ Lietuvoje neturi būti. Ekspertė aiškina, kad gyvūnų globą negali vykdyti pelno siekianti organizacija. Šiandien karantinavimo tarnybose be atitinkamo rūšiavimo numarinami gyvūnai, o valstybės institucijos visiškai nenori gerinti gyvūnų gerovės. Tik sterilizacija ir kastravimas padėtų išvengti neprasmingo benamių gyvūnų numarinimo valstybinėse karantinavimo tarnybose. Tačiau tam reikia valstybės institucijų valios ir visuomenės pasiryžimo. Ekspertė sako, kad gyvūnų globos namai ne tik padeda išsaugoti gyvūno gyvybę, bet ir propoguoja humanišką elgesį su gyvūnais, informuoja visuomenę gyvūnų gerovės klausimais.

A. Paukštės nuomone, gyvūnų globos namai turi būti kiekviename mieste, tačiau jų funkcijos yra pervertinamos mūsų šalyje. Prieglaudos negali globoti visų augintinių, todėl gatvėse lieka labai daug gyvūnų, kurių veisimas nekontroliuojamas. Gyvūnų globos namai vykdo švietiejišką veiklą, propoguoja gyvūnų sterilizaciją. Karantinavimo tarnybos dažnai yra pelno siekiančios organizacijos, o

tokios įstaigos siekia pasipelnyti iš gyvūnų globos. Todėl gyvūnų numarinimas kaip ir nuolatinis gyvūnų išlaikymas prieglaudose neprasmingas. Todėl svarbu užtikrinti gyvūnų identifikavimą, ženklumą ir sterilizaciją.

Pasak V. Auškalnienės gyvūnų globos namai siekia spręsti benamių gyvūnų globos problemas, išsaugant jų gyvybę. Gyvūnų globos namai globoja gyvūnus, organizuoja įvairius projektus ir konkursus, siekiant pritraukti visuomenės dėmesį. Gyvūnų numarinimas yra žiaurus ir neefektyvus būdas populiacijai reguliuoti. Valstybės politika šiuo atžvilgiu yra nehumaniška ir netausojanti. Gyvūno išlaikymas yra barngus, todėl gyvūnų globos namai propoguoją ne tik benamių gyvūnų bet ir namuose laikomų gyvūnų sterilizaciją.

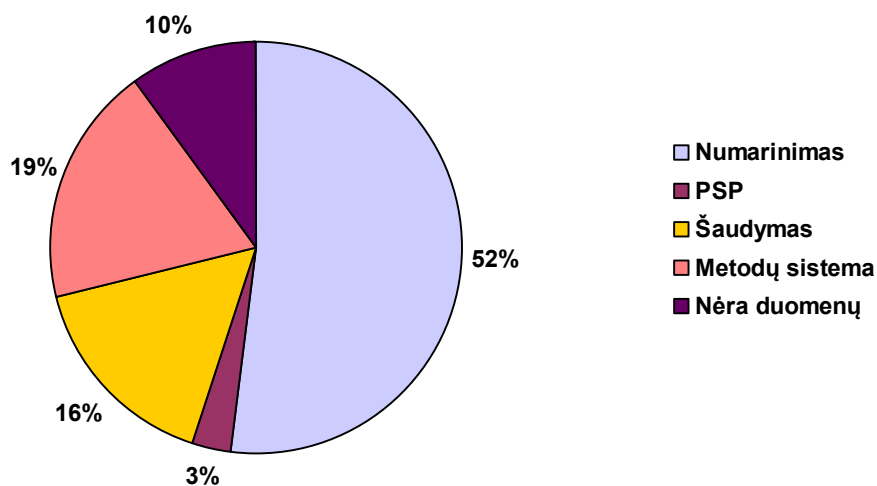
I. Mezenceva sako, kad benamių gyvūnų globos namai šiandien atlieka daug užduočių. Jie globoja gyvūnus, gydo juos, sterilizuoja, rengia ugdymo pamokas. Jos manymu valstybėje ir gyvūnų globos namai ir karantinavimo tarnybos turi būti, reikia tik griežtai atskirti gaudomų ir globojamų gyvūnų rūšis. Mūsų valstybei yra būtinas gyvūnų rūšiavimas.

B. Kymantaitė nepalaiko „no kill“ tipo globos namų. Ekspertė aiškina, kad pasirinkimą, kaip veikti, sąlygoja „gyvūnų gerovės supratimas“. Iš praktinės patirties ir darbo patirties užsienio prieglaudose B. Kymantaitė suprato, kad gyvūnų globojimas gyvūnų globos namuose nėra išeitis. Jos manymu karantinavimo tarnybos privalo būti, reikia tik keisti jų darbo pobūdį. Vienintelė išeitis yra gyvūnų sterilizacija/kastravimas.

Pasak G. Blekaičio, karantinavimo tarnybos veikla yra būtina Lietuvoje, nes sterilizacijos/kastravimo programos rezultatai bus matomi tik po 5- 7 metų, o benamių gyvūnų reprodukcijos problemas reikia spręsti jau šiandien. Gyvūnų globos namus jis įvertina aukštai. Blekaitis sutinka, kad gyvūnų globos namai vykdo sterilizacijos/kastravimo programas, globoja ligotus ir benamius gyvūnus, tačiau problema išlieka. Valstybė šiuo atžvilgiu negali priimti kitos politikos, nes išlaikyti benamius gyvūnus yra brangu ir neprasminga.

Ekspertai vieningai sutinka, kad ateityje sterilizacijos/kastravimo programa turi būti įgyvendinama ne tik viešųjų įstaigų ir atskirų piliečių iniciatyva, bet ir dalyvaujant valstybinėms institucijoms. Pasak G. Blekaičio, ateityje perspektyvi gali būti tik ta benamių gyvūnų kontrolės priemonė, kuri išsaugo gyvūno gyvybę.

Louisa Tasker savo tyrime atskleidžia, kaip Europos šalys sprendžia benamių gyvūnų populiacijos kontrolę.

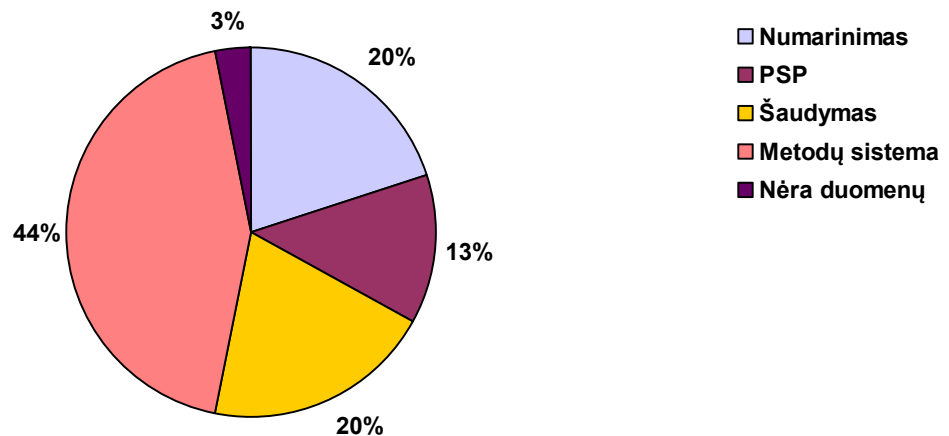

- **Numarinimas** – negrąžintinas benamių šunų gaudymas
- **PSP** – programa “Pagauk-Sterilizuok-Paleisk”
- **Šaudymas** – benamių šunų šaudymas vietoje
- **Metodų sistema** – įvairių metodų kompleksiškas taikymas

7 pav. Benamių šunų populiacijos kontrolės metodai

Šaltinis: Tasker L., 2007 (žr. 2 priedą/ p. 126)

Net penkiose šalyse benamiai šunys šaudomi vietoje. Tačiau šis metodas nesumažino populiacijos, ji liko pastovi ar net didėjo. Šeši respondentai tikino, kad jų šalyse benamių šunų skaičius kontroliuojamas taikant eutanaziją ir PSP. 52 % šalių taiko eutanaziją benamiams šunims.

Numarinimas – negražintinas benamių šunų gaudymas

PSP – programa “Pagauk-Sterilizuok-Paleisk”

Šaudymas – benamių šunų šaudymas vietoje

Metodų sistema – įvairių metodų kompleksiškas taikymas

8 pav. Benamių kačių populiacijos kontrolės metodai

Šaltinis: Tasker L., 2007 (žr. 2 priedą/ p. 127)

Benames kates tose pačiose valstybėse šaudo vietoje. Tik Graikija ir Belgija taiko PSP kontroliuojant benamių kačių populiacijas. Skirtingai negu šunų, kačių populiacijas praktiškai pusė respondentų kontroliuoja taikant metodų sistemą. Ją sudaro PSP, naujų šeimininkų paieška, ir kaip išimtinė priemonė – eutanazija. Lietuvoje benamių kačių populiacija mažinama atliekant eutanaziją.

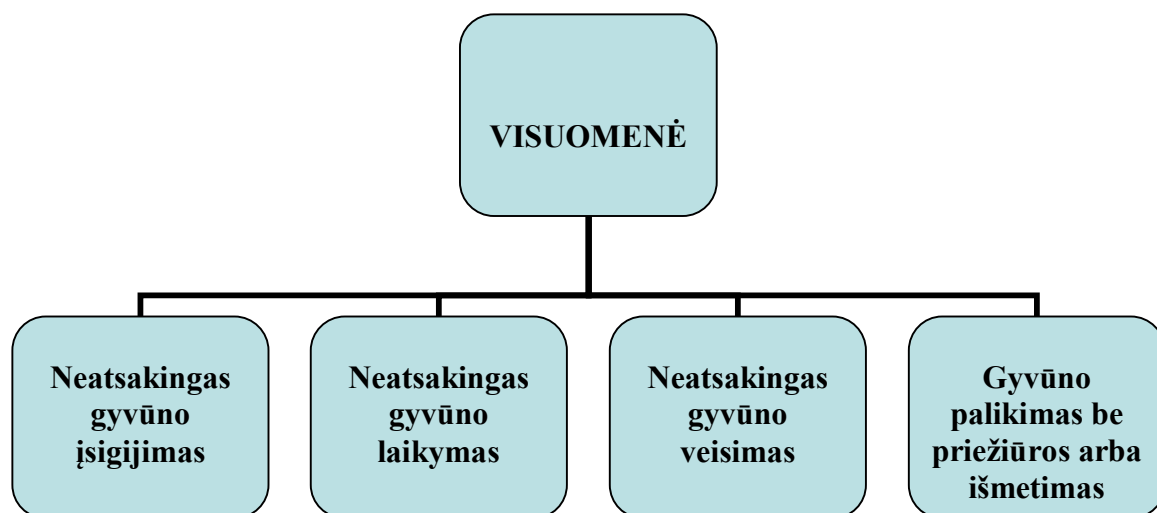
6. VISUOMENĖS VAIDMUO IR ŠVIETIMAS

Šiuolaikinė Lietuvos visuomenė skirtingai vertina benamius gyvūnus. Net labai mylintys gyvūnus valstybės piliečiai neįsivaizduoja, kaip gali būti sprendžiama benamių gyvūnų populiacijos problema. Žmonės sutinkantys gyvūnus savo kiemuose, miesto gatvėse, kaimų vietovėse ignoruoja juos, taip atsisakydami atsakomybės. Benamiai gyvūnai, ypač šunys, negali egzistuoti be žmogaus.

Visuomenė dar nesubrendusi pripažinimui, kad benamiai gyvūnai – tai problema. Žmonių požiūris į benamius gyvūnus dažnai skiriasi pagal amžius grupę, gyvenamąją vietą ir išsilavinimo lygį. Sovietiniais laikais gyvenę žmonės, benamius gyvūnus vertina kaip „nenaudingus“. Ūkinės paskirties gyvūnai duodavo apčiuopiamos naudos, tad iki šiol naminiai gyvūnai neturi paklausos tarp šios gyventojų grupės. Svarbu ir tai, kad miesto gyventojai labiau informuoti apie šią problemą ir aktyviau dalyvauja jos sprendime. Kaimo vietovių žmonės, mažiau informuoti, juos sunkiau šviesti benamių gyvūnų gerovės klausimais. Tačiau ir didžiausiuose Lietuvos miestuose pasitaiko atvejų, kai žmonės žiauriai elgiasi su gyvūnais arba laiko juos netinkamomis sąlygomis.

Visuomenei benamių gyvūnų problemos nėra aktualios, ypač dabartinės krizės metu. Ekonominė situacija šalyje privertė gyvūnų laikytojus atsisakyti savo augintinių. Gyvūnų globos namai perpildyti ir nebesugeba kontroliuoti atkeliaujančių gyvūnų srautų. Tačiau, kaip teigia I. Mezenceva, V. Auškalnienė žmonėms mažai rūpi, koks likimas jų laukia ir kaip jaučiasi jų naminis gyvūnas. Visi apklausti gyvūnų gerovės ekspertai sutinka, kad visuomenės vaidmuo sprendžiant benamių gyvūnų globos ir teisių apsaugos problemas yra didelis (žr. 1 priedą).

Neatsakingas žmonių elgesys yra vertinamas ir kaip benamių gyvūnų atsiradimo gatvėse priežastis.

9 pav. Žmogaus neatsakingo elgesio su gyvūnais požymiai

Lietuvos piliečiai dažnai naminius gyvūnus vertina kaip žaislus. Maži ir pūkuoti jie suteikia daug džiaugsmo ir suaugusiems ir vaikams. Žmonės tarsi pamiršta, kad gyvūnui reikia jo rūšiai atitinkančio maisto, laikymo sąlygų, veterinarinių apžiūrų, dėmesio ir globos. Gyvūnai tampa laikina užgaida, o suaugę jie kelia daug nepatogumų ir reikalauja ne mažiau dėmesio. Toks neatsakingas gyvūno įsigijimas baigiasi gyvūno išmetimu į gatvę arba palikimu gyvūnų globos namuose.

Neatsakingas įsigijimas gali pasireikšti ir neatsakingu gyvūno laikymu. Iš natūrinio stebėjimo paaiškėjo, kad gyvūnų laikytojai (dažniausiai laikantys kates), globoja juos neatsakingai. Nesterilizuotas, neregistruotas, neidentifikuotas ir be antkaklio gyvūnas laisvai paleidžiamas į lauką. Iš vienos pusės yra užtikrinama kiekvieno gyvūno judėjimo laisvė, iš kitos pusės, augintinio savininkas nekontroliuoja savo gyvūno. Gyvūną, neturintį atpažinimo ženklų, gali sugauti karantinavimo tarnyba, jis gali susirgti arba laisvai veistis.

Lietuvos gyventojai dažnai neatsakingai veisia savo augintinius. Neatsakingas veisimas turi daug priežasčių: noras pamatyti jaunos ir mielus gyvūnėlius, įsitikinimas, kad tai būtina gyvūno sveikatai, neatsakingo laikymo rezultatas. Gyvūnų savininkai, ne visada sugeba rasti naujus šeiminius jaunikiams, todėl atsikrato gyvūnų žiauriais būdais – užkąsa, skandina arba smaugia, palieka gyvus miškuose, gatvėse, ant kelio arba atneša į gyvūnų globos namus.

Gyvūnų laikytojai laisvai palieka savo gyvūnus be priežiūros, leidžia šunims vaikščioti be pavadėlio. Gyventojai išmeta ir suaugusius gyvūnus. Pasak B. Kymantaitės, I. Mezencevos ir V. Auškalnienės, žmonės atsisako gyvūnų dėl pačių keisčiausių priežasčių. Augintiniai garsiai loja, daug valgo, drasko baldus, valgo gėles, reikalauja dėmesio, negaudo pėlių, pabosta ir t.t.

Pasak D. Navickienės žmonės išmeta gyvūnus į gatvę, atiduoda į prieglaudą ir visiškai nesirūpina jų sveikata ir laikymo sąlygomis. Augintiniai gali būti išmesti į šiukšlių dėžę, ir žmonėms tai atrodo normalu (žr. 1 priedą).

Visuomenės požiūrį į benamius gyvūnus formuoja valstybė, viešosios įstaigos, religija, žiniasklaida bei mokslo įstaigos. Valstybė, nepripažindama benamių gyvūnų problemos, formuoja visuomenės abejingą požiūrį. Simbolinės baudos ir įstatymų įgyvendinimo kontrolės neefektyvumas leidžia gyvūnų kankintojams išvengti atsakomybės. Žiaurus elgesio su gyvūnais atvejis aprašo žiniasklaida, tačiau šie įvykiai sulaukia ne tik pasmerkimo, bet ir palaikymo.

Benamių gyvūnų problemos padalijo visuomenę į dvi dalis – gyvūnus gerbiančius žmones ir tuos, kurie jų nekenčia. B. Kymantaitė, išskiria 4 gyvūnų laikytojų tipus:

1. nemėgstantys gyvūnų,
2. nekenčiantys gyvūnų,
3. mylintys gyvūnus (tik savo),
4. mylintys gyvūnus (visus).

Pasak ekspertės, net gyvūnus mylintys laikytojai, ne visada atsakingai juos augina ir tinkamai elgiasi su kitais gyvūnais. Jos manymu, žmonės, mylintys tik savo augintinius, kelia pavojų ne tik benamiams gyvūnams, bet ir žmonėms. Neatsakingi gyvūnų laikytojai nesilaiko gyvūno laikymo reikalavimų, nesirūpina kitų gyvūnų sveikata ir žmonių ramybe. Kymantaitė teigia, kad tik visus gyvūnus mylintys žmonės sugeba tinkamai elgtis su savo augintiniais, gerbti benamių gyvūnų teises ir socialiai adaptuotis visuomenėje (žr. 1 priedą).

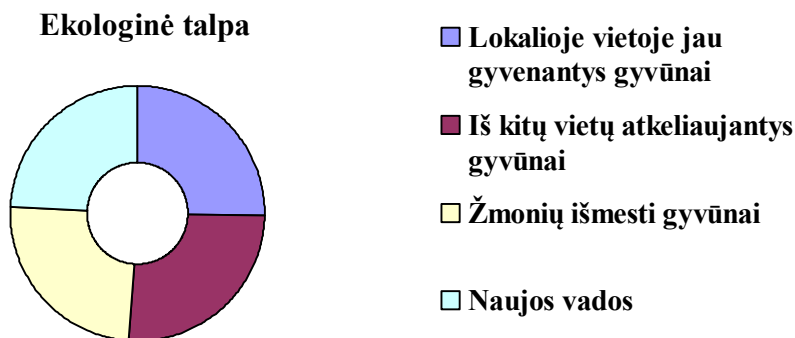
Atsakingos ir sąmoningos visuomenės formavimas jos pačios ir benamių gyvūnų geroves užtikrinimui yra prioritetingas uždavimas valstybinėms institucijoms, viešosioms organizacijoms, mokslo įstaigoms ir žiniasklaidai. Todėl visuomenė turi būti informuojama benamių gyvūnų globos ir teisių apsaugos klausimais, šviečiama, supažindinama su konkrečiomis Lietuvos gyvūnų laikymo problemomis. Jai būtina pateikti patikimus duomenis apie tai, kiek benamių gyvūnų yra šalyje, kaip vykdoma jų populiacijos kontrolė, kokiomis sąlygomis gyvena benamiai gyvūnai, kaip jie yra numarinami, kokią patirtį turi kitos Europos Sąjungos šalys.

Lietuvoje valstybinės organizacijos praktiškai neorganizuoja švietiejiškų projektų. Mūsų visuomenę savo iniciatyva informuoja ir šviečia benamių gyvūnų gerovės klausimais įvairios viešosios gyvūnų globos organizacijos, gyvūnų globos draugijos, mokyklos. Kasmet mūsų šalyje rengiama nemažai programų, projektų, akcijų, parodų ir konferencijų, skirtų atkreipti visuomenės dėmesį į benamių gyvūnų problemas.

Aktyviausiai Lietuvoje ir kitose Europos Sąjungos šalyse yra įgyvendinama „Pagauk-Sterilizuok-Paleisk“ programa. Jos tikslas – humaniškais metodais sumažinti benamių gyvūnų populiacijas miestuose ir kaimuose. Ši programa yra įgyvendinama visame pasaulyje, tačiau skirtingai finansuojama atskirose valstybėse. Lietuvoje sterilizacijos programa įgyvendinama savanorių arba viešųjų organizacijų. Miesto savivaldybės pilnai nefinansuoja šios programos, tačiau skiria lėšų akcijoms, skirtoms propoguoti gyvūnų sterilizaciją/kastravimą.

Svarbu ne tik propoguoti sterilizaciją ir kastravimą, bet ir aiškinti visuomenei, kiek tai naudinga jiems ir miesto ekologinei aplinkai.

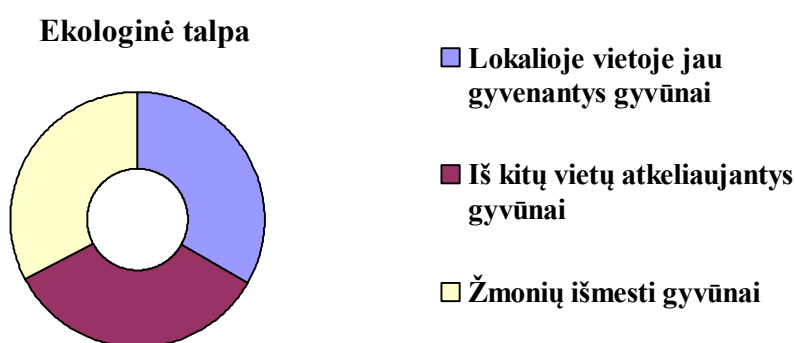
Benamių gyvūnų skaičius lokaliaje vietoje yra vadinamas „ekologine talpa“. Ekologinę talpą sudaro ne tik jau gyvenantys atskiroje vietoje benamiai gyvūnai, bet ir nauji augintiniai, kurie dėl įvairių priežasčių atsiduria gatvėje.

10 pav. **Benamių gyvūnų ekologinė talpa**

Įprastą miesto benamių gyvūnų ekologinę talpą reguliuoja įvairūs procesai. Prie jau gyvenančių lokaliaje vietoje benamių gyvūnų prisijungia nauji valkataujantys gyvūnai, žmonių išmesti augintiniai. Benamių gyvūnų populiaciją papildė benamių gyvūnų jauniklių vados. Be žmogaus įsikišimo, vyks savireguliacijos procesas. Jo dėka, iš ekologinės talpos pasitrauks tik mirę natūralia mirtimi gyvūnai. Tačiau benamių gyvūnų populiacija ne mažės, o liks pastovi arba didės.

Valstybinės ir viešosios institucijos bei atsakingi gyvūnų laikytojai gali reguliuoti benamių gyvūnų populiaciją, taikant PSP programą.

11 pav. **Ekologinė talpa po PSP programos įgyvendinimo**

Intensyviai vykdant sterilizacijos programą, iš „ekologinės talpos“ pasitraukia naujos gyvūnų vados. Svarbu sterilizuoti visus gyvūnus lokaliaje vietoje.

VŠĮ „Lesė“ skiria nemažą savo biudžeto dalį benamių gyvūnų sterilizacijai. Programos tvarka:

- programos metu, savanoriai atvažiuoja į vietą su gaudymo ir transportavimo narvais;
- narvai paruošiami gaudymui;
- pagautos katės perkeliamos į transportavimo boksus;
- tuomet yra vežamos į veterinarijos klinikas, kur laukia sterilizacija, vakcinavimas ir dehelmetizacija;
- veikiant narkozei yra nukerpamas kairės ausies galiukas – ženklas, kad katė – sterilizuota/kastruota. Susitarta su Vilniaus gyvūnų globos namais Grinda, kad tokiu ženklu pažymėtos katės nebūtų gaudomos ir eutanazuojamos;
- po operacijų grįžta į prieglaudą;
- jei katė sveika – paleidžiama* 1-2 dieną po operacijos. Jeigu liga nesunkiai pagydoma – laikoma ilgiau, jai suteikiama medicininė pagalba ir paleidžiame tik katei pasveikus;
- teritorijos**, kuriose gyvena sterilizuotos katės įvedamos į duomenų bazę.

**Tais atvejais, kai pagaunamos iš namų išmestos ir jaukios katės, įstaiga apsvarsto galimybes pasilikti jas prieglaudoje ir surasti naujus namus.*

*** Į teritorijas, kur katėms gresia pavojus sveikatai ar gyvybei –gyvūnai nepaleidžiami. Tokiu atveju įstaiga ieško gyventojų, kurie sutiktų apgyvendinti kates po operacijų savo kiemuose ir jomis rūpintis.⁸¹*

Sterilizacijos/kastravimo programą vykdo ir VŠĮ Gyvūnų globos tarnyba „Pifas“. Šios įstaigos tikslas – ne globoti gyvūnus, bet palaipsniui mažinti jų skaičių šalyje juos sterilizuojant/kastruojant. Gyvūnų sterilizacija įgyvendinama ta pačia tvarka kaip ir VŠĮ „Lesė“.

Sterilizacijos programą propoguoja ir finansuoja tarptautinė organizacija „SNIP International“. Jos pagalbos Lietuvoje sulaukė: Alytaus ir Klaipėdos gyvūnų prieglaudos, VŠĮ „Lesė“ ir VŠĮ Gyvūnų globos tarnyba „Pifas“.

Gyvūnų sterilizacijos programa skirta ne tik benamiams gyvūnams, bet ir namuose laikomiems augintiniams. Gyvūnų savininkai yra informuojami apie gyvūno sterilizacijos svarbą ir galimybę atlikti operaciją su nuolaida.

VŠĮ Gyvūnų globos tarnyba „Pifas“ organizuoja pamokėles vaikams visoje Lietuvoje, išleidžia lankstinukus su rekomendacijomis kaip spręsti benamių gyvūnų populiacijos mažinimo problemą, teikia nemokamas konsultacijas dėl gyvūnų elgsenos. 2010 metais įstaiga pristatė savo naują projektą „Gyvūnų apsaugos fondas“. Jo pagrindiniai tikslai: skatinti gyvūnų gerovę ir jų apsaugą, užtikrinti

⁸¹ Pagauk-Sterilizuok-Paleisk. http://www.lese.lt/lt/sterilizacija_tvarka/news.2248 [žiūrėta 2010-09-12]

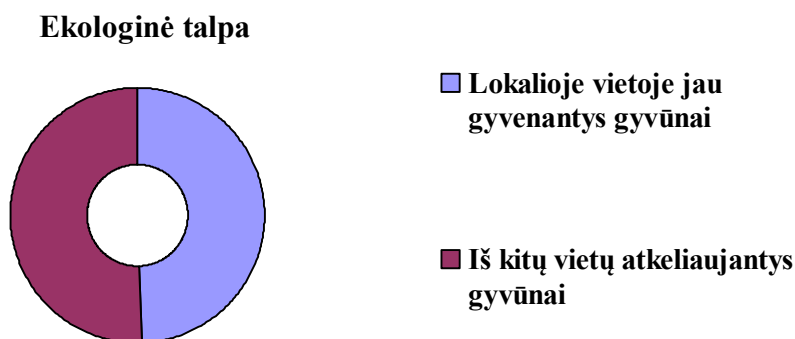
gyvūnų laisvių įgyvendinimą, didinti visuomenės domėjimąsi gyvūnų gerove, skatinti pagarbą gyvūnams.

2010 metais buvo įkurtas naujas visuomeninis judėjimas „Žmonės už gyvūnus“ (sant. ŽUG). Vienas iš veiklos tikslų yra efektyvus visuomenės ir ypač jaunimo švietimas gyvūnų gerovės klausimais bei aktyvaus visuomenės įsitraukimo, kuriant gyvūnų gerovės tradicijas Lietuvoje, skatinimas.

Lietuvos kinologų draugija įgyvendina švietimo programą „Duok leteną“. Ši programa skirta ikimokyklinio ugdymo įstaigų ir bendrojo lavinimo mokyklų nariams šviesti. Programą sudaro 3 pakopos pagal amžiaus grupę. Veiklos tikslas – supažindinti vaikus su šunų laikymo taisyklėmis, saugos reikalavimais, gyvūnų globos nuostatomis.

VŠĮ „Sos-gyvūnai“ teikia konsultacijas, veda „gerumo pamokėles“. Tačiau ši įstaiga turi ir radikalių būdų informuoti visuomenę. Pasak I. Mezencevos, augintinių laikytojams, kurie atsisako savo gyvūnų yra siūloma peržiūrėti trumpa filmuką apie tai, koks likimas laukia jų gyvūno. Filme yra pasakojama, kokiomis sąlygomis benamis gyvūnas gyvena, kaip yra gaudomas ir numarinamas karantinavimo tarnybose. Augintinio šeiminkas yra konsultuojamas gyvūno globos klausimais, psichologas padeda apsvarstyti kitas alternatyvas (žr. 1 priedą). Visuomenės švietimą vykdo ir nepelno siekiantys informaciniai portalai, privatūs asmenys, veterinarinės klinikos. Kiekvienais metais spalio 4 dieną Lietuvoje švenčiama pasaulinė gyvūnų globos diena. Šiai datai paminėti yra rengiamos konferencijos, parodos, įvairūs švietimo projektai.

Atsakinga visuomenė, gerbianti gyvūnų teises ir užtikrinanti gyvūnų gerovės ir globos reikalavimus, aktyviai dalyvaujanti švietimo projektuose gali žymiai sumažinti benamių gyvūnų ekologinę talpą.

12 pav. Ekologinė talpa po PSP ir švietimo programų įgyvendinimo

Pasak B. Kymantaitės, sterilizacija ir kastracija tai efektyviausias būdas mažinti benamių gyvūnų populiacijas. Švietimo programų efektas nėra apčiuopiamas, tačiau ekspertė tikina, kad jau po 3-5 metų benamių gyvūnų skaičius šalyje ženkliai sumažės. Augintinių savininkai, paveikti pranešimų apie

benamius gyvūnus, labiau vertina savo gyvūnus, konsultuoja kitus žmones, pataria ir padeda kitiems laikytojams gyvūnų globos ir teisių apsaugos klausimais (žr. 1 priedą).

2010 metais spalio 8 dieną Vilniaus kolegijos Agrotechnologijų fakultete įvyko konferencija „Gyvūnų laikymo kultūra“ (žr. 5 priedą). Šios konferencijos tikslas – šviesti visuomenę gyvūnų gerovės ir globos klausimais. Renginyje pranešimus įvairiomis temomis skaitė 12 dalyvių, tarp jų VMVT atstovas. Deja, valstybinės institucijos darbuotojas savo pranešime minėjo tik ūkinės paskirties gyvūnus.

Nors visuomenės švietimo poveikį neįmanoma įvertinti kiekybiškai, žmonės aktyviau dalyvauja įgyvendinant sterilizacijos programas, remia gyvūnus globojančias organizacijas nuosavomis lėšomis. Visuomenei reikia nemažai laiko perprasti gyvūnų ir žmonių santykius. Benamių gyvūnų problemos išnyks tada, kai visuomenė prisiims atsakomybę už gyvūnų gerovę ir apsaugą bei peržiūrės gyvūnų laikymo ir elgesio kultūros tradicijas.

APIBENDRINIMAS

1. Mokslinės literatūros duomenų analizė padėjo tiksliau suformuluoti baigiamojo darbo tikslus bei uždavinius, vertinimo kriterijus ir tyrimo etapus. Nagrinėjant užsienio ir Lietuvos šaltinius, ypatingas dėmesys buvo skirtas autorių požiūriui į:

- benamių gyvūnų problemų atsiradimo ištakas,
- benamių gyvūnų teises,
- šias teises reglamentuojančius įstatymus,
- šiuolaikiškas benamių gyvūnų egzistavimo problemas ir
- gyvūnų globos namų veiklą.

Išnagrinėjus literatūros šaltinius, buvo pastebėta, kad autoriai neturi vieningos nuomonės benamių gyvūnų globos ir teisių klausimais.

➤ Benamių gyvūnų problemos buvo minimos įvairiuose šaltiniuose jau nuo XVII amžiaus, tačiau benamių gyvūnų globos ir teisių apsaugos problemos tapo svarbios visuomenei po antrojo pasaulinio karo. Benamių gyvūnų atsiradimą sąlygojo globalizacijos ir urbanizacijos procesai.

➤ Benamių gyvūnų teisės sąvoka vertinama skirtingai. Gyvūnų teisės suprantamos kaip gyvūnų gerovė, įsipareigojimas gyvūnui. Iki šiol išlieka dilema – kaip suderinti gyvūnų teises ir žmogaus interesus, todėl gyvūnų teisių pripažinimas mokslinėje literatūroje lieka ginčytinas.

➤ Benamių gyvūnų teises reglamentuojančių įstatymų bazė kiekvienoje šalyje unikali. Autoriai, pripažinę gyvūnų teises, vieningai sutinka, kad įstatymai turi būti griežti ir privalomi visiems. Mokslinėje literatūroje įvardijamos įstatymų trūkumo, netobulumo, netinkamo išaiškinimo problemos. Tačiau yra minimos valstybės, kur dėl ypatingo benamių gyvūnų statuso, įstatymai, reguliuojantys benamių gyvūnų teises ir globą, nereikalingi arba neveiksmingi.

➤ Mokslinėje literatūroje aprašomos pagrindinės benamių gyvūnų problemos – reprodukcija ir populiacijos kontrolė. Autoriai analizuoja benamių gyvūnų populiacijos mažinimo metodus – numarimą eutanizuojuant ir sterilizaciją/kastravimą. Šaltiniuose yra aprašyti neteisėto ir neatsakingo elgesio su gyvūnais, identifikacijos, visuomenės švietimo problemos. Tarp autorių nėra vieningos nuomonės, kokia benamių gyvūnų populiacijos mažinimo priemonė perspektyviausia ir humaniškausia.

➤ Autoriai skirtingai vertina benamių gyvūnus globojančių įstaigų veiklą. Literatūroje analizuojama gyvūnų globos namų ir karantino tarnybų vykdoma veikla. Gyvūnų globos namai vykdo „išlaikymo iki gyvos galvos“ politiką, karantino tarnybos – „laikinosios globos ir numarimo“. Tačiau šaltiniuose aprašomi atvejai, kai benamių gyvūnų globos namai vykdo neteisėtą arba verslišką veiklą.

2. Remiantis mokslinė užsienio ir Lietuvos literatūra, ekspertų nuomone, buvo išskirta pagrindinė benamių gyvūnų problema, poreikiai ir priemonės jai spręsti.

Pagrindinė benamių gyvūnų problema – gyvūnų reprodukcija ir jos reguliacija. Šios problemos sprendimui įtakos turi: Lietuvos Respublikos ir Europos Sąjungos teisės aktai ir kiti rašytiniai dokumentai, valstybės administracinės sistemos ir viešųjų gyvūnų globos įstaigų veikla ir bendradarbiavimas, visuomenės švietimas ir informavimas.

3. Įvertinus Lietuvos Respublikos įstatymus, teisės aktus bei kitus rašytinius dokumentus, reglamentuojančius gyvūnų globą, laikymą, gerovę ir teises paaiškėjo, kad:

- benamio gyvūno sąvoka yra aiškinama ir traktuojama skirtingai įstatymų skyriuose; benamio gyvūno apibrėžimas nėra tikslus;
- benamio gyvūno statusas nėra nustatytas, todėl benamis gyvūnas teisiškai yra niekieno;
- įstatymuose nėra sąvokos „benamio gyvūno teisės“, tai sudaro prielaidą manyti, kad benamio gyvūno teisės nėra pripažintos ir užtikrinamos;
- sankcijos, už žiaurų elgesį su gyvūnais, globos reikalavimų pažeidimą ir gerovės standartų nesilaikymą yra simbolinės ir retai skiriamos;
- gyvūnų globos namų sąvoka skirtingai aiškinama įstatymuose ir neatitinka Europos Konvencijos dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos reikalavimų;

Rekomenduojama:

- reguliuoti namuose laikomų gyvūnų globą, gerovę ir teises visiems vienodai taikomu Lietuvos Respublikos nacionaliniu įstatymu. Patikslinti ir suvienodinti benamio gyvūno ir gyvūnų globos namų sąvokas;

- būtina, LR įstatyminėje bazėje įtvirtinti namuose laikomų gyvūnų ir benamių gyvūnų visuotinai pripažintas laisves:

- nejausti alkio ir troškulio,
- nejausti nepatogumo,
- nejausti baimės ir nerimo,
- nejausti skausmo, nebūti sužeistam ir nesirgti,
- išreikšti normalų elgesį.

Šias laisves pripažinti namuose laikomų gyvūnų ir benamių gyvūnų teisėmis.

- peržiūrėti ir sugriežtinti Baudžiamojo kodekso ir LR Administracinių teisės pažeidimų kodekso baudas ir sankcijas, plačiau apibrėžti jų taikymo atvejus;
- į nacionalinius įstatymus įtraukti gyvūnų sterilizacijos/kastravimo programos privalomą įgyvendinimą. Ši programa gali būti įgyvendinama bendradarbiaujant viešosioms gyvūnų globos įstaigoms ir valstybinėms institucijoms.

➤ Lietuvos Respublikoje nėra nacionalinio įstatymo, reglamentuojančio benamių gyvūnų globą ir teises, populiacijos mažinimo programas. Teisiškai, benamiais gyvūnais rūpinasi miesto savivaldybės. Valstybės teisėkūroje ypatingas dėmesys skirtas namuose laikomų ir ūkinės paskirties gyvūnų teisių ir gerovės užtikrinimui.

Rekomenduojama: priimti atskirą nacionalinį įstatymą, reglamentuojantį benamių gyvūnų globą, teises ir gerovės standartus. Siūloma naudoti šias sąvokas:

- *benamis gyvūnas* – istoriškai prijaukintas namuose laikomas gyvūnas, šeimnininko pastoviai neprižiūrimas, netekęs šeimnininko, šeimnininko neturėjęs, kurio atsisakė šeimnininkas, gyvenantis už gyvūno laikytojo valdos ribų ir tapęs Lietuvos Respublikos turtine nuosavybe.

- *gyvūnų globos namai* – teisės aktų nustatytus reikalavimus atitinkančias patalpas turinti nepelno įstaiga, kuri globoja benamius gyvūnus iki naujų savininkų suradimo arba gyvūnų natūralios mirties;

- *benamių gyvūnų karantino tarnyba* – teisės aktų nustatytus reikalavimus atitinkančias patalpas turinti nepelno įstaiga, kuri gaudo, rūšiuoja, suteikia reikalingą veterinarinę pagalbą benamiams gyvūnams, rūpinasi karantinu ir numarina nepagydomai sergančius ir agresyvius gyvūnus taip, kad gyvūnas kuo mažiau fiziškai ir psichiškai kentėtų.

➤ Pagrindinis Europos Sąjungos įstatymas, užtikrinantis namuose laikomų gyvūnų teises ir gerovę – Europos Konvencija dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos. Konvencija yra nacionalinės politikos formavimo pagrindas, pateikiantis gyvūnų globos namų sąvokos apibrėžimą, įpareigojantis valstybes-nares svarstyti benamių gyvūnų populiacijos mažinimo alternatyvas.

➤ Europos Parlamentas, rašytiniais pareiškimais ir veikslių planų vertinimu, ragina Europos Komisiją įtraukti gyvūnų gerovės problemų svarstymus į savo darbotvarkes ir išplėsti kompetenciją šioje srityje.

Rekomenduojama: išplėsti Europos Sąjungos kompetenciją namuose laikomų gyvūnų gerovės ir teisių srityje. Siūloma Europos Komisijai inicijuoti papildomus teisės aktus namuose laikomų gyvūnų gerovės srityje ir benamių gyvūnų globos ir teisių apsaugos užtikrinimui. Europos Tarybai primigtinai siūloma priimti reglamentą dėl benamių gyvūnų globos ir teisių apsaugos užtikrinimo, kurio nuostatos bus privalomos visoms Bendrijos šalims, be teisės rinktis jos įgyvendinimo formas ir būdus. Europos Vadovų Tarybai rekomenduojama benamių gyvūnų globos ir teisių apsaugos klausimą įtraukti į posėdžių darbotvarkes.

➤ Jungtinės Karalystės ir Vokietijos Federacijos įstatymai, reglamentuojantys namuose laikomų ir benamių gyvūnų globą ir teises yra priimti nacionaliniu mastu. Valstybėse griežtai kontroliuojamos ir užtikrinamos įstatymų nuostatos, numatytos didelės sankcijos už reikalavimų pažeidimus.

4. Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerija ir Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba tiesiogiai neatsakingos už benamių gyvūnų globos ir teisių užtikrinimą. Šios užduotys yra pavestos miesto savivaldybėms ir rajonų seniūnijoms. Šios, pagal savo kompetenciją ir poreikius, pasirenka priemones benamių gyvūnų globai įgyvendinti, gyvūnų globos namų veiklai kontroliuoti, gyvūnų identifikavimui, ženklinimui, gaudymui organizuoti.

Rekomenduojama:

- vykdyti benamių gyvūnų globą ir teisių apsaugą „vieno langelio“ principu. Įsteigti atskirą valstybinę instituciją, kuri būtų atsakinga už benamių gyvūnų gaudymo, globos, teisių apsaugos, rūšiavimo, gyvūnų globos ir beglobių gyvūnų karantino tarnybos įsteigimo ir kontrolės, registravimo ir identifikavimo, rinkliavos surinkimo, gyvūnų laikymo reikalavimų užtikrinimo organizavimą, kurios darbuotojai turėtų įgaliojimų išvažiuoti pagal iškvietimus į gyvūnų gerovės reikalavimų pažeidimo vietą, surašinėti protokolus ir konfiskuoti gyvūną laikinajai globai. Šiai institucijai turėtų būti pavaldi Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba, miesto savivaldybės ir rajono seniūnijos. Šios institucijos įsteigimo tikslas – prisiimti atsakomybę už namuose laikomų ir benamių gyvūnų gerovę, nesidalijant kompetencija su kitomis institucijomis;

- perimti Lenkijos Respublikos patirtį, vykdant benamių gyvūnų apskaitą nacionaliniu mastu. Tai padėtų stebėti, kaip keičiasi benamių gyvūnų populiacijos dydis ir kokios priemonės būtinos jai reguliuoti;

- tikrinti gyvūno registraciją ir identifikaciją patvirtinantį dokumentą, gyvūno veterinarinės apžiūros metu. Tai padėtų nustatyti, kiek gyvūnų neužregistruota, skirti baudas ir įpareigoti savininką užregistruoti ir paženklinėti gyvūną. Gyvūno registracijos, identifikacijos ir sterilizacijos paslaugas teikti nemokamai.

5. Viešosios gyvūnų globos įstaigos vykdo benamių gyvūnų globą iki gyvos galvos. Šių įstaigų paskirtis globoti benamius gyvūnus, suteikti jiems veterinarinę pagalbą, ieškoti naujų šeiminkų, vykdyti švietiejišką veiklą, įgyvendinti sterilizacijos/kastravimo programas.

- Gyvūnų globos namais Vilniaus mieste vadinama pelno siekianti organizacija, kuri vykdo karantino tarnybos veiklą. Nepelno siekiančios gyvūnų globos įstaigos siekia mažinti benamių gyvūnų populiacijas humaniškais metodais.

- Lietuvos Respublikoje įgyvendinamos dvi priešingos programos – gyvūnų numarimas eutanizuojant ir gyvūnų sterilizacija/kastravimas.

- Lietuvos Respublikos įgaliotos institucijos ir viešosios organizacijos nesutaria bendradarbiaujant.

Rekomenduojama:

- skirti daugiau lėšų valstybės biudžete benamių gyvūnų problemoms spręsti. Šios lėšos, pilnai

finansuojant arba kofinansuojant, turi būti paskirstomos tarp beglobių gyvūnų karantino tarnybų ir gyvūnų globos namų;

- administracinėje sistemoje turi būti skaidrus benamių gyvūnų rūšiavimas. Sveiki, neagresyvūs, jauni gyvūnai turi būti išlaikomi gyvūnų globos namuose. Karantino tarnybos gali numarinti tik ligotus ir agresyvius gyvūnus;

- gyvūno globos namams tęsti savo veiklą, globojant gyvūnus iki gyvos galvos, įgyvendinant švietiejiškus projektus ir programas. Kartu su valstybinėmis institucijomis įgyvendinti gyvūnų sterilizacijos/kastravimo programas.

6. Visuomenės požiūrį į benamių gyvūnų globą ir teises formuoja valstybė, viešosios organizacijos, žiniasklaida, užsienio šalių patirtis, taikomos sankcijos, religija, mokslo įstaigos. Lietuvos Respublikos piliečiai nepripažino benamių gyvūnų problemos. Gyvūnų laikytojai neatsakingai įsigyja, laiko ir veisia augintinius. Benamiai gyvūnai prilygsta „atliekai“, „pavoju“, „nepatogumui“. Namuose laikomų gyvūnų atsikratoma juos skandinant, smaugiant, paliekant miškuose arba mirtinai žalojant. Toks žiaurus elgesys parodo visuomenės agresyvumo ir abejingumo laipsnį.

- Sąmoningos ir atsakingos visuomenės formavimui būtinas jos informavimas ir švietimas. Šią užduotį atlieka viešosios gyvūnų globos įstaigos, gyvūnų globos draugijos, iniciatyvos grupės, informaciniai portalai, mokslo įstaigos.

- Švietiejiškais projektais yra propoguojama gyvūnų sterilizacija/kastravimas, identifikavimas ir ženklavimas, pagarba ir meilė gyvūnams.

Rekomenduojama:

- valstybinėms ir viešosioms institucijoms kurti projektus, akcijas, konferencijas ir pranešimus, skirtus šviesti visuomenę gyvūnų gerovės ir laikymo kultūros klausimais;

- mokyklose įvesti „gyvūnų gerovės“ pamokas, skirtas ugdyti pagarbą ir meilę gyvūnams.

IŠVADOS

1. Neužtenka Lietuvos autorių mokslinės literatūros, kuria remiantis būtų pagrįstas baigiamojo magistro darbo tyrimas. Užsienio šaltinių autoriai nesutaria vieningai benamių gyvūnų teisių ir globos klausimais.

Apklausti Lietuvos gyvūnų gerovės srities ekspertai skirtingai vertina benamių gyvūnų globą, teisinį reglamentavimą, bei poreikį keisti nacionalinę politiką.

2. Remiantis mokslinė analize ir ekspertų nuomone buvo išskirta pagrindinė problema – benamių gyvūnų reprodukcija ir populiacijos kontrolė.

3. LR įstatymai, teisės aktai bei kiti rašytiniai dokumentai nepakankamai aiškiai ir griežtai reglamentuoja benamių gyvūnų globą ir teises.

LR įstatymų leidybos valdžia nepaiso Europos Sąjungos įstatymų nuostatų ir ignoruoja Bendrijos šalių gerąją praktiką.

4. LR Aplinkos ministerija ir Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba tiesiogiai neatsakingos už benamių gyvūnų globos ir teisių užtikrinimą, o įgaliotos institucijos vengia prisiimti atsakomybės už benamius gyvūnus.

Valstybėje nėra nacionalinės benamių gyvūnų apskaitos sistemos, gyvūnų registracijos ir ženklinimo griežtos kontrolės. Miesto savivaldybės ir seniūnijos neužtikrina prevencinių priemonių ir švietimo programų įgyvendinimo.

5. LR įgyvendinamos dvi priešingos programos – gyvūnų eutanazija ir sterilizacija/kastravimas. Lietuvos Respublikos įgaliotos institucijos ir viešosios organizacijos nesutaria bendradarbiaujant.

Viešosios gyvūnų globos įstaigos vykdo benamių gyvūnų globą iki gyvos galvos, sterilizaciją/kastravimą, švietiejišką veiklą. Šios įstaigos valstybės nefinansuojamos.

Gyvūnų globos namais LR vadinamos pelno siekiančios organizacijos, kurios vykdo karantino tarnybos veiklą - gaudo ir numarina benamius gyvūnus. Šios įstaigos valstybės finansuojamos.

6. Sąmoningos ir atsakingos visuomenės formavimui būtinas jos informavimas ir švietimas gyvūnų globos ir teisių apsaugos klausimais. Šią užduotį atlieka viešosios gyvūnų globos įstaigos, gyvūnų globos draugijos, iniciatyvos grupės, informaciniai portalai, mokslo įstaigos.

Išnagrinėjus mokslinę užsienio ir Lietuvos literatūrą, LR, ES, Jungtynės Karalystės ir Vokietijos Federacijos įstatymus, teisės aktus ir kitus dokumentus, LR administracinės sistemos ir viešųjų gyvūnų globos įstaigų veiklą ir tarpusavio bendradarbiavimą, visuomenės dalyvavimą ir švietimą, Europos šalių benamių gyvūnų problemų sprendimų praktiką, Lietuvos ekspertų nuomones, patvirtinta iškelta tyrimo hipotezė, kad ***nepakankamai efektyviai sprendžiamos benamių gyvūnų globos ir teisių apsaugos problemos (o tai leidžia daryti prielaidą, kad šios problemos nėra tiek aktualios, kiek reikalauja dabartinė situacija).***

SIŪLYMAI

1. Siūloma priimti Lietuvos Respublikos Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo projektą.
 - Reguluoti namuose laikomų gyvūnų globą, gerovę ir teises visiems vienodai taikomu Lietuvos Respublikos nacionaliniu įstatymu. Patikslinti ir suvienodinti benamio gyvūno ir gyvūnų globos namų sąvokas, įtvirtinti visuotinai pripažintas gyvūnų „penkias laisves“.
 - Rekomenduojama priimti atskirą nacionalinį įstatymą, reglamentuojantį benamių gyvūnų globą, teises ir gerovės standartus.
 - Peržiūrėti ir sugriežtinti Baudžiamojo kodekso ir LR Administracinių teisės pažeidimų kodekso baudas ir sankcijas, plačiau apibrėžti jų taikymo atvejus.
 - Į nacionalinius įstatymus įtraukti gyvūnų sterilizacijos/kastravimo programos privalomą įgyvendinimą.
2. Siūloma išplėsti Europos Sąjungos kompetenciją namuose laikomų gyvūnų gerovės ir teisių srityje, inicijuoti papildomus teisės aktus benamių gyvūnų globos ir teisių apsaugos užtikrinimui, priimti reglamentą dėl benamių gyvūnų globos ir teisių apsaugos užtikrinimo.
3. Rekomenduojama vykdyti benamių gyvūnų globą ir teisių apsaugą „vieno langelio“ principu. Įsteigti atskirą valstybinę instituciją, kuri būtų atsakinga už benamių gyvūnų globą ir teisių apsaugą. Šios institucijos įsteigimo tikslas – prisiimti atsakomybę už namuose laikomų ir benamių gyvūnų gerovę, nesidalijant kompetencija su kitomis institucijomis.
 - Vykdyti benamių gyvūnų apskaitą nacionaliniu mastu.
 - Tikrinti gyvūno registraciją ir identifikaciją patvirtinantį dokumentą, gyvūno veterinarinės apžiūros metu. Gyvūno registracijos, identifikacijos ir sterilizacijos paslaugas teikti nemokamai.
 - Skirti daugiau lėšų valstybės biudžete benamių gyvūnų problemoms spręsti. Šios lėšos turi būti paskirstomos tarp beglobių gyvūnų karantino tarnybų ir gyvūnų globos namų.
 - Administracinėje sistemoje įvesti benamių gyvūnų rūšiavimą.
4. Gyvūno globos namams tęsti savo veiklą, globojant gyvūnus iki gyvos galvos, įgyvendinant švietiejiškus projektus ir programas.
5. Valstybinėms ir viešosioms institucijoms siūloma bendradarbiauti, kuriant projektus, akcijas, konferencijas ir pranešimus, skirtus šviesti visuomenę gyvūnų gerovės ir laikymo kultūros klausimais. Mokyklose įvesti „gyvūnų gerovės“ pamokas, skirtas ugdyti pagarbą ir meilę gyvūnams.

LITERATŪRA

Užsienio literatūros šaltiniai:

1. **Beck M. A.** The Life and Times of Shag, a Feral Dog in Baltimore // The Journal of Natural History. - 1971, Vol. 80, p. 58 -65
2. **Bodart-Bailey B. M.** The dog shogun: the personality and policies of Tokugawa Tsunayoshi// University of Hawai‘i Press.- 2006, p. 144-145// ISBN – 13: 978-0-8248-2978-0
3. **Cohen C., Regan T.** The Animal Rights Debate// Rouman&Littlefield Publishers. - 2001, p. 27-30 //ISBN 0-8476-9663-4
4. **Curnutt J.** Animals and The Law// ABC-CLIO Press. - 2001, p. 2, 97-99// ISBN 1-57607-147-2
5. **Frost Sh., Lorenzatos Makris K.** Your Adopted Dog. Everything You need to Know about Rescuing and Caring for a Best Friend in Need// The Lyons Press. - 2007, p. 3-6// ISBN 978-1-59921-047-6
6. **Hartwell S.** Feral Cat Control In The UK // 2002.
URL: <http://www.messybeast.com/ukferal.htm> [žiūrėta 2010-02-03]
7. **Irvine L.** The Problem of Unwanted Pets: A Case Study in How Institutions “Think” about Clients’ Needs“// Academic Journal of University of California Press. – 2003, Vol. 50 Issue 4; p. 551-554. – ISSN 00377791
8. **Lucich J.** Thou Shalt Not Kill // E – The Environmental Magazine. - 2005, Vol. 16, Issue 3, p. 14-16// ISSN: 10468021
9. **Marjorie Anchel.** Overpopulation of Cats and Dogs. Causes, Effects and Prevention. **Cassidy B.** pranešimas: “Who is Responsible for Pet Overpopulation // New York State Humane Association. - 1990, p. 41-43 // ISBN 0-8232-1296-3
10. **Marjorie Anchel.** Overpopulation of Cats and Dogs. Causes, Effects and Prevention. **Gerarghty M.** Pranešimas „Animal Control: How is it Best Handled“. // New York State Humane Association. – 1990, p. 16-30 // ISBN 0-8232-1296-3
11. **Markelj U., Štunec I.** Solving The Problems Of Abandoned Dogs In Slovenia. Original scientific article. - 2004, p.240 // <http://aas.bf.uni-lj.si/zootehnika/supl/1-2004/PDF/1-2004-239-244.pdf>
12. **Miller L., Zawistowski S.** Shelter medicine for veterinarians and staff// Blackwell Publishing. - 2004, p. 7-9 // ISBN 978-0-8138-2448-6

13. **Moulton C. et al.** The role of animal shelters in controlling pet overpopulation// The Journal of the American Veterinary Medical Association (JAVMA). – 1991, Vol. 198, No. 7. – ISSN 0003-1488
14. **Schneider R.** Observations on Overpopulations of Dogs and Cats. // Journal of the American Veterinary Medical Association. – 1975, Vol. 167, No.4, p. 281-284
15. **Sunstein C. R., Nussbaum C.M.** Animal rights: current debates and new directions// Oxford University Press.- 2004, p. 3-6 // ISBN 0-19-515217-4
16. **Weng Hsin-Yi. et al.** Animal Protection Measures in Taiwan: Taiwanese Attitudes Toward the Animal Protection Law and Animal Shelters// Journal of Applied Animal Welfare Science. - 2006, Nr 9 (4); p. 316-318, 324-325 // ISSN: 1088-8705
17. **Аппарат Московской городской Думы.** “Опыт зарубежных стран в решении проблемы бездомных животных (собак и кошек)“
<http://www.animalsprotectiontribune.ru/MgdObzor.html> [žiūrėta 2010-06-17]
18. **Дудников С. А.** Городские кошки и собаки: взгляд с позиции эпизоотологии// Всероссийский научно-исследовательский институт защиты животных.
<http://www.animalsprotectiontribune.ru/Dudnikov.html> [žiūrėta 2010-03-05]
19. **Кожарская О.** Защита животных и современный мир// журнал «Партнер». – 2001, № 10/01. <http://www.unnat.ru/forum/wtboard/57.shtml> [žiūrėta 2010-01-20]
20. **Кузнецов С.** Бездомные животные в городе // журнал «Человек и окружающий мир». - 2008. <http://chelovek.mirplus.ru/chelovek-i-zhivotnye/bezdomnye-zhivotnye-v-gorode> [žiūrėta 2010-02-19]
21. **Пояганов Г.Б.** Экологические, экономические и биоэтические проблемы регулирования численности безнадзорных животных в мегаполисе// научно-практический журнал „Ветеринарная патология“. – 2006, №2(17).
URL: <http://www.animalsprotectiontribune.ru/VetPat2.html>
22. **Рыбалко В.А.** Обзор мирового опыта в решении проблемы бездомных животных//// научно-практический журнал „ВЕТЕРИНАРНАЯ ПАТОЛОГИЯ“.- 2006, №2(17). URL: <http://www.animalsprotectiontribune.ru/Kommentmir.html>

Magistro baigiamasis darbas:

23. **Ignoraitė K.** Benamių gyvūnų teisių apsauga Lietuvoje: magistro baigiamasis darbas: Vilnius: - Mykolo Romerio universitetas, 2005. – p. 6-7
URL: http://aleph.library.lt/F/EVI9BVUYSM6E4JM67QBCNBACIFJM823GMTHYVSU34RPLKJTNB1-76133?func=full-set set&set_number=049910&set_entry=000001&format=999

Lietuvos Respublikos įstatymai, teisės aktai ir kiti rašytiniai dokumentai:

24. LR Aplinkos apsaugos įstatymas // Valstybės žinios.- 1992, Nr. 5-75
25. LR Administracinių teisės pažeidimų kodeksas // Valstybės žinios. – 1985, Nr. 1-1
26. LR Baudžiamasis kodeksas // Valstybės žinios. – 2000, Nr. 89-2741
27. LR Gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymas // Valstybės žinios.- Nr. 1997, Nr. 108-2728
28. LR Konstitucija // Valstybės žinios. – 1992, Nr. 33-1014
29. LR Veterinarijos įstatymas // Valstybės žinios. – 1992, Nr. 2-15
30. LR Vyriausybės nutarimas dėl LR gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymo įgyvendinimo // Valstybės žinios. – 1999, Nr. 28-808
31. Veterinarijos reikalavimui gyvūnų globos namams // Valstybės žinios. – 2004, Nr. 179-6654
32. Gyvūnų laikymo Vilniaus miesto savivaldybės teritorijoje taisyklės. Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sprendimas. – 2009, Nr. 1-125
33. Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo projektas // – 2010, Nr. 10-3298-01
http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=47947&p_query=&p_tr2=&p_org=13&p_fix=y [žiūrėta 2010-05-12]
34. Naminių gyvūnėlių ženklavimo ir registravimo taisyklės. Lietuvos smulkių gyvūnų veterinarijos gydytojų asociacijos Tarybos sprendimas. – 2004, Nr 10.
<http://www.regivet.lt/download/index.php?file=ta4.doc> [žiūrėta 2010-03-17]
35. Vilniaus miesto Savivaldybės Tarybos sprendimas Nr. 1-630 „Dėl gyvūnų auginimo ir laikymo taisyklių tvirtinimo“. <http://www.registracija.lt/index.php?s=st&i=vilnius-teisine-informacija> [žiūrėta 2010-06-23]
36. Vilniaus miesto Savivaldybės Tarybos sprendimas Nr. 1-493 „Vietinės rinkliavos už gyvūnų registravimą ir laikymą daugiabučiuose namuose nuostatai.“
<http://www.vilnius.lt/vaktai/Default.aspx?Id=3&DocId=30003292> [žiūrėta 2010-06-23]

Europos Sąjungos įstatymai, teisės aktai ir kiti rašytiniai dokumentai:

37. Europos Konvencija dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos // Valstybės žinios. – 2004, Nr. 80-2839
38. Europos Konvencija dėl ūkinės paskirties gyvūnų apsaugos // Valstybės žinios. – 2004, Nr. 40-1293
39. The Treaty of Amsterdam // Official Journal. - 1997, C 340
40. The Treaty of Lisbon // Official Journal. – 2008, C 115

41. Report on evaluation and assessment of the Animal Welfare Action Plan 2006-2010 (2009/2202(INI)).
http://ec.europa.eu/food/animal/welfare/actionplan/100521_report_0052_2010_en.pdf
 [žiūrėta 2010-06-14]
42. **Schlyter C. et al.** Rašytinis pareiškimas pagal Darbo tvarkos taisyklių 123 straipsnį dėl naminių gyvūnų gerovės. <http://www.petsineurope.eu/> [žiūrėta 2010-06-14]

Jungtinės Karalystės ir Vokietijos Federacijos įstatymai, teisės aktai ir kiti rašytiniai dokumentai:

43. Animal Welfare Act 2006.
http://www.opsi.gov.uk/ACTS/acts2006/pdf/ukpga_20060045_en.pdf
 [žiūrėta 2010-06-14]
44. Environmental Protection Act 1990. <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1990/43/contents>
 [žiūrėta 2010-06-14]
45. Five Freedoms. Farm Animal Welfare Council. <http://www.fawc.org.uk/freedoms.htm>
 [žiūrėta 2010-06-13]
46. Protection of Animals Act 1911
http://www.opsi.gov.uk/RevisedStatutes/Acts/ukpga/1911/cukpga_19110027_en_1
 [žiūrėta 2010-06-14]
47. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. Das Gesetz vom 21. Juli 2010 (BGBl. I S. 944). <http://www.bundestag.de/dokumente/rechtsgrundlagen/grundgesetz/index.html>
 [žiūrėta 2010-06-17]
48. 1933 Law on Animal Protection. "Nazi Germany and animal rights".
<http://www.worldfuturefund.org/wffmaster/Reading/Germany/Nazianimalrights.htm>
 [žiūrėta 2010-06-17]
49. Tierschutzgesetz. Vollzitat. „Tierschutzgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 18. Mai 2006 (BGBl. I S. 1206,1313), das zuletzt durch das Gesetz vom 15. Juli 2009 (BGBl. I S. 1950) geändert wordenist“
<http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/tierschg/gesamt.pdf> [žiūrėta 2010-06-17]

Kiti šaltiniai:

50. Lietuvos Respublikos Aplinkos Ministerijos nuostatai. <http://www.am.lt/VI/index.php#r/115>
[žiūrėta 2010-06-20]
51. Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos Gyvūnų sveikatingumo ir gerovės skyriaus veikla. <http://vmvt.lt/lt/top/struktura.ir.kontaktai/skyriu.veikla/>
[žiūrėta 2010-06-21]
52. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos nuostatai // <http://vmvt.lt/lt/top/veikla/nuostatai/>
[žiūrėta 2010-06-21]
53. Veterinarijos gydyklų, Vilniaus mieste registruojančių šunis ir kates, sąrašas.
<http://www.vilnius.lt/newvilniusweb/index.php/302/> [žiūrėta 2010-06-23]
54. Vilniaus miesto savivaldybės struktūra.
<http://www.vilnius.lt/newvilniusweb/index.php/88/?mid={lt;3;559}>
[žiūrėta 2010-06-21]

Interneto svetainės:

55. Assorted Animal Rights Activists. <http://www.animaethics.org.uk/i-ch6-4-martin.html>
[žiūrėta 2010-06-14]
56. Gyvūnų gerovė. <http://vmvt.lt/lt/sveiki.gyvunaisveika.visuomene/gyvunu.gerove/>
[žiūrėta 2010-08-19]
57. LGGD istorija. <http://lggd.lt/istorija> [žiūrėta 2010- 10-05]
58. Pagauk-Sterilizuok-Paleisk. http://www.lese.lt/lt/sterilizacija_tvarka/news.2248
[žiūrėta 2010-09-12]

Valentinovič A. Benamių gyvūnų globa ir teisės Europos Sąjungoje ir Lietuvoje / Europos Sąjungos politikos ir administravimo magistro baigiamasis darbas. Vadovas prof. V. K. Paulikas. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Politikos ir vadybos fakultetas, Politikos mokslų katedra, 2010. – 89 p.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe išanalizuotos benamių gyvūnų globos ir teisių apsaugos problemos, jų atsiradimo ištakos, sprendimų metodai ir jų taikymo efektyvumas.

Pirmoje darbo dalyje tyriama užsienio ir Lietuvos mokslinė literatūra, kurios pagalba patikslinamos darbo užduotis, patvirtinamas temos pagrindumas, tyrimo tikslo pakankumas. Taip pat analizuojamos benamių gyvūnų teisės ir, jas reglamentuojančių, įstatymų svarba, populiacijos problemos aktualumas, visuomenės vaidmuo.

Antroje dalyje išskiriamos pagrindinės benamių gyvūnų problemos ir priemonės, joms spręsti, remiantis Lietuvos ekspertų nuomone ir išanalizuota literatūra.

Trečioje baigiamojo darbo dalyje nagrinėjami Lietuvos Respublikos, Europos Sąjungos teisės aktai ir kiti rašytiniai dokumentai, reglamentuojantys gyvūnų globą, teises, laikymo taisykles. Palyginimui pateikiama trumpa Jungtinės Karalystės ir Vokietijos Federacijos įstatyminės bazės apžvalga bei gerosios praktikos aspektai.

Ketvirtoje dalyje analizuojama Lietuvos Respublikos administracinės sistemos struktūra ir veiklos rezultatai.

Penktoje darbo dalyje aprašomas viešųjų gyvūnų globos namų ir organizacijų darbo pobūdis, veiklos tikslai ir pagrindinės užduotis, įvertinamas jų įnašas į benamių gyvūnų globos ir teisių apsaugos problemų sprendimą.

Šeštoje baigiamojo darbo dalyje nagrinėjamas visuomenės požiūris į benamius gyvūnus, jos elgesio kultūra bei įtaka žmogaus ir gyvūno tarpusavio santykiams. Taipogi įvertinamas viešųjų ir valstybinių institucijų pasirengimas šviesti ir informuoti visuomenę gyvūnų gerovės klausimais.

Apibendrinant baigiamojo darbo teorinį ir praktinį tyrimą pateikiamos išvados ir siūlymai.

Pagrindiniai žodžiai: benamiai gyvūnai, gyvūnų teisės, gyvūnų globos namai, benamių gyvūnų globa, benamių gyvūnų populiacija.

Valentinovich A. Homeless Animals Care and Law in European Union and Lithuania / Master's Work in European Union Policy and Administration. Supervisor prof. V. K. Paulikas. – Vilnius: Faculty of Politics and Management, Department of Political Sciences, Mykolas Romeris University, 2010. – 89 p.

ANOTATION

The problems of homeless animals care and rights protection, origins of those problems, possible solutions and its effectiveness were all studied in the final work.

In the first part we can see the studies of foreign and Lithuanian scientific literature, which helped to identify and set the tasks and to confirm the validity of topic's choice and sufficiency of this study's goal. Also, you can find an analysis of homeless animals' rights and significance of relevant legislations, topicality of population problems and the role of society there.

In the second part of this dissertation main problems of homeless animals and possible solutions to them, based on the opinions of Lithuanian experts and studies of relevant literature, are shown.

In the third part of the final work I examine legal acts and other documents of Lithuania and EU that regulate care, rights and housing conditions of animals. Furthermore, you can find a short analysis of legislative base and successful experience of United Kingdom and German Federation there.

The structure of Lithuanian administrative system and the results of its activity are analysed in the fourth part.

Part five describes types of animal rights organisations' activities, goals and tasks of their work and analyses their input into solving the above mentioned problems.

In the sixth part I examine society's attitudes towards homeless animals, its behavioural culture and influence on human-animal relations; I analyse readiness of state and public institutions to inform and educate our society about animal wellbeing.

Generalising theoretical and practical studies, I give my conclusions and suggestions.

Key words: homeless animals, animals rights, animal shelter, homeless animals care, homeless animals population.

Valentinovič A. Benamių gyvūnų globa ir teisės Europos Sąjungoje ir Lietuvoje / Europos Sąjungos politikos ir administravimo magistro baigiamasis darbas. Vadovas prof. V. K. Paulikas. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Politikos ir vadybos fakultetas, Politikos mokslų katedra, 2010. – 89 p.

SANTRAUKA

Benamių gyvūnų globos ir teisių apsaugos problemos yra aktualios viso pasaulio mastu. Europos Sąjungos erdvėje benamiai gyvūnai vertinami skirtingai, atsižvelgiant į nacionalinius įstatymus, tradicijas, istoriją ir elgesio kultūrą. Benamių gyvūnų reprodukcijos problema yra visuotinai pripažinta, tačiau nėra globali. Visuomenės pasirengimas globoti ir rūpintis benamiais gyvūnais rodo jos sąmoningumo ir atsakingumo lygį.

Šio baigiamojo darbo tikslas - išanalizuoti benamių gyvūnų teisių ir globos problemas, jų atsiradimo priežastis ir sprendimo būdus, remiantis Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės srities ekspertų nuomone bei Europos Sąjungos šalių gerąja patirtimi.

Darbe nagrinėjama užsienio ir Lietuvos mokslinė literatūra, kuri padėjo suformuluoti darbo uždavinius ir įsitikinti darbo temos pasirinkimo pagrįstumu. LR, ES, Jungtynės Karalystės ir Vokietijos Federacijos teisės aktų bei kitų dokumentų analizė padėjo įvertinti benamių gyvūnų globos ir teisių reglamentavimo pakankamumą, palyginti Lietuvos ir kitų Bendrijos šalių praktiką šioje srityje.

Administracinės sistemos ir viešųjų įstaigų veiklos rezultatų analizė, Europos šalių benamių gyvūnų problemų sprendimų praktika, Lietuvos ekspertų nuomonės, leido patvirtinti iškeltą tyrimo hipotezę, kad *nepakankamai efektyviai sprendžiamos benamių gyvūnų globos ir teisių apsaugos problemos (o tai leidžia daryti prielaidą, kad šios problemos nėra tiek aktualios, kiek reikalauja dabartinė situacija).*

Darbo siūlymuose pristatyti kardinalūs pakeitimai LR įstatyminėje bazėje, pateikiamos rekomendacijos Bendrijos teisėkūros ir sprendimų priėmimo institucijoms, rekomenduojamas „vieno langelio“ principas, sprendžiant gyvūnų gerovės klausimus. Siūloma atsižvelgti į gerąją praktiką ir vykdyti gyvūnų apskaitą, rūšiavimą, sterilizaciją/kastravimą nacionaliniu mastu.

Švietimo programos ir griežtos sankcijos padėtų formuoti atsakingą visuomenę. Valstybės ir jos piliečių atsakingas gyvūno įsigijimas, laikymas ir veisimas padeda ugdyti išmintingą ir civilizuotą visuomenę.

Valentinovich A. Homeless Animals Care and Law in European Union and Lithuania / Master's Work in European Union Policy and Administration. Supervisor prof. V. K. Paulikas. – Vilnius: Faculty of Politics and Management, Department of Political Sciences, Mykolas Romeris University, 2010. – 89 p.

SUMMARY

Care for and rights protection of homeless animals are the pressing problems of today's World. The attitudes of EU members towards homeless animals do differ depending on national policies and legislation, local traditions, history and culture. The problem of homeless animals' excessive reproduction is recognised at some level but not yet globally. Society is ready to care and protect homeless animals, which shows the level of its consciousness and responsibility.

The purpose of this master's work is to analyze the issues concerning the rights and protection of homeless animals; define the root of the problems and suggest the solutions relying on the expertise of Lithuanian specialists who work for the animal welfare, and incorporating the successful experience of EU countries.

The literature of both foreign and Lithuanian authors has been studied in the project in order to help to indicate and set the tasks for this work and to support the validity of choosing the topic. In order to evaluate the efficiency of regulations concerning the welfare and rights of homeless animals, the analysis of legal (and other types) documents of Lithuanian Republic, European Union, United Kingdom and German Federation has been undertaken.

The information gathered from observing the activity of the administrative and public structures as well as the experience of problem-solving in the EU and summarizing the views of Lithuanian experts have all supported the hypothesis that *the problems of homeless animals welfare and rights are not dealt with efficiently (this suggests that the issues are not paid as much attention as the current situation demands)*.

The project is concluded with the presentation of fundamental changes in legislation of the Republic of Lithuania along with the recommendations towards legislative and executive structures of the EU to introduce the so-called principle of "one window" in terms of approaching the issues regarding animal wellbeing. It is also suggested to draw on the successful experience and to implement registration, sterilization/castration of animals on the national level.

Educational programs and strict sanctions will stimulate public awareness of the issues. The more the people are aware about the problems the more likely they are to take more responsibility for their animals as well as their breeding which in general will promote a more civilized and educated society.

PRIEDAI

1 PRIEDAS**Interviu su Lietuvos gyvūnų gerovės srities ekspertais**

Siekiant patikslinti baigiamojo darbo suformuluotą tyrimo problemą ir papildyti praktinį tyrimą, buvo panaudotas interviu metodas.

Buvo išrinkti šeši gyvūnų gerovės srities ekspertai, kurie tiesiogiai susiję su benamių gyvūnų globos ir teisių apsaugos problemų sprendimu. Interviu buvo pravestas su:

1. LR Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos Gyvūnų sveikatingumo ir gerovės skyriaus vedėjo pavaduotoju Giedriumi Blekaičiu,
2. Lietuvos gyvūnų globos draugijos Vilniaus skyriaus atstove ir Aplinkos apsaugos agentūros Veiklos planavimo ir visuomenės informavimo skyriaus vyriausiąja specialiste Danute Navickiene,
3. Vilniaus kolegijos Agrotechnologijų fakulteto lektoriumi ir gyvūnų gerovės specialistu, veterinarijos gydytoju ir Lietuvos gyvūnų globos draugijos tarybos nariu Aivaru Paukšte,
4. VŠĮ „Lesė“ vadove Vesta Auškalniene,
5. VŠĮ „SOS gyvūnai“ vadove Ilona Mezenceva,
6. VŠĮ Gyvūnų globos tarnybos „Pifas“ vadove Brigita Kymantaite.

Visiems respondentams buvo pateikti 8 klausimai, benamių gyvūnų globos ir teisių apsaugos tema:

1 klausimas. Kokias benamių gyvūnų globos problemas Jūs išskirtumėte? Kiek jos aktualios Europos Sąjungos ir Lietuvos mastu?

2 klausimas. Kaip Jūs manote, benamių gyvūnų problema turi būti sprendžiama nacionaliniu mastu ar visgi ES turėtų sukurti bendrus standartus ir integruoti juos į ES šalis?

3 klausimas. Gyvūnai turi teises? Jeigu taip, kaip Jūs galėtumėte įvertinti LR teisinę bazę, reglamentuojančią benamių gyvūnų teises ir globą?

4 klausimas. Kaip Jūs galėtumėte įvertinti ES teisinę bazę, reglamentuojančią benamių gyvūnų teises ir globą?

5 klausimas. Kaip Jūs manote, kokios ES šalies patirtis galėtų tapti pavyzdžiu Lietuvai?

6 klausimas. Koks yra benamių gyvūnų globos namų įnašas šios problemos sprendime?

7 klausimas. Kaip Jūs galėtumėte įvertinti 2 konkuruojančias programas, vykdomas, siekiant sumažinti benamių gyvūnų populiacijas – eutanaziją ir sterilizaciją? Kuri, Jūsų manymu, yra perspektyvesnė ateityje?

8 klausimas. Kaip Jūs galėtumėte įvertinti visuomenės požiūrį į benamių gyvūnų problemas? Ekspertų nuomonė buvo panaudota tyrime ir leido patvirtinti iškeltą hipotezę.

Interviu su LR Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos Gyvūnų sveikatingumo ir gerovės skyriaus vedėjo pavaduotoju Giedriumi Blekaičiu.

1 klausimas. Kokias benamių gyvūnų globos problemas Jūs išskirtumėte? Kiek jos aktualios Europos Sąjungos ir Lietuvos mastu?

Benamių gyvūnų problemos yra svarbios ir aktualios. Straipsniai laikraščiuose ir pranešimai į Veterinarijos tarnybą įrodo visuomenės susirūpinimą gyvūnų likimais. Europos Sąjungos erdvėje organizuojamos tarptautinės konferencijos gyvūnų gerovės klausimais. Tai parodo visuomenės ir įvairių institucijų susidomėjimą. Žinoma, benamių gyvūnų problemos nėra tiek aktualios, kiek norėtų gyvūnus globojančios organizacijos, nes vis dar prioritetas suteikiamas ūkinės paskirties gyvūnams. Benamių gyvūnų problemų yra labai daug, tačiau pagrindinė yra jų populiacijos kontrolė. Yra ir kitų rūpesčių, kuriuos kelia gyvūnai – tai užkrečiamosios lygos, agresyvūs ar socialiai neadaptuoti gyvūnai. Pastaruoju metu gyvūnų gerovės srities specialistai daug dėmesio skiria teisės aktų inicijavimui. Valstybės įstatymai yra netobuli ir nėra aiškių sąvokų. Bendromis pastangomis buvo surašytas Lietuvos Respublikos Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo projektas. Ne mažiau svarbus yra visuomenės dalyvavimas problemos sprendime. Dėja, žmonės iki šiol neatsakingai augina savo gyvūnus.

2 klausimas. Kaip Jūs manote, benamių gyvūnų problema turi būti sprendžiama nacionaliniu mastu ar visgi ES turėtų sukurti bendrus standartus ir integruoti juos į ES šalis?

Kaip mes žinome, Europos teisė šioje srityje paliko galimybę rinktis, kaip bus įgyvendinami gyvūnų globos ir gerovės reikalavimai. Kiekviena valstybė narė turi pati, atsižvelgiant į savo nacionalinę teisę, formuoti politiką gyvūnų gerovės klausimais. Mano manymu, neįmanoma integruoti vienodo modelio visoms Bendrijos narėms, nes tautų kultūrų ir tradicijų skirtumas neleis vienodai užtikrinti gyvūnų gerovės visose šalyse. Visgi, benamių gyvūnų problemos turi būti sprendžiamos nacionaliniu mastu.

3 klausimas. Gyvūnai turi teises? Jeigu taip, kaip Jūs galėtumėte įvertinti LR teisinę bazę, reglamentuojančią benamių gyvūnų teises ir globą?

Be abejo turi. Gyvūnų teisės yra užtikrinamos įstatymais – nacionaliniais ir Bendrijos. Visiems yra žinomos penkios pagrindinės gyvūnų laisvės, tad jos atspindi gyvūnų teises. Visiškai kitas klausimas, kiek efektyviai šios teisės užtikrinamos ir saugomos. Žinoma, LR teisinė bazė natobula. Jai

koreguoti ir patikslinti ir buvo kuriamas gyvūnų gerovės įstatymo projektas. Jis svarbus tuo, kad pagaliau įstatymų yra atskirtos ir aiškiai paaiškintos dvi sąvokos – „bešeimininkis gyvūnas“ ir „bepriežiūris gyvūnas“. Benamio gyvūno sąvoka, naudojama LR įstatymuose jau paseno ir aiškinama nepilnai. Tačiau analizuojant visus gyvūnų globą ir teises reglamentuojančius įstatymus, manau, kad jų pakanka tų gyvūnų apsaugai, kurie gyvena namuose tinkamomis sąlygomis. Kalbant apie bešeimininkių ir beprižiūrių gyvūnų apsaugą, reikia sutikti, kad įstatymų nepakanka, ir galbūt reikia atskiro, tik jų teises reglamentuojančio įstatymo. Bet laukti rezultato iškart būtų absurdiška, nes bet koks įstatymas turi pereinamą laikotarpį, tad jam įsigaliooti ir pradėti veikti reikės 5-7 metų.

4 klausimas. Kaip Jūs galėtumėte įvertinti ES teisinę bazę, reglamentuojančią benamių gyvūnų teises ir globą?

Kaip jau minėjau, benamių gyvūnų problemos sprendimo būdą turi pasirinkti pati valstybė. Europos Sąjunga priėmė nemažai įstatymų, reglamentuojančių gyvūnų gerovę, tuo tarpu ir Europos Konvenciją dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos. Šiame dokumente aiškiai ir pakankamai apibrėžtos valstybių veikimo gairės, kurios taikomos ir bešeimininkiams ir beprižiūriems gyvūnams. Labai daug dėmesio yra skirta ūkinės paskirties gyvūnų apsaugai, tačiau šių metų rudenį vykusiame veterinarų susitikime Briuselyje buvo nemažai kalbėta ir apie gyvūnų augintinius, tai leidžia tikėtis, kad ateityje benamių gyvūnų problemos bus atidžiau sprendžiamos ir visos Bendrijos mastu.

5 klausimas. Kaip Jūs manote, kokios ES šalies patirtis galėtų tapti pavyzdžiu Lietuvai?

Jokia. Anglija, Vokietija, Belgija turi geros patirties sprendžiant benamių gyvūnų išlaikymo ir populiacijos mažinimo problemų sprendime, tačiau Lietuvai jų modelis negali būti pritaikomas. Šiose valstybėse yra kita kultūra, tradicijos, ekonominė padėtis ir pagaliau žmonių mentalitetas. Jų sėkmę sąlygojo ne tik valstybės politika gyvūnų gerovės srityje, bet ir visuomenės atsakingas požiūris į gyvūnus. Jų vertybės visiškai neprisigys Lietuvoje tol, kol visuomenė nesupras, kad gyvūnas tai gyva jaučianti būtybė, o ne žaislas ar užgaida. Šių šalių patirtis gali būti naudojama švietimui, tačiau praktiškai jos pritaikyti neįmanoma.

6 klausimas. Koks yra benamių gyvūnų globos namų įnašas šios problemos sprendime?

Gyvūnų globos namų koncepcija ypač išpopuliarėjo Lietuvoje įstojus į Europos Sąjungą. Piliečiai, tikėdami, kad gyvenimo sąlygos taps vakarietiškoms laukė panašių pokyčių ir gyvūnų gerovės srityje. Deja, „Animal planet“ rodamos gyvūnų prieglaudos lieka tik svajone mūsų šalyje.

Gyvūnų globos namai ir įstatymiškai ir liaudiškai traktuojami skirtingai. Kalbant apie viešąsias įstaigas, kurios globoja gyvūnus iki jų natūralios mirties, reikia pripažinti, kad jos vykdo svarbias visai valstybei programas – kastravimo ir visuomenės informavimo. Gyvūnų globa visą jų gyvenimą neišprendžia benamių gyvūnų populiacijos problemos. Prieglaudos neguminės, todėl išlaikomų gyvūnų skaičius ribotas. Apleisti gyvūnai ilgą laiką nesurandą naujų šeiminių. Mūsų šalyje gyvūnai yra globojami kiekviename mieste skirtingai – tai sąlygoja įstatymas, kuris leidžia savivaldybėms laisvai rinktis šias paslaugas teikiančias organizacijas.

7 klausimas. Kaip Jūs galėtumėte įvertinti 2 konkuruojančias programas, vykdomas, siekiant sumažinti benamių gyvūnų populiacijas – eutanaziją ir sterilizaciją? Kuri, Jūsų manymu, yra perspektyvesnė ateityje?

Šis klausimas yra labai sudėtingas. Kaip savo srities specialistas, aš turiu vieną nuomonę, kaip žmogus – kitą. Gyvūnų globos namai vykdo labai svarbią programą – gyvūnų sterilizaciją ir kastravimą. Ši programa pripažinta visame pasaulyje ir sėkmingai įgyvendinama, tačiau Lietuvoje ji nėra valstybės finansuojama. Kaip rezultatas, gyvūnų sterilizaciją atlieka savo iniciatyva gyvūnų globos tarnybos ir savanorių grupės. Lietuva pasirinko kitą būdą, skirtą reguliuoti benamių gyvūnų populiaciją šalyje. Tai gyvūnų negražintinas gaudymas. Kiekvienoje pasaulio šalyje yra karantino ir gaudymo tarnybos, nes nėra kito greito būdo mažinti kačių ir šunų populiacijos dydį. Visuomenė smerkia UAB „Grindos“ veiklą, tačiau ši tarnyba vykdo laikiną benamio gyvūno globą. Jam suteikiama pastogė, veterinarinė pagalba. Nemažai ES valstybių iki šiol nėra nustačiusi, kiek dienų gyvūnas turi būti laikomas karantino patalpose, kiek gyvūnų leidžiama laikyti daugiabučiuose namuose, tad Lietuva yra labiau pažengusi šioje srityje negu daugelis kitų ES šalių. Valstybė negali ir neturi pakankamai lėšų išlaikyti gyvūną visą gyvenimą. Numarinti gyvūną nėra humaniška jo atžvilgiu, tačiau palikti gatvėje agresyvų ar sergantį gyvūną yra nehumaniška žmogaus atžvilgiu. Utenos savivaldybė perka paslaugas iš gyvūnų globos namų, tačiau praktika rodo, kad benamių gyvūnų gatvėse nesumažėjo. Prieglauda globoja tiek gyvūnų, kiek leidžia patalpų plotas, o likę gyvūnai nekontroliuojamai gyvena mieste.

Benamių gyvūnų sterilizacija ir kastravimas gali būti taikomas tik kaip alternatyva. Sterilizacija gali būti vertinama kaip mirtis, tik lėta. Operuotas gyvūnas neturi laiko adaptuotis tarp kitų nesterilizuotų gyvūnų, jis yra mažiau konkurencingas, tačiau lieka toks pats neatsparus ligoms, tad pavojus žmogaus ir kitų gyvūnų sveikatai lieka.

Kaip žmogus aš suprantu, kad nėra nieko brangesnio už gyvybę. Visada humaniškesnė ir perspektyvesnė bus ta gyvūnų populiacijos reguliavimo priemonė, kuri išsaugos gyvūno gyvybę.

8 klausimas. Kaip Jūs galėtumėte įvertinti visuomenės požiūrį į benamių gyvūnų problemas?

Visuomenė jauna ir nevakarietiška. Požiūris į gyvūnus augintinius neobjektyvus ir neatsakingas, tačiau manau, kad gyvūnus mylinčių žmonių valstybėje daugėja. Deja, neatsakingų laikytojų yra daug, bet visų nubausti už prasižengimus neįmanoma. Visuomenės požiūriui turėjo įtakos sovietmečio politika, tad gyvūną žmonės supranta kaip pelno objektą, o ne bendravimo. Visuomenė turi suprasti, kad gyvūnas įsigijamas ne metams, ir pasilieka su žmogumi iki pat mirties. Kuo atsakingesnis ir objektyvesnis bus visuomenės požiūris į gyvūnų globą, tuo greičiau ir lengviau bus sprendžiamos benamių gyvūnų problemos. Piliečiai be ypatingų pastangų gali prisidėti prie gyvūnų populiacijos mažinimo – registruoti ir ženklinti gyvūnus, neišleisti savo augintinių į gatvę rujos metu.

Interviu su Lietuvos gyvūnų globos draugijos Vilniaus skyriaus atstove ir Aplinkos apsaugos agentūros Veiklos planavimo ir visuomenės informavimo skyriaus vyriausiąja specialiste Danute Navickiene.

1 klausimas. Kokias benamių gyvūnų globos problemas Jūs išskirtumėte? Kiek jos aktualios Europos Sąjungos ir Lietuvos mastu?

Neįmanoma išskirti vienos problemos, kai jų yra begalė. Šiandien Lietuvoje daug kalbama apie benamius gyvūnus, tačiau dar mažai nuveikta šioje srityje. Visų pirma visiškai chaosas šioje srityje: nėra vieningos visos šalies mastu veikiančios sistemos. Miesto savivaldybės imasi savų priemonių globojant benamius gyvūnus. Dar viena aktuali problema – tai visuomenės nepakankamas švietimas ir gyvūnų sterilizacijos propogavimas. Šios problemos be abejo yra aktualios ir buvo svarbios dar iki Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo. Jau tada, gyvūnų mylėtojai ir gynėjai mynė valstybinių institucijų slenksčius, tačiau tik dabar, žiniasklaidos pagalba, apie benamių gyvūnų problemas išgirdo ir visuomenė.

2 klausimas. Kaip Jūs manote, benamių gyvūnų problema turi būti sprendžiama nacionaliniu mastu ar visgi ES turėtų sukurti bendrus standartus ir integruoti juos į ES šalis?

Mano manymu, tik Europos Sąjunga turi reguliuoti benamių gyvūnų gerovės užtikrinimą. ES turėtų sukurti bendrus standartus, nes visos šalys labai skirtingos ir jų supratimas apie gyvūnų gerovę labai skiriasi. Tai, kad Bendrijos galios gyvūnų gerovės srityje yra apribotos sudaro galimybę valstybėms laviruoti ir apeiti ES teisės aktus. Be to trečiosios šalys labai korumpuotos ir gyvūnai dažnai būna naudojami „išplauti“ pinigus. Tokia situacija nėra svetima ir mūsų šalyje. UAB „Grinda“ gyvūnų globa pavirto verslu.

3 klausimas. Gyvūnai turi teises? Jeigu taip, kaip Jūs galėtumėte įvertinti LR teisinę bazę, reglamentuojančią benamių gyvūnų teises ir globą?

Benamiai gyvūnai turi teises tačiau Lietuvos įstatymai nepakankamai jas reglamentuoja. Lietuvos teisės, reglamentuojančios namuose laikomų ir benamių gyvūnų globą ir apsaugą, srityje, yra tikra painiava. Pagrindinė problema yra tame, kad valstybė neišreiškia noro kurti bendros sistemos, kuri spręstų benamių gyvūnų problemas. Sąvokų apibrėžimai įvairiuose teisės aktuose skirtingi. Nevienodai yra suprantama gyvūnų globos namų koncepcija. Valstybė atidavė įgaliojimus spręsti gyvūnų gerovės klausimą miesto savivaldybėms, kurios pagal savo nuožiūrą imasi savų priemonių

gyvūnų kontrolei. Deja, įvairiose miestuose gyvūnų globos ir teisių apsaugos problemos teisiškai sprendžiamos skirtingai. Ekspertė mano, kad Lietuvoje nepakankamai atsižvelgiama į gyvūnų gerovę, ji nėra propoguojama valstybės institucijų. LR Gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymas labai silpnas ir neatitinka šių dienų realijų, todėl šio įstatymo projektas yra svarbus, nes įtvirtina nuostatas, kurios yra būtinos keičiant dabartinę padėtį Lietuvos Respublikoje gyvūnų atžvilgiu.

4 klausimas. Kaip Jūs galėtumėte įvertinti ES teisinę bazę, reglamentuojančią benamių gyvūnų teises ir globą?

O tokios teisinės bazės ir nėra. Europos Konvencija dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos padeda valstybėms formuoti namuose laikomų gyvūnų gerovės politiką. Tačiau benamiai gyvūnai ten yra tik minimi, ir nors Europos Taryba jau parengė išvadas dėl naminių gyvūnų augintinių gerovės Europoje, iki šiol nepriėmė sprendimo dėl įstatymo, reglamentuojančio benamių gyvūnų teises ir globą, kūrimo.

5 klausimas. Kaip Jūs manote, kokios ES šalies patirtis galėtų tapti pavyzdžiu Lietuvai?

Europoje yra nemažai šalių, kurios sugeba humaniškai spręsti benamių gyvūnų problemas. Pirmiausiai tai Jungtinė Karalystė. Šioje šalyje yra nustatytos didelės baudos už žiaurų elgesį su gyvūnais, pilietinė visuomenė kovoja už gyvūnų teises ir nelieka abejinga. Jungtinėje Karalystėje efektyviai įgyvendina benamių gyvūnų populiacijos didėjimo prevenciją, nes ir valstybinės institucijos ir gyvūnų globos namai ieško alternatyvų ir sėkmingai jas taiko. Sterilizacijos/kastravimo programa visuotinai propoguojama. Efektyviai šią problemą sprendžia Vokietija. Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo projektas buvo kūriamas atsižvelgiant į Bulgarijos pavyzdį. Labai griežti įstatymai yra Austrijoje, Skandinavijos šalyse. Naujas Gyvūnų apsaugos įstatymas Suomijoje suteikė gyvūnams daug privilegijų.

6 klausimas. Koks yra benamių gyvūnų globos namų įnašas šios problemos sprendime?

Gyvūnų globos namai kartu su gyvūnus globojančiomis organizacijomis šviečia visuomenę, tiesiogiai kreipiasi į valstybines institucijas, siekia patobulinti esamus įstatymus. Žinoma, gyvūnų globos namai globoja gyvūnus, tačiau tai ne išeitis. Reikia radikaliai spręsti, kaip veikti ir iš ko tikėtis pagalbos. Šiandien ir prieglaudoms ir globojančioms organizacijoms sunku veikti be valstybės palaikymo, todėl veiklą apriboja ne tik lėšos, bet ir įstatymų suteikti įgaliojimai. Benamių gyvūnų prieglaudos sterilizuoja gyvūnus, aiškina gyvūnų šeiminkams kodėl tai svarbu ir kiek jie gali prisidėti

prie gyvūnų populiacijos mažinimo. Gyvūnų globos namai ne tik padeda išsaugoti gyvūno gyvybę, bet ir propoguoją humanišką elgesį su gyvūnais, informuoja visuomenę gyvūnų gerovės klausimais. Kiekviena organizacija turi savų tikslų, tačiau žvelgiant plačiau visi mes veikiamo kartu, siekiant užtikrinti benamių gyvūnų globą ir teises.

7 klausimas. Kaip Jūs galėtumėte įvertinti 2 konkuruojančias programas, vykdomas, siekiant sumažinti benamių gyvūnų populiacijas – eutanaziją ir sterilizaciją? Kuri, Jūsų manymu, yra perspektyvesnė ateityje?

Aš manau, kad tokių įstaigų kaip UAB „Grinda“ ir UAB „Nuaras“ Lietuvoje neturi būti. Gyvūnų globą negali vykdyti pelno siekianti organizacija. Lėšos, skiriamos karantinavimo tarnyboms, (Vilniaus savivaldybė skiria UAB „Grinda“ apie 900 000 Lt kasmet) nepanaudojamos pagal paskirtį, o tarnybos veikla neišsprendžia problemos, o tik kovoja su jos pasekmėmis. Aš įsitikinusi, kad pinigai turi būti nukreipti į problemos sprendimą, į sterilizacijos/kastravimo programos įgyvendinimą. Šiandien karantinavimo tarnybose be atitinkamo rūšiavimo numarinami gyvūnai, o valstybės institucijos visiškai nenori gerinti gyvūnų gerovės. Visuomenės ir gyvūnus globojančios organizacijos kreipiasi su pareiškimais į valstybines institucijas, siekiant uždrausti gyvūnų numarinimą be priežasties, atvirai diskutuojame viešosiose susitikimose, rašome žiniasklaidoje, rodome nuotraukas, kuriose užfiksuoti karantino tarnybų pažeidimai, tačiau iki šiol nesulaukiame palaikymo. Tik sterilizacija ir kastravimas padėtų išvengti dešimties tonų nužudytų gyvūnų valstybiniuose karantinavimo tarnybose. Tačiau tam reikia valstybės institucijų valios ir visuomenės pasiryžimo.

8 klausimas. Kaip Jūs galėtumėte įvertinti visuomenės požiūrį į benamių gyvūnų problemas?

Lietuvoje gyvūnų globa užsiima pavieniai asmenys. Deja, mūsų visuomenės požiūriu, benamiai gyvūnai – tai šiukšlės. Visuomenė neatsakinga vaikų atžvilgiu, ką jau sakyti apie gyvūnus. Žmonės išmeta gyvūnus į gatvę, atiduoda į prieglaudą ir visiškai nesirūpina jų sveikata ir laikymo sąlygomis. Augintiniai gali būti išmesti į šiukšlių dėžę, ir žmonėms tai atrodo normalu. Visuomenę reikia šviesti, tačiau valstybė nesirūpina švietimo programomis, nepropoguoją gyvūnų gerovės nacionaliniu mastu. Svarbus gyvūnų identifikavimas, nes tik taip ir gyvūnai ir jų savininkai gali būti kontroliuojami. Visuomenės elgesį formuoja nebaudžiamumas. Praktiškai visuomet išvengiama bausmės už žiaurų elgesį su gyvūnais, sankcijos yra nepakankamai griežtos. Dar vienas svarbus aspektas – religija. Mane asmeniškai kaip žmogų ir specialistą stebina faktas, kad kunigai, ypač kaimuose, laimina gyvūnų jauniklių numarinimą užkasant, smaugiant, skandinat. Jie paaiškina žmonėms, kad kol gyvūnai maži, jų numarinimas tai ne nuodėmė, nors pačioje biblijoje gyvūnas vertinamas ir gerbiamas.

Žinoma, praeis dar daug metų, kol Lietuvos visuomenė pradės mastyti kaip išsivysčiusių Europos šalių piliečiai, tačiau jau dabar yra daug žmonių, kurie noriai dalyvauja benamių gyvūnų problemų sprendime.

Interviu su Vilniaus kolegijos Agrotechnologijų fakulteto lektoriumi ir gyvūnų gerovės specialistu, veterinarijos gydytoju ir Lietuvos gyvūnų globos draugijos tarybos nariu Aivaru Paukšte.

1 klausimas. Kokias benamių gyvūnų globos problemas Jūs išskirtumėte? Kiek jos aktualios Europos Sąjungos ir Lietuvos mastu?

Šiandien ypatingai populiariu globoti benamius gyvūnus. Visuotinai propoguojama gyvūnų gerovė, tačiau užtikrinti jos laikymąsi labai sunku. Ir Lietuvoje ir Europos Sąjungoje benamių gyvūnų problemos egzistuoja ir yra svarbios. Lietuvoje benamių gyvūnų problemos nėra sprendžiamos tinkamai – organizacijos rūpinasi ne problemų prevencija, o pasėkmių likvidavimu. Lietuvoje nėra bendros strategijos benamių gyvūnų atžvilgiu, nėra formuojama nacionaliniu mastu vieninga valstybės politika.

2 klausimas. Kaip Jūs manote, benamių gyvūnų problema turi būti sprendžiama nacionaliniu mastu ar visgi ES turėtų sukurti bendrus standartus ir integruoti juos į ES šalis?

Sunku atsakyti vienareikšmiškai. Viskas priklauso nuo to, kaip ši problema būtų sprendžiama nacionaliniu mastu ir kaip Europos Sąjungoje. Kiekviena valstybė turi atsižvelgti į savo šalies tradicijas ir kultūrą, teisinę bazę. Tačiau, toks benamių gyvūnų problemų reguliavimas koks yra šiandien Lietuvoje žinoma negali garantuoti sėkmės ateityje. Europos Sąjungos institucijos taip pat negali totaliai kontroliuoti valstybių šios politikos srityje, todėl visgi valstybei reikia rimčiau apsvarstyti benamių gyvūnų problemų sprendimą ir kurti atitinkamus įstatymus globaliai ir teisėms užtikrinti.

3 klausimas. Gyvūnai turi teises? Jeigu taip, kaip Jūs galėtumėte įvertinti LR teisinę bazę, reglamentuojančią benamių gyvūnų teises ir globą?

Manau, kad turi. ES ir Lietuvos įstatymai skirti reguliuoti gyvūnų teises ir jų užtikrinimą. Tačiau kiek šie įstatymai atitinką tikrovę? Lietuvoje pagrindinės problemos gyvūnų gerovės srityje kyla iš teisinio reglamentavimo nepakankamumo. Įstatymų įgyvendinimas ir užtikrinimas, pažeidimų kontrolė visiškai neefektyvi, nėra tiesioginio ryšio tarp įstatymų ir tų institucijų, kurios privalo juos įgyvendinti. Valstybės įstatymai reikalauja pataisų, būtina kurti nacionalinį įstatymą, reglamentuojanti kaip namuose laikomų taip ir benamių gyvūnų gerovės standartus. Būtina užtikrinti ir valstybės tarnautojų kontrolę. Šiandien dėja, ne tik gyvūnų teisių pažeidėjai, bet ir gyvūnų teisių užtikrintojai nėra baudžiami už neveikimą.

4 klausimas. Kaip Jūs galėtumėte įvertinti ES teisinę bazę, reglamentuojančią benamių gyvūnų teises ir globą?

Europos Sąjungos įstatymų pakanka Lietuvos valdžiai, formuojant valstybės politiką, tačiau kiekviena valstybė savaip interpretuoja gyvūnų gerovę ir atitinkamai veikia šioje srityje. Jeigu būtų papildomai priimti teisės aktai, reglamentuojantys benamių gyvūnų apsaugą, būtų šaunu, tačiau problema ne Europos Sąjungos įstatyminėje bazėje, o nacionalinėje teisėkūroje.

5 klausimas. Kaip Jūs manote, kokios ES šalies patirtis galėtų tapti pavyzdžiu Lietuvai?

Kaip gerą patirtį turinčią valstybę galėčiau paminėti Šiaurės Amerikoje esančią Kanadą. Ši valstybė, norėdama visam laikui išspręsti benamių gyvūnų problemą užsibrėžė tikslus 7-10 metų laikotarpiui. Šiandien valstybė gali pasidžiaugti tuo, kad joje gyvūnų registravimas ir identifikavimas yra neišvengiamas visiems gyvūnų laikytojams. Yra numatytos didelės baudos už gyvūnų gerovės standartų nesilaikymą. Gyvūnus globojančios organizacijos yra kontroliuojamos nacionalinių kontrolės organų.

6 klausimas. Koks yra benamių gyvūnų globos namų įnašas šios problemos sprendime?

Gyvūnų globos namai turi būti kiekviename mieste, tačiau jų funkcijos yra pervertinamos mūsų šalyje. Kaip alkanas žiūrį į sotų, taip žmonės vertina gyvūnų globos namus. Benamių gyvūnų globa prieglaudose mūsų šalyje yra altruistiška savanorių ir gyvūnų mylėtojų veikla. Smagu, kad visuomenei rūpi valkataujančių gyvūnų likimas, tačiau tai ne išeitis. Prieglaudos negali globoti visų gatvėse esančių gyvūnų, todėl kaip ir karantinavimo tarnybos jie nesprendžia problemos, o kovoja su jos pasekmėmis. Gatvėse lieka labai daug gyvūnų, kurių veisimas nekontroliuojamas. Gyvūnų globa tapusi verslu šalyje sunkiai įgyvendinama ne todėl, kad karantinavimo tarnybos gyvūnus užmigdo, o todėl, kad nevyksta prevencijos. Žinoma, gyvūnų globos namų įnašas yra didelis: visuomenė sužinojo, kad su gyvūnais galima elgtis kitaip, kad egzistuoja kiti būdai kontroliuoti gyvūnų populiacijas. Gyvūnų globos namai vykdo švietiejišką veiklą, propoguoja gyvūnų sterilizaciją, tačiau viešosios organizacijos negali spręsti benamių gyvūnų problemų be valstybės palaikymo.

7 klausimas. Kaip Jūs galėtumėte įvertinti 2 konkuruojančias programas, vykdomas, siekiant sumažinti benamių gyvūnų populiacijas – eutanaziją ir sterilizaciją? Kuri, Jūsų manymu, yra perspektyvesnė ateityje?

Šiandien gyvūnų globa tapo verslu. Benamių gyvūnų globos klausimą sprendžia miestų savivaldybės, todėl lieka tik stebėtis, kad Vilniuje ir Kaune gyvūnai numarinami, o Utenoje ir Šiauliuose globojami visą gyvenimą. Vilniaus savivaldybė paslaugas perka iš UAB, tačiau tokio tipo organizacijos siekia ne globoti gyvūnus, o pesipelnyti iš savo veiklos. Todėl niekada nebus atsižvelgta nei į gyvūnų interesus, nei į Europos Konvencijos nuostatas. Benamių gyvūnų pagrindinės teisės nėra užtikrinamos šiose tarnybose, nes gyvūnai masiškai naikinami.

Gyvūnai laikinai globojami ir po 14 dienų numarinami karantinavimo tarnybose, tačiau kaip ir pastovi globa prieglaudose šis metodas neišsprendžia benamių gyvūnų populiacijos reguliavimo problemas. Šiandien svarbu užtikrinti kad pagaliau veiktų gyvūnų registravimo ir ženklavimo sistema. Kai tik visi gyvūnai bus paženklinėti, būtina juos sterilizuoti. Tik tokiu būdu galima kontroliuoti gyvūnų populiaciją ir užtikrinti jos mažinimą.

8 klausimas. Kaip Jūs galėtumėte įvertinti visuomenės požiūrį į benamių gyvūnų problemas?

Šiandien visuomenė daug tikisi iš valstybės institucijų, tačiau žmonės, augindami gyvūnus namuose nesilaiko globos standartų, neregistruoja ir nesterilizuoja gyvūnų. Toks visuomenės elgesys parodo jos kultūros lygį, žmonių požiūrį į gyvūnus. Į augintinius žmonės žiūri kaip į baldus, tad nesirūpina jais tiek, kiek reikalauja įstatymai. Dėja visuomenė net nežino, kad gyvūnai turi teises ir, kad už jų pažeidimą yra numatytos baudos. Todėl gyvūno ženklinimas yra būtinas ne tik gyvūnų apskaitai, bet ir visuomenės atsakingo požiūrio į gyvūnus formavimui.

Interviu su VŠĮ „Lesė“ vadove Vesta Auškalniene. „Lesė“ yra savanoriška gyvūnų globos organizacija, kurios pagrindiniai tikslai gyvūnų globa, naujų šeiminių paieška ir sterilizacijos/kastravimo programos įgyvendinimas. Organizacija įkurta 2007 metais.

1 klausimas. Kokias benamių gyvūnų globos problemas Jūs išskirtumėte? Kiek jos aktualios Europos Sąjungos ir Lietuvos mastu?

Benamių gyvūnų globos problemos yra ypač aktualios. Šiandien mes savo iniciatyva bandome parodyti ir valstybės tarnautojams ir visuomenei, kad benamių gyvūnų globos problemų sprendimas tai mūsų atsakomybė. Atskiri gyvūnų mylėtojai iki įstojimo į ES bandė atkreipti dėmesį į šias problemas, tačiau tik dabar visuomenė pamažu atkreipia dėmesį į benamius gyvūnus. Pagrindinė gyvūnų globos namų problema tai finansavimas. Gyvūnų prieglaudoms tenka išgyventi iš paaukotų lėšų ir pajamų mokesčio, tačiau gyvūnų išlaikymas ir gydymas nėra vienkartinis, todėl pinigų trūksta, nėra tinkamų sąlygų globoti visų benamių gyvūnų. Valstybės institucijos turi daug galių spręsti benamių gyvūnų globos klausimus, tačiau vengia priimti atsakomybės. Savivaldybės neturi finansinių išteklių gyvūnų sterilizacijos programai įgyvendinti ir patalpų gyvūnų išlaikymui. Tenka viską organizuoti savo jėgomis. Lėšos, kurios yra sumokamos už gyvūno laikymą, grįžta į savivaldybės biudžetą, tačiau jų tolesnis panaudojimas neaiškus. Šie mokesčiai nepanaudojami gyvūnų gerovės užtikrinimui ar benamių gyvūnų globai, tad prievolė mokėti mokesčių netenka prasmės.

2 klausimas. Kaip Jūs manote, benamių gyvūnų problema turi būti sprendžiama nacionaliniu mastu ar visgi ES turėtų sukurti bendrus standartus ir integruoti juos į ES šalis?

Ne, tik formuojant atskirą Lietuvos Respublikos politiką. Neįmanoma vieną modelį taikyti kiekvienoje šalyje. Galima sukurti įstatymus ir reformuoti administracinę struktūrą, tačiau žmonių požiūris nepasikeis. Lietuvos piliečiai negali varžytis meile gyvūnams su Italija, Anglija, JAV ar Vokietija. Žmonės Lietuvoje iki šiol lygina gyvūnus su žmonėmis, todėl negali jų vertinti kaip sau lygiu.

3 klausimas. Gyvūnai turi teises? Jeigu taip, kaip Jūs galėtumėte įvertinti LR teisinę bazę, reglamentuojančią benamių gyvūnų teises ir globą?

Tikrai turi. Gyvūnai jaučia kaip žmonės ir supranta žmonių abejingumą. Nors gyvūnas įstatymiškai yra žmogaus turtas, jis yra gyvas ir jo poreikiai turi būti patenkinti. Gyvūnai negali apginti savo teisių, tačiau žmogus neturi teisės jų pažeisti. Lietuvos įstatymai netobuli, nėra aiškiai nustatyta

kieno yra benamiai gyvūnai, kos yra jų teisinis statusas. Nors vykdomas įstatymų koregavimas ir pataisos, esmė ne įstatymuose. Nėra užtikrintas įstatymo efektyvumas, įgyvendinimo kontrolė. Formaliai surašyti įstatymai niekam nereikalingi, numatytos sankcijos už gyvūnų teisių pažeidimus juokingos, Baudžiamojo kodekso 310 str. Reikalauja pakeitimų ir papildymų. Nėra tiksliai apibrėžtos valstybinių institucijų pareigos ir įgaliojimai. Gyvūnų globos namų veikla apsiriboja gyvūnų globa, tačiau spręsti žiauraus elgesio atvejus prieglaudų atstovai neturi teisių.

4 klausimas. Kaip Jūs galėtumėte įvertinti ES teisinę bazę, reglamentuojančią benamių gyvūnų teises ir globą?

Europos Sąjunga daug progresyviau kuria įstatymus. ES Konvencija dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos aiškiai nustato gyvūnų gerovės standartus ir užtikrina gyvūnų teises. Tačiau ji tik nurodo šalims veikimo kryptį, o jau valstybės savaip interpretuoja, kaipgi gyvūnų gerovė turi būti užtikrinama. Šiuo metu vis dažniau kalbama apie tai, kad naminiai ir benamiai gyvūnai reikalauja tiek pat dėmesio kiek ir ūkinės paskirties gyvūnai. Briuselyje vykusioje konferencijoje buvo atkreiptas dėmesys į benamių gyvūnų problemas.

5 klausimas. Kaip Jūs manote, kokios ES šalies patirtis galėtų tapti pavyzdžiu Lietuvai?

Anglijos geroji patirtis parodė, kad benamius gyvūnus galima gerbti, mylėti ir globoti humaniškai. Šios šalies visuomenė sąmoninga ir atsakinga, vertina gyvūnus. Valstybės politika griežta, numatytos didelės sankcijos. Tačiau kiekvienos šalies praktika yra skirtinga, todėl taikyti ją Lietuvoje būtų neprasminga. Visuomenė dar nesubrendusi pakeisti savo požiūrio į augintinius, todėl Anglijos praktika gali būti naudojama kaip „mokomoji medžiaga“, kaip tikslas, kurio visuomenė turi pasiekti. Šiuo metu, benamių gyvūnų problemas mes galime spręsti tik atsižvelgiant į nacionalinius šio klausimo aspektus.

6 klausimas. Koks yra benamių gyvūnų globos namų įnašas šios problemos sprendime?

Pakeitimai, kurie reikalingi gyvūnų gerovės politikai, inicijuomami būtent gyvūnus globojančių organizacijų. Gyvūnų globos namų tikslas yra skirtingas – globoti gyvūnus, propoguoti jų gerovę, šviesti visuomenę, sterilizuoti gyvūnus. Tačiau visi gyvūnų globos namai siekia spręsti benamių gyvūnų globos problemas, išsaugant jų gyvybę. Gyvūnų globos namai globoja gyvūnus, organizuoja įvairius projektus ir konkursus, siekiant pritraukti visuomenės dėmesį. Gyvūnų gerovės specialistai su malonumu dalyvauja tarptautinėse konferencijose, į kurias atsisako vykti valstybinių institucijų

tarnautojai. Mes džiagamės galėdami pasisemti žinių iš kitų valstybių, ieškoti sprendimų būdų. Gyvūnų globos namai savo lėšomis ir iniciatyva įgyvendina benamių gyvūnų sterilizacijos programą.

7 klausimas. Kaip Jūs galėtumėte įvertinti 2 konkuruojančias programas, vykdomas, siekiant sumažinti benamių gyvūnų populiacijas – eutanaziją ir sterilizaciją? Kuri, Jūsų manymu, yra perspektyvesnė ateityje?

Gyvūnų numarinimas yra žiaurus ir neefektyvus būdas populiacijai reguliuoti. Valstybės politika šiuo atžvilgiu yra nehumaniška ir netausojanti. Gyvūnai eutanizuojami masiškai, neatsižvelgiant į jų amžių, sveikatą. Toks beprasmiškas numarinimas neišsprendžia problemos, todėl galima manyti, kad valstybė nereguliuoja populiacijos, o „šluoja gatves“. Numarinimas pateisinamas tik tuo atveju, jeigu gyvūno neįmanoma adatuoti – jis agresyvus, yra nepagydomi elgesio sutrikimai, sunkiai serga. Tačiau sveiki ir jauni gyvūnai, nekeliantys rūpesčių miesto gyventojams yra gaudomi ir žūdomi tik todėl, kad jų yra labai daug ir jie neturi šeimininko. Gyvūno išlaikymas yra barngus, ir gyvūnų globos namai propoguoja ne tik benamių gyvūnų bet ir namuose laikomų gyvūnų sterilizaciją. Išsivysčiusios ES šalys sterilizuoja gyvūnus, nes tai humaniškiausias ir efektyviausias būdas mažinti gyvūnų skaičių. Gyvūnas gražinamas atgal į savo aplinką ir gyvena ilgiau, negu nesterilizuoti augintiniai. Šio metodo kaina yra mažesnė už gyvūno negražintiną gaudymą, tad ekonomiškai pranešesnė ir už pastovią globą ir už numarinimą eutanizuojant.

8 klausimas. Kaip Jūs galėtumėte įvertinti visuomenės požiūrį į benamių gyvūnų problemas?

Visuomenė – tai žmonės, tai valstybės tarnautojai, gyvūnų laikytojai. Žmonių požiūris į gyvūnus labai skirtingas. Visuomenė vis dar lygina benamius gyvūnus su šiukšlėmis, nesupranta kam juos reikia globoti. Mylinčių gyvūnus yra labai daug, bet ir jų netoleruojančių taip pat. Paskutiniu metu padaugėjo sadistinių gyvūnų kankinimų atvejų. Visuomenė dar gyvena manydama, kad sterilizuoti gyvūną nehumaniška. Laikytojai neatsakingai veisia savo gyvūnus, globoja netinkamomis sąlygomis, atsisako gyvūnų dėl keisčiausių priežasčių. Mūsų pastangos nukreiptos į visuomenės švietimą, tačiau šis procesas yra labai sudėtingas.

Interviu su VŠĮ „SOS gyvūnai“ vadove Ilona Mezenceva. „SOS gyvūnų“ organizacija įkurta 2008 m, tačiau pirmasis jos vardas buvo „Pifas“. 2009 m. Organizacijos pavadinimas pakeistas į VŠĮ „SOS gyvūnai“.

1 klausimas. Kokias benamių gyvūnų globos problemas Jūs išskirtumėte? Kiek jos aktualios Europos Sąjungos ir Lietuvos mastu?

Problema aiški – benamių gyvūnų skaičius šalyje. Šiandien gyvūnų mylėtojai iš savo lėšų, aukodami savo asmeninį laiką sprendžią ne savo, o valstybės problemas. Benamiai gyvūnai nėra globojami valstybės, jų likimas nerūpi nei visuomenei nei valstybės įgaliotoms institucijoms. Lietuvoje ir kitose Bendrijos šalyse yra daug problemų: valstybės abejingumas, netinkamas ir nepakanakamas finansavimas, įstatymų netobulumas, visuomenės neatsakingas elgesys. Problemų yra labai daug, tačiau pradėti reikia nuo pagrindų – būtina spręsti gyvūnų populiacijos mažinimo klausimą.

2 klausimas. Kaip Jūs manote, benamių gyvūnų problema turi būti sprendžiama nacionaliniu mastu ar visgi ES turėtų sukurti bendrus standartus ir integruoti juos į ES šalis?

Manau, kad benamių gyvūnų problema turi būti sprendžiama nacionaliniu mastu. Mūsų valstybė jau turi bendradarbiavimo su kitomis ES šalimis patirties, todėl nesunku ja pasinaudoti sprendžiant ir gyvūnų gerovės klausimus. Žinoma svarbus ir valstybės institucijų pasirengimas dalintis gerąja patirtimi, tačiau iki šiol nesulaukiam valstybės institucijų dalyvavimo ne tik šalies viduje, bet ir tarptautinėse konferencijose. Europos Sąjunga negali vienodai reguliuoti benamių gyvūnų globos visose valstybėse, nes tai neatitiktų konkrečios šalies situacijos.

3 klausimas. Gyvūnai turi teises? Jeigu taip, kaip Jūs galėtumėte įvertinti LR teisinę bazę, reglamentuojančią benamių gyvūnų teises ir globą?

Žinoma turi, tik sunku tai įrodyti ir visuomenei ir valstybei. Kaip žinoma, turėdami teises nevisada turime galimybę jomis pasinaudoti. Benamių gyvūnų teisės ypač pažeidžiamos, nes neatsižvelgiama į visame pasaulyje pripažintas penkias laisves. Lietuvoje, benamių gyvūnų gerovė nepakankamai užtikrinama. Skirtinguose įstatymuose naudojamos skirtingos sąvokos. Nėra bendro įstatymo, kuris apibrėžtų kokias įstaigas galima vadinti gyvūnų globos namais, kokias ne. Miestų savivaldybėms patikėta rūpintis benamiais gyvūnais, tačiau įstatymiškai nėra reglamentuojama kaip tai turi vykti. Nėra apibrėžta, kokius įgaliojimus turi valstybės institucijos ir viešosios gyvūnų globos

organizacijos. Todėl savivaldybės rinkimo laisvė neapribota. Sankcijos, numatytos įstatymuose, juokingos ir jų taikymas retas šalies praktikoje.

4 klausimas. *Kaip Jūs galėtumėte įvertinti ES teisinę bazę, reglamentuojančią benamių gyvūnų teises ir globą?*

Yra Europos Konvencija dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos, ir man atrodo jos nuostatų pakanka, kad valstybė galėtų kurti savo strategiją gyvūnų globos ir teisių apsaugos atžvilgiu. Yra Europoje nemažai interesų grupių, kurios inicijuoja konferencijas ir susitikimus ne tik tarp valstybių atstovų, bet ir tarp gyvūnų mylėtojų. Žinoma, daug per susirinkimus kalbama apie ūkinės paskirties gyvūnų gerovę, tačiau reikėtų daugiau dėmesio skirti ir augintinių problemoms.

5 klausimas. *Kaip Jūs manote, kokios ES šalies patirtis galėtų tapti pavyzdžiu Lietuvai?*

Vokietija išsprendė benamių gyvūnų problemą. Šiomis dienomis valstybės valdžia skelbia, kad jų šalyje nėra benamių gyvūnų. Tikėti šiuo stebuklu negalima, tačiau valstybės politika buvo suformuota taip, kad šiandien gatvėse benamis šuo ar katė retas svečias. Vokietija viena pirmųjų pradėjo spręsti benamių gyvūnų problemas. Griežti įstatymai, milžiniškos baudos už pažeidimus, visuomenės atsakingas požiūris ir pagarba gyvūnams, sterilizacijos įgyvendinimas padėjo sėkmingai kontroliuoti benamių gyvūnų populiacijas šalyje.

6 klausimas. *Koks yra benamių gyvūnų globos namų įnašas šios problemos sprendime?*

Benamių gyvūnų globos namai šiandien atlieka daug užduočių. Jie globoja gyvūnus, gydo juos, sterilizuoja, rengia ugdymo pamokas. Kiekviena prieglauda turi savo vidaus taisykles, tačiau pasitaiko ir tokių prieglaudų, kurios neturi net būtiniausių sąlygų, tačiau laiko gyvūnus iš gailėsčio. Šiandien viešųjų įstaigų, globojančių gyvūnus, veiklą apriboja įstatymai ir valstybinės institucijos.

7 klausimas. *Kaip Jūs galėtumėte įvertinti 2 konkuruojančias programas, vykdomas, siekiant sumažinti benamių gyvūnų populiacijas – eutanaziją ir sterilizaciją? Kuri, Jūsų manymu, yra perspektyvesnė ateityje?*

Valstybė atsisako atsakomybės už benamių gyvūnų populiacijos kontrolę. Kaip rezultatas, benamiai gyvūnai gaudomi, laikomi karantine nuo 10 iki 14 parų ir užmigdomi. Ši politika nukreipta į greitą gyvūnų sunaikinimą, bet ne į problemos sprendimą. Lietuvoje reikia taikyti Anglijos prieglaudų

veikimo politiką. Ši šalis dižiuojasi tuo, kad valstybė palaiko skirtingas filosofijas, nukreiptas į benamių gyvūnų populiacijų mažinimą. Tai reiškia, kad valstybėje ir gyvūnų globos namai ir karantino tarnybos turi būti, reikia tik griežtai atskirti gaudomų ir globojamų gyvūnų rūšis. Mūsų valstybei yra būtinas gyvūnų rūšiavimas. Karantinavimo tarnybos skirtos eutanizuoti sergančius ir agresyvius gyvūnus, o jauni ir sveiki gyvūnai turi būti arba globojami globos namuose arba sterilizuojami ir paleidžiami atgal į jo aplinką. Svarbu, kad valstybės valdžia suprastų, kad vykdant gyvūnų rūšiavimą, bus ne tik sprendžiamos populiacijos reguliavimo problemos, bet ir pasikeis visuomenės požiūris į karantinavimo tarnybas, į sterilizacijos naudą. Atsakinga valstybės politika padėtų formuoti atsakingą visuomenę. Būtina atlikti ir gyvūnų globos namų patikrinimą, siekiant išsiaiškinti, kokios organizacijos pelnė visuomenės pasitikėjimą, kurių veikla gali duoti apčiuopiamos naudos ir gyvūnams ir valstybei. Reikia atlikti apklausą, išanalizuoti veiklos rezultatus. Valstybė turi ne tik pripažinti gyvūnų globos ir sterilizacijos naudą, bet ir finansiškai paremti šias veiklas, todėl gyvūnų globos namų atranka padėtų suprasti, kam patikėti finansus.

Sterilizavimas turi vykti nacionaliniu mastu. Šios populiacijos mažinimo priemonės nauda jau įrodyta kitų Europos Sąjungos šalių patirtimi, tad jos taikymas turi būti propoguojamas. Gyvūnų globos namai privalo užtikrinti visų globojamų gyvūnų kastravimą arba turi įpareigoti naujus gyvūnų šeimininkus atlikti sterilizaciją.

8 klausimas. Kaip Jūs galėtumėte įvertinti visuomenės požiūrį į benamių gyvūnų problemas?

Visuomenės abejingumas benamių gyvūnų problemoms yra sunkiausiai sprendžiama problema. Augintinių savininkai atsisako savo gyvūnų dėl menkiausių priežasčių. Mes savo jėgomis bandome įtikinti žmones, kad gyvūnas tikrai nebus laimingas prieglaudoje, tuo labiau gatvėje. Mūsų savanoriai ir dirbantys psichologai bendrauja su augintinių savininkais, aiškina kokios yra alternatyvos, koks likimas laukia jų gyvūno. Ekonominės krizės metu ypač daug žmonių iškeliauja į užsienį, todėl gyvūnų gatvėse padaugėjo. Visų priglausti tikrai negalime, tačiau stengiamės psichologiškai ugdyti žmones, rodome, kaip benamiai gyvūnai gaudomi, laikomi karantinavimo tarnybose, numarinami. Yra parengtas specialus filmas, kuriame pasakojama, kokiomis sąlygomis benamis gyvūnas gyvena gatvėje žiemą ir vasarą, kokiomis ligomis gali susirgti, kaip yra gaudomas ir numarinamas karantinavimo tarnybose. Dažniausiai, žmonės po tokių paskaitų keičia savo nuomonę ir toliau augina savo gyvūnus.

Interviu su VŠĮ Gyvūnų globos tarnybos „Pifas“ vadove Brigita Kymantaite. Gyvūnų gerovės tarnyba „Pifas“ yra visuomeninė pelno nesiekianti organizacija, kuri vienija besirūpinančius gyvūnų gerove. Įstaiga buvo įkurta 2006 metais.

1 klausimas. Kokias benamių gyvūnų globos problemas Jūs išskirtumėte? Kiek jos aktualios Europos Sąjungos ir Lietuvos mastu?

Pagrindinė mūsų šalies problema – visuomenės požiūris į gyvūnus. Lietuvoje gyvūną gali globoti bet kas, laikyti bet kaip ir atsisakyti jo kada panorėjęs. Mūsų visuomenė nesupranta meilės ir pagarbos gyvūnams, skeptiškai vertina jų teises ir savo pareigas jų atžvilgiu. Visuomenė dar nesusitaikė su gyvūnais, todėl kol nebus peržiūrėti gyvūnų ir žmonių tarpusavio santykiai, tol nei įstatymai nei baudos negalės pakeisti žmonių elgesio. Lietuvoje lėšų aukojimas, gyvūnų atsakingas laikymas vertinamas kaip žmogaus proto pamišimas. Nežinia kodėl, bet Lietuvoje labai populiaru lyginti gyvūnus su žmonėmis, nors mano manymu tai visiškai nepalyginami dalykai. Visuomenės auklėjimą apsunkina ir valstybinių institucijų abėjingumas. Problemos būtų greičiau ir sėkmingiau sprendžiamos jeigu ir gyvūnus globojančios organizacijos ir valstybės įgaliotos institucijos veiktų kartu.

2 klausimas. Kaip Jūs manote, benamių gyvūnų problema turi būti sprendžiama nacionaliniu mastu ar visgi ES turėtų sukurti bendrus standartus ir integruoti juos į ES šalis?

Net negaliu atsakyti. Sunku nuspėti, koks būtų rezultatas, jeigu gyvūnų gerovės srityje visus įgaliojimus perimtų ES institucijos. Gal tai padėtų sugriežtinti Lietuvoje vykdomą politiką, o gal tai leistų valstybės institucijoms numesti ir taip neapibrėžtus įgaliojimus. Man atrodo, kad vis tik reikia pradėti nuo reformų valstybės viduje.

3 klausimas. Gyvūnai turi teises? Jeigu taip, kaip Jūs galėtumėte įvertinti LR teisinę bazę, reglamentuojančią benamių gyvūnų teises ir globą?

Kaip žinoma, kitose Europos Sąjungos šalyse jau seniai pripažintos penkios pagrindinės gyvūnų laisvės. Atsižvelgiant į jas, reikia kurti nacionalinius įstatymus. Gyvūnai – jaučiančios būtybės, kurios turi teises, ir jos turi būti užtikrinamos. Lietuvos Respublikos įstatyminė bazė neideali, bet įstatymų, reglamentuojančių gyvūnų globą ir gerovę yra pakankamai. Gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymo pataisos yra paaiškinamojo pobūdžio. Svarbu ne įstatymų skaičius, o jų įgyvendinimas. Iš asmeninės patirties žinau, kad valstybės institucijų tarnautojai, dirbantys gyvūnų gerovės srityje kartais

net nežino, už ką jie yra atsakingi ir kokio įstatymo nuostatomis turi vadovautis. Dažnai, pareigūnai vengia prisiimti atsakomybės ir prašo pagalbos iš gyvūnus globojančių tarnybų.

4 klausimas. Kaip Jūs galėtumėte įvertinti ES teisinę bazę, reglamentuojančią benamių gyvūnų teises ir globą?

Manau, kad Europos Sąjungos kompetencija gyvūnų gerovės srityje yra apribota, todėl jos institucijos negali diktuoti savo taisyklių Lietuvai. Jeigu analizuoti Europos Konvenciją, manau, kad jos, kaip ir nacionalinių įstatymų, pakanka, tačiau trūksta pareigūnų valios įgyvendinti jos nuostatas.

5 klausimas. Kaip Jūs manote, kokios ES šalies patirtis galėtų tapti pavyzdžiu Lietuvai?

Šalis, kurios patirtimi galima būtų remtis formuojant Lietuvos politiką yra be abejo Jungtinė Karalystė. Ilgą laiką stebėjau ir viešųjų ir valstybinių globos namų veiklą šioje šalyje. Organizacijos siekia užtikrinti penkias gyvūnų laisves, valstybėje yra stipri pilietinė visuomenė. Jų požiūris į gyvūną yra ne kaip į „gyvūną – šiukšlę“, „gyvūną-atlieką“, o kaip į „gyvūną-vertybę“. Nors valstybė nefinansuoja gyvūnų globos organizacijų, visuomenė jaučia pareigą padėti rūpintis gyvūnais, aukoti lėšas. Griežtai užtikrinamos gyvūnų teisės, nustatytos baudos už gyvūnų globos reikalavimų pažeidimus. Mieste praktiškai nėra benamių gyvūnų, tačiau valstybėje yra kitos problemos – tai perpildytos gyvūnų prieglaudos, tad ir ši šalis turi tam tikrų rūpesčių. Lietuvai šios šalies patirtis gali būti taikoma tik dalinai, nes mūsų visuomenė dar nepasirengusi perimti kitos tautos tradicijų ir kultūros.

6 klausimas. Koks yra benamių gyvūnų globos namų įnašas šios problemos sprendime?

Gyvūnų globos namų veikla naudinga tuo, kad jų pagalba mūsų visuomenė informuojama ir šviečiama benamių gyvūnų gerovės klausimais. Vykdoma daug naudingų projektų, propoguojama gyvūnų sterilizacija. Tačiau gyvūnų globos, kaip benamių gyvūnų problemos sprendimą aš nepalaikau. Tai yra „gyvūnų gerovės“ supratimo klausimas. Man atrodo, kad gyvūnas, gyvenantis gatvėje arba atvirkščiai namuose, patekęs į gyvūnų globos namus turi iš naujo adaptuotis prie kitų sąlygų. Lietuvos gyvūnų globos namų sąlygos neatitinka Europos Sąjungos reikalavimų, kartais juose nesuteikiama net būtinausia pagalba. Tačiau ir geriausiai įrengtose prieglaudose Vokietijoje ar Anglijoje gyvūnai kenčia, neretai jų psichinė ir fizinė sveikata blogėja. Gyvūnas, gyvenantis narve ilgą laiką gali laukti naujų šeimininkų. Dažnai nutinka elgesio sutrikimai, gyvūnui neskiriama tiek

dėmesio, kiek reikalauja jų prigimtis (autorė kalba apie šunis). Todėl aš manau, kad gyvūno globa „no-kill“ tipo įstaigose nehumaniška ir neefektyvi.

7 klausimas. *Kaip Jūs galėtumėte įvertinti 2 konkuruojančias programas, vykdomas, siekiant sumažinti benamių gyvūnų populiacijas – eutanaziją ir sterilizaciją? Kuri, Jūsų manymu, yra perspektyvesnė ateityje?*

Lietuvoje yra griežtas nusistatymas prieš karantinavimo tarnybas. Teko skaityti nemažai straipsnių ir diskusijų šiuo klausimu, tačiau visuomenė nesigylina į administracinės sistemos veiklos procesus. Savivaldybei patikėta organizuoti benamių gyvūnų gaudymą ir globą, tad ji privalo skelbti konkursą ir išrinkti organizaciją, kuri galėtų atlikti šias užduotis. Kaip bebūtų keista, Vilniaus mieste UAB „Grinda“ vienintelė įstaiga, kuri dalyvauja konkurse ir prisiima atsakomybę už benamių gyvūnų tvarkymą. Kitas klausimas, kaip ši tarnyba atlieka savo pareigas. Nei viena viešoji įstaiga nenori prisiimti atsakomybės už benamių gyvūnų globą, tad savivaldybė neturi pasirinkimo. Gyvūnų numarimas nėra nei humaniškas nei efektyvus benamių gyvūnų populiacijos kontrolės būdas, tad vienintelė išeitis yra gyvūnų sterilizacija/kastravimas. Tarnyba, kuriai aš vadovauju, užsiima prevencine veikla. Gyvūnų sterilizacija ir visuomenės švietimas tai pagrindinės užduotys, kurių vykdymas leidžia per 3-5 metus ženkliai sumažinti gyvūnų populiacijas. Sterilizuojant gyvūną jis paleidžiamas atgal į jo sugavimo vietą, tad nėra apribojama jo laisvė, nėra išlaidų jo išlaikymui ir sprendžiama populiacijos didėjimo problema. Šis metodas perspektyvus ir humaniškas, tačiau jam realizuoti reikia valstybinių institucijų, viešųjų organizacijų ir visuomenės tarpusavio bendradarbiavimo ir siekio.

8 klausimas. *Kaip Jūs galėtumėte įvertinti visuomenės požiūrį į benamių gyvūnų problemas?*

Visuomenė visiškai nejaučia atsakomybės, todėl būtinas visuomenės informavimas. Mes stengiamės ne tik ugdyti visuomenę, bet ir konsultuoti įvairiais klausimais. Švietiejiška veikla turi būti vykdoma nacionaliniu mastu, pritraukiant ir žiniasklaidą. Lietuvos piliečiai labai mėgsta lyginti žmones su gyvūnais, nesupranta, kodėl krizės metu, kai žmonės negali išgyventi, mes rūpinamės gyvūnais. Stebina ir tai, kad visuomenė smerkia tuos, kurie globoja gyvūnus ir propoguoja jų gerovę šalyje. Žmonės žiūri į gyvūnų mylėtojus su pašaipą, todėl žmonės giedijasi pašerti benami gyvūną, paglostyti jį ar suteikti jam būtiną pagalbą. Kodėl taip vyksta – neašku, tačiau daugeliui žmonių tai trukdo aktyviai dalyvauti benamių gyvūnų problemų sprendime. Gyvūnai visuomenėje vertinami skirtingai, tačiau aš galiu išskirti 4 gyvūnų laikytojų grupes: nemėgstantys gyvūnų, nekenčiantys gyvūnų, mylintys gyvūnus, bet tik savo ir mylintys visus gyvūnus. Mylintys tik savo gyvūnus

laikytojai nemažiau pavojingi ir visuomenei ir benamiams gyvūnams. Tokie laikytojai neatsakingai vedžioja savo gyvūnus, jiems nerūpi kitų gyvūnų saugumas ir žmonių ramybė. Tik visus gyvūnus mylintys laikytojai gali socialiai adaptuotis visuomenėje ir formuoti kitų žmonių atsakingą požiūrį į gyvūnų globą ir laikymą.

Benamių gyvūnų kontrolės praktika Europoje. 31 šalies benamių šunų ir kačių populiacijų kontrolės strategijų apžvalga

Louisa Tasker kartu su Pasauline gyvūnų globos draugija (angl. World Society for the Protection of Animals, santr. WSPA) ir Karališkąja žiauraus elgesio su gyvūnais prevencijos draugija (ang. Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals, sant. RSPCA) 2007 metais įgyvendino projektą „Benamių gyvūnų kontrolės praktika Europoje. 31 šalies benamių šunų ir kačių populiacijų kontrolės strategijų apžvalga“ (angl. „Stray Animal Control Practices (Europe). A report into the strategies for controlling stray dog and cat populations adopted in thirty-one countries“). Šio projekto tikslas – atnaujinti duomenis apie benamių gyvūnų populiacijų kontrolę Europoje.

Šiame projekte buvo nagrinėjami valstybių įstatymai, gyvūnų populiacijos didėjimo tendencijos, benamių gyvūnų reprodukcijos reguliavimo metodai.

Projekto rezultatai buvo panaudoti praktiniame baigiamojo darbo tyrime. Kadangi buvo nagrinėjami tik atskiri projekto skyriai, šiame priede pateikiamos ištraukos originalia kalba.

3. RESULTS

3.1. RESPONSE RATE

Thirty-four animal welfare groups, operating in thirty countries, responded to the questionnaire (Appendix 1). An additional response was provided by an RSPCA International consultant working in the Czech Republic and supplementary information was forwarded by municipal or veterinary authorities in five countries (Bosnia-Herzegovina, Croatia, Finland, Poland and Spain). The majority of responses were received from animal welfare groups between autumn 2006 and spring 2007, whilst supplementary information from consultants and municipal authorities were received during autumn/winter 2007. The survey covered a broad range of issues relating to stray dog and cat populations and their management. Ten subject headings were used in the questionnaire (Appendix 1) and these have been used to provide structure to the results section of the report.

3.2. LEGISLATION

Twenty-seven (87%) of the countries surveyed, have legislation that covers animal welfare and the protection of animals, including prohibiting animal cruelty (Table 5). Belarus reported that this was at the municipal level only; therefore variation existed in the inception of legislation between regions. One country (Bosnia-Herzegovina) reported that animal welfare was addressed in veterinary legislation and thus limited in scope to the regulation of veterinary procedures, although new national legislation is being enabled. Three countries; Albania, Armenia and Azerbaijan Republic had no specific legislation designed to safeguard animal welfare. Similarly, these countries lacked additional regulations to control pet ownership, stray collection or the breeding and sale of pets. Consequently, these countries reported poor stray control; typified by measures such as municipal contracted culls, which involved the shooting of strays. Member societies in these three countries reported that this approach had little or no impact on their increasing stray population.

3.2.1. Pet ownership

Only thirteen (42%) out of the thirty-one countries surveyed had national legislation that specifically addressed pet ownership i.e. who could own a pet (Table 5). With the exception of Switzerland, current regulations stipulated the age at which a person or persons could be considered responsible for an animal. In most instances the legislation required owners to be over 16 years of age. Switzerland, however, has adopted extraordinary legislation; from early 2007 all dog owners will be required to undertake practical and theoretical courses in responsible dog ownership including dog training and behaviour.

In sixty-one percent of countries (N=19), legislation relating to pets, outlined requirements for their care and husbandry (Table 5). However, this was only vaguely addressed in the current regulations and poorly, if ever enforced in, eight of those countries. In the remaining eleven countries, specific details of owner responsibilities and animal needs were outlined. Furthermore, four of those countries are improving/updating their legislation, being more explicit in outlining the husbandry needs of pets, these include the UK (Animal Welfare Act 2006, comes into effect in 2007), Switzerland (Animal Protection Ordinance to be updated in 2007/2008), Serbia (Animal Welfare Law being read in the National Assembly) and Estonia (Animal Protection Act, supplemental decrees being reviewed in parliament).

3.2.2. Breeding and selling

Half of all countries surveyed outlined restrictions in the breeding and selling of dogs and cats in their national legislation (Table 5). However, laws controlling breeding were exclusively related to commercial practices, unless certain breeds of dogs were considered to be dangerous. The breeding and sale of prohibited breeds was covered in the dangerous dog legislation in seven countries rather than general legislation relating to pet sales.

The sale of dogs and cats was regulated in eighteen countries (58%). In general, the legislation prohibited the sale of pet animals in certain locations such as at markets and in the street. Some countries did aim to regulate the sale of animals through pet shops, for instance; Bulgaria, Germany, Greece, Ireland, Norway, Portugal, Slovenia, UK and Switzerland. The degree to which this was successful was not determined by the questionnaire.

3.2.3. Abandonment, stray animals, stray collection

In 70% of countries (N=22) abandoning pets was illegal. However, nine member societies reported that this was hardly ever enforced in their countries, they included; Bulgaria, Denmark, Greece, Hungary, Italy, Malta, Moldova, Portugal and the Ukraine. Legislation relating to stray animals was declared in twenty-four countries (77%), yet specific regulations relating to the collection of strays was reportedly absent in four of them. In Bosnia – Herzegovina current legislation relating to strays was outlined under hunting laws, thus permitting the shooting of stray animals, but there was no specific legislation relating to the collection of strays for re-homing etc, this will be addressed in new legislation to be adopted in due course. Three of the respondents reported that there were no stray dogs, only stray cats in their country and the collection of stray cats was not specified in the legislation; they were Finland, the Netherlands and Slovenia.

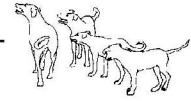
3.2.4. Dangerous dogs

Eleven out of the twenty-two countries that have legislation relating to dangerous or aggressive dogs are reported to have some form of prohibited breeds list, including; Belgium, Bosnia – Herzegovina, Denmark, Germany, Ireland, Italy, Malta, Norway, Poland, Switzerland and the UK.

Table 5: Legislation. Based on responses received between autumn 2006 – winter 2007

Country	Legislation										
	Animal Welfare	Abandonment	Pet Ownership	Pet Care	Euthanasia	Strays	Stray Collection	Animal Shelters	Dangerous Dogs	Breeding	Sale
Alb	X	X	X	X	X	√NM	X	X	X	X	X
Arm	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Az.Rep	X	X	X	X	X	X	X	X	X	√N Business	√N Business
Bela	√M	X	√N Loose	√M Not adhered	√M	√M	√M	X	√M	X	X
Belg	√N	√N	√NM	√N	√NM	√NM	√NM	√NM	√NM	√N	√N
Bos - Her	X	X	X	X	X	√M	X	X	X	X	X
Bul	√N Ltd. New draft to be enabled	√NM Vct vague	√M	√N Vague	√N	√NM Vct	√N	X	√NM Vct	√N Vct Business Vague	√N Vct Establishments Vague
Cro	√N	√N	√N Ltd.	√NM Vague	√N	√N	√NM	√N	√N	√N	√N
Cz. Rep	√N	√N	√N	√N	√N	√N	√N	√N	X	X	√N
Den	√N	√N	X	X	√N	√N D	√N D	√N D	√N	X Ex. DD	√N
Est	√NM	√N	X	√N	√N	√N	√N	√N	√NM	X	X
Fin	√N	√N	X	√N	√N	√N	X	√N	X	√N	√N
Ger	√N	√N	√N	√N	√N	√N	√M	√NM	√M	√N	√N
Gre	√N	√N	X	√N Not adhered	√N Prohibit	√N	√M	√N	√N	X	√N
Hun	√N	√M	X	√N	√N	√N	√N	√N	√N	√N	√N
Ire	√N	√N	√N	X	√N	√N	√N	√N	√N	X	√N

√: Yes; X: No; N: National; M: Municipal; Vet: Some aspects relating to this item are covered in existing veterinary legislation; Ltd.: Limited in scope; Vague: Not specific; Ex DD: Except Dangerous Dogs; DD: Dangerous Dogs only; Prohibit: Prohibited; D: Dogs Only

Based on responses received between autumn 2006 – winter 2007

Table 5 (ctd): Legislation.

Country	Legislation										
	Animal Welfare	Abandonment	Pet Ownership	Pet Care	Euthanasia	Strays	Stray Collection	Animal Shelters	Dangerous Dogs	Breeding	Sale
Ita	√NM	√N	√N Vague	√N Vague	√N	√NM	√N	√M	√N	×	×
Lith	√NM	√NM	√N Vague	√NM Vague	√NM	√NM	√M	√N	√NM	√M	√NM
Mal	√N	√N	×	×	√N	×	×	×	√N	×	×
Mold	√N	×	×	×	√N	×	×	×	×	×	×
Neth	√N	√N	×	×	√N	√N	×	√N	√NM	√N	√N
Nor	√N	×	×	×	√N	×	×	×	√N	×	×
Pol	√N	√N	×	√N	√N	√N	√N	√N	√N	×	×
Por	√N	√N	√N	√N Vague	√N	√NM	√M	√N	√N	×	√N
Ser	√N	√N	√NM	√N	√NM	√NM	√NM	√N	√NM	√N	√N
Slov	√N	√N	×	√N	√N	√N	×	√N	×	√N	√N
Spa	√N	√N	√N	√N Vague	√N	√N	√N	√N	√N	√N	√N
Swe	√N	√N	×	√NM	√N	×	×	×	√N	√N	×
Swi	√NM	√N	√N (Part)	In prep	In prep	In prep	×	√N	√NM	√N	×
Ukr	√N	√M	×	×	√M	√M	√M	×	×	×	×
UK	√N	√N	√N	√N	√N	√N	√N	√N	√N	√N	√N

√: Yes, ×: No, N: National, M: Municipal, Vet: Some aspects relating to this item are covered in existing veterinary legislation; Ltd: Limited in scope, Vague: Not specific, Ex DD: Except Dangerous Dogs, DD: Dangerous Dogs only, Prohib: Prohibited, D: Dogs Only

3.3. STRAY CONTROL

3.3.1. DOGS

a) Licensing and registration

In twenty-two countries (70%) it is compulsory for dogs to either be licensed or registered (Table 6). However, this was considered ineffective in helping to reduce stray numbers in fifteen of those countries because the law was neither enforced nor adhered to by owners. Consequently, unidentified dogs found straying could not be reunited with their owners. Three countries (10%) surveyed, reported that they had no schemes in place, whilst the remaining six countries (20%) outlined voluntary schemes. It is important to note that, in countries where registration and licensing was rigorously enforced, this was considered an essential element in their successful stray dog control practices. Therefore compulsory registration without a commitment to effective enforcement is unlikely to result in owners complying with the regulations.

b) Identification

In general, countries had more than one identification system in place; the implantation of a microchip was the most popular system as cited in twenty-four countries (77%). However, this was most often used in combination with an identification tag worn on a collar (Table 6). In eighteen countries (58%), permanent identification was achieved by tattooing dogs. In cases where more than one mode of dog identification was given by respondents, the questionnaire did not ask which system predominated, i.e. which type of identification was used most often by owners.

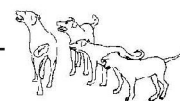
3.3.1.i. Population trends

a) National dog population

No country surveyed, reported that it centrally monitored its national dog population, demographics or trends in ownership via regular census. Although, twenty-one countries (67%) did give estimates of the numbers of dogs nationally, these were figures generally collected by external agencies (kennel clubs or pet food manufacturers) rather than central government and its animal health departments. Therefore owned dog population data was not always collected annually and was either based upon the number of registrations with breed organisations (purebred dogs only) or pet food sales.

Consequently, as a result of the paucity of this fundamental data, trends or changes in pet populations over time (5 years) were estimates, based upon the perceptions of groups operating in each country. Therefore their response may not be an accurate reflection of changing population demographics. Nevertheless, sixteen countries (51%) reported an increase in owned dog numbers over the last five years. Yet this parameter is not a reliable indicator of poor dog control in those countries, on the contrary seven of those countries reporting increases have an extended history of consistently low or no stray dogs; Belgium, Finland, Germany, the Netherlands, Norway, Sweden, Switzerland. Worryingly, nine out of the sixteen countries still had ongoing, unresolved problems relating to stray dog control. Indeed, four countries (Albania, Armenia, Moldova, and Serbia) had both increasing owned dog populations and stray dog populations, this appeared to be related to a lack of legislation across all spectrums, relevant to stray control; animal welfare, control of breeding, sale and ownership of dogs and lack of a coordinated strategy for dealing with strays.

Only one country (3%) the United Kingdom, reported decreases in the national, owned dog population. The remaining ten countries (32%) reported that owned dog

numbers remained constant over the intervening five years. These included countries that had stray dogs (Azerbaijan Republic, Estonia, Greece, Italy, Lithuania, Portugal) and decreasing numbers or no stray dogs (Ireland, Bulgaria, Denmark).

b) National stray dog population

Surprisingly, only one of the respondents reported that the numbers of stray dogs were collected and monitored nationally in their country. Since, 2000, the chief veterinary inspector of Poland has annually reported the number of unwanted dogs and cats entering animal shelters either as strays or relinquished by their owners (Appendix 5).

All but four countries (Poland, Portugal, Ukraine and the United Kingdom) failed to provide an estimate on the numbers of stray dogs in existence. Four (12%) countries reported increases in their stray dog population over the last five years (Albania, Armenia, Moldova and Serbia), whilst the remainder reported no change (N=19: 61%) and decreasing numbers respectively (N=3: 10%; Bulgaria, Ireland, United Kingdom). Moreover, three countries could not report trends in stray dog numbers; they included Belarus, Croatia and Slovenia. Nevertheless the authorities in Croatia had recorded a decrease in stray dog numbers in the capital city, Zagreb.

Table 6: Stray dog control. Based on responses received between autumn 2006 – winter 2007

Country	Licensing/Regulation		Run	ID	Help to reduce strays?	National Estimate	Population figures		Trends	Source of strays	Methods of stray control	Responsibility for strays	Strays kept (d)	No. of shelters / Estimate % of organisations operating shelters
	Com/Vol	Cost/€					Strays Estimate	Trends						
Alb	No	-	-	Mchp	-	U/K	Increased	U/K	Increased	N/O	Culled Shot	Contractors(M)	No restrictions	0
Arm	Vol	-	VD	N/S	No	U/K	Increased	U/K	Increased	U/K	Culled Shot	Contractors(M)	No restrictions	1: 100% M
Az. Rep	No	-	-	No	-	U/K	Constant	U/K	Constant	99%NO	Culled Shot	Contractors(M)	N/S	0
Bela	Com	13 – 96	M	Tag	No	U/K	U/K	U/K	U/K	60%Roam	Caught	Contractors(M)	5	1: 100%AWO
Belg	Com	50	G	Tag Tatt Mchp	NO STRAYS	16 million	Increased	U/K	Constant	-	Caught	AWO	15	60: 100%AWO
Bos-Her	Com	15	VD	Tag Tatt Mchp	No	72,000	U/K	U/K	U/K	U/K	Culled Shot CNR Caught	Contractors(M)	3 (increasing to 50 days)	5: 40%AWO; 60%M
Bul	Com	35 (+Mchp)	VD	Tag Tatt Mchp	No	U/K	Constant (increased in Sofia)	U/K	Decreased	U/K	Culled Shot CNR Caught	Contractors(M)	14	3 plus up to 20 short-term holding facilities
Cro	Com	-	G (VD)	Tag Tatt Mchp	No	350000	Increased	U/K	U/K (decreased in Zagreb)	40% U/W 30% N/O 29% Lost	Caught	Municipality and veterinary hygienic services	60	5 registered in total: 70%AWO; 30 %M
Cz. Rep	Com	198 – 595	VD M CO	Tag Tatt Mchp	U/K	1 million (75,000 registered)	Increased	U/K	Constant	40% Lost 40% Roam 20% U/W	Caught	Municipality Shelters	-	115: 63% AWO; 36% M 1% CO
Den	Com	32	G	Tatt Mchp	Yes	600,000	Constant	U/K	Constant	-	-	-	-	N/S
Est	Vol	40	M	Tag Tatt Mchp	No	30,000	Constant	U/K	Constant	50%U/W 30%Lost 10%Roam	Caught	Municipality	14	9: 100%M
Fin	Vol	-	KC	Tag Tatt Mchp	NO STRAYS	550,000	Increased	NO STRAYS	Constant	90%Lost 5%Roam 5%U/W	Caught	Not legallyAWO Contractors(M) CO	15	200: 90%CO; 10%AWO
Ger	Com	-	AWO	Tag Tatt Mchp	Yes	5.5 million	Increased	NO STRAYS	Constant	65% U/W 20%Lost 5%Roam	Caught	Municipality AWO Police	21	70%AWO; 20%M; 5%VA 5%CO
Gre	Com	50	VD	Tag Mchp	No	U/K	Constant	U/K	Constant	-	CNR	Municipality AWO	-	-
Hun	Com	-	M	Tag Tatt Mchp	No	2 million	Increased	U/K	Constant	50%U/W 35%NO 10%Roam 5%Lost	Caught	(Municipality) Dog wardens	14	60: 75%AWO; 15%M 10%P

Com: Compulsory; Vol: Voluntary; VD: Veterinary Department; M: Municipality; G: Government; V: Private; Veterinary Practice; VA: Veterinary Association; AWO: Animal Welfare Organisation; LA: Local Authority; CO: Commercial Organisation; KC: Kennel Club; Tag: Tag placed on a collar; Tatt: Tattoo; Mchp: Microchip; U/K: Unknown; N/S: Not Stated; Culled: Dogs are killed in the "field"; Caught: Dogs are caught and held at facilities before re-homing or euthanasia; CNR: Captured, Neutered and then Released; N/O: Dogs that were Never Owned; Roam: Dogs found Roaming; U/W: Dogs unowned and abandoned; Lost: Dogs that are lost, but owned; P: Privately Owned; O: Other

Table 6 (ctd): Stray dog control.

Based on responses received between autumn 2006 – winter 2007

Country	Licensing/Regulation		ID	Help to reduce strays?	National Estimate	Population figures		Trends	Source of strays	Methods of stray control	Responsibility for strays	Strays kept (d)	No. of shelters /Estimate % of organisations operating shelters	
	Com/Vol	Cost/€				Run	Trends							Strays Estimate
Ire	Com	12.70	M	Tag Mchp	No	1.5 million	Constant	U/K	Decreased	40%Roam 40%U/W 10%Lost	Caught	Dog warden (M)	5	25 (strays) 75%M 25%AWO
Ita	Com	0 – 10	V/S	Mchp	No	2.8 million	Constant	U/K	Constant	Roam U/W	Caught CNR	Contractors(M)	60	U/K
Lith	Com	2.6	CO M	Talt Mchp	No	350,000	Constant	U/K	Constant	92%Roam 5%Lost 2%N/O 1%U/W	Caught	Shelters	3 – 10	40%M, 30%AWO 50%CO
Mal	Com	2.5	G	Tag Talt Mchp	No	U/K	Increased	U/K	Constant	-	Caught CNR	AWO	7	5:100%AWO
Mold	Vol	0	M, VD	Talt Tag	Yes	U/K	Increased	U/K	Increased	U/K	Culled Shot Poison	Municipality	0	0
Neth	No	-	-	N/S	-	1.8 million	Increased	No strays	Constant	75%Lost 25%U/W	Caught	Municipality	14	100-47%, 45%AWO
Nor	Vol	10	CO	Mchp	Yes	414,000	Increased	No strays	Constant	U/K	Caught	Dog warden (M)	14	30:100%AWO
Pol	Com	-	AWO M CO	Tag Talt Mchp	No	6-7 million	Increased	75,000* (U/W & strays)	Constant	U/K	Caught	Municipality	-	142 55% M, 30% AWO 15% CO
Por	Com	12	G M	Mchp Tag	No	-	Constant	500,000	Constant	U/K	Caught	Municipality	8	40:100%AWO
Ser	Com	-	AWO CO M	Talt Mchp	Yes	800,000	Increased	U/K	Increased	58%Lost 3%U/W 10%Roam	CNR Caught	Municipality	5	45 50%M, 30%CO 20%AWO
Slov	Com	0	G	Mchp	Yes	260,000	U/K	U/K	U/K	U/K	Caught	Shelters	30	11:75%O, 18%AWO 9%M
Spa	Com	6 – 30	M	Tag Mchp	No	1.5 million	constant	U/K	Constant	70%U/W & Lost	Caught CNR	Municipality	8	300: 80%AWO 20%O
Swe	Com	75	G	Talt Mchp	Yes	950,000	Increased	U/K	No strays	-	Caught	Municipality Police	7	200:100%AWO
Swi	Com	24.7 – 24.7	G	Talt Mchp	Yes	480,000	Increased	No strays	Constant	--	-	-	-	284 100%AWO
Ukr	Com	52.6	M	-	No	U/K	U/K	500,000 Killed annually	Constant	15%Lost 5%Roam 70%N/O	Culled Poison Shot	Municipality	0 – 7	10 30%AWO, 70%O
UK	Vol	-	CO LA	Tag Mchp Talt	-	6.8 million	Decreased	105,201	Decreased	-	Caught	Dog wardens Police	7	100%AWO

Com: Compulsory; **Vol:** Voluntary; **VD:** Veterinary Department; **M:** Municipality; **G:** Government; **V:** Private Veterinary Practice; **VA:** Veterinary Association; **AWO:** Animal Welfare Organisation; **LA:** Local Authority; **CO:** Commercial Organisation; **KC:** Kennel Club; **Tag:** Tag placed on a collar; **Talt:** Tattoo; **Mchp:** Microchip; **U/K:** Unknown; **N/S:** Not Stated; **Culled:** Dogs are killed in the field; **Caught:** Dogs are caught and held at facilities before rehoming or euthanasia; **CNR:** Captured, Neutered and then Released; **N/O:** Dogs that were Never Owned; **Roam:** Dogs found Roaming; **U/W:** Dogs unwanted and abandoned; **Lost:** Dogs that are lost, but owned; **P:** Privately Owned; **O:** Other

3.3.1.ii. Source of stray dogs

Fourteen countries (45%) provided estimates of the source of stray dogs in their countries. However, because of the lack of objective, centrally collected census data in any of the countries these estimates should be interpreted with care. Only three countries (10%) reported that the majority of stray dogs had never been owned; Albania, Azerbaijan Republic; 99%, Ukraine; 70%. The remainder (N=13: 41% countries), reported with varying degrees, the contribution that owned dogs made to captured populations be they; owned dogs but not under close control of an owner or caretaker, genuinely lost, or intentionally dumped (no longer wanted).

3.3.1.iii. Methods of stray dog control

Dogs were culled (shot) in five countries (16%) (Albania, Armenia, Azerbaijan Republic, Moldova and Ukraine) by municipal hired contractors, as a method of choice for stray control. However, this approach clearly did little to reduce stray numbers, indeed in all countries where this practice was undertaken the numbers of stray dogs had either increased or remained constant. One country exclusively practiced catch, neuter, release of dogs (Greece). This approach was reported to be problematic because it appeared to result in owners “dumping” their dogs in areas “where they knew they would be looked after”. A further six countries (20%) (Bosnia-Herzegovina, Bulgaria, Italy, Malta, Serbia and Spain) operated catch, neuter, release in a limited number of locations, although the reasons for this were unclear, as were the problems encountered when adopting this approach.

In twenty countries (66%) the principal method of stray control was to catch dogs found not to be under the close control of an owner at the time of capture. Statutory holding periods for the dogs that have been captured varied greatly from country to country; the median number of holding days was 12 (range 3 – 60 days). This approach necessitates some form of short or long-term housing facility. In all instances animal shelters were operating in these countries. Nevertheless countries that operate a catching policy for strays did vary in their adoption of euthanasia protocols for captured dogs (c Section 3.4).

SUMMARY

Thirty-four animal welfare groups operating in thirty countries (located in Europe and Eurasia*) responded to a questionnaire on the control of stray dogs and cats in their country during winter 2006 and spring 2007. In addition, information was gained from an RSPCA International consultant working in the Czech Republic and municipal or veterinary authorities in five countries (Bosnia-Herzegovina, Croatia, Finland, Poland and Spain) during autumn and winter 2007. The survey aimed to:

- (1) Document the methods of stray dog and cat population control in Europe* based upon responses by WSPA member societies and RSPCA International associated organisations.
- (2) Update an existing RSPCA International document outlining stray animal control measures.
- (3) Select a limited number of case study countries and document their progression towards and methods adopted for effective stray population control.

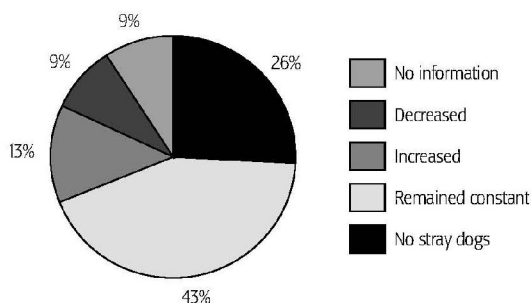
FINDINGS

It should be noted that this report has been compiled on the basis of majority responses received from animal welfare groups working in their respective countries. Very little numerical data or evidence could be provided by respondents (there is a universal lack of this type of data collected by authorities) to verify how successful/unsuccessful the reported control measures were at reducing stray dog and cat numbers. The questionnaire asked for respondents opinions on various aspects of stray control and these are reflected in the report. Hence the reports findings should be interpreted with care. Similarly with case study countries the lack of census, population information and historical data made constructing a time line of initiating events that corresponded to reducing stray numbers impossible.

Summary of results

- Stray control methods varied greatly across those countries surveyed.
- No census or population data was systematically recorded nationally by a central (government) body for owned or stray dogs and cats.

Trends in stray dogs numbers over the last five years

Where given (41%: N=13) the source of strays was reported to be dogs that were owned (not under close owner control: i.e. loose or lost) or unwanted (intentionally dumped).

Que 6 (a). Has the number of stray dogs increased, decreased or stayed the same over the last five years?

*Note that WSPA's European regional division includes Eurasian countries such as Armenia and Azerbaijan Republic. Member societies operating in these countries were also contacted for information regarding stray control and their responses are included in this report.

3.3.2. CATS

a) Licensing and registration

Compulsory registration for cats was reportedly low, and present in only three countries (10%) (Table 7). In addition, ten countries (32%) had a voluntary scheme in operation. Whilst respondents reported that registration schemes had not been successful in reducing stray numbers, as with dogs, this is likely to be the result of poor enforcement and adherence. Similarly, compulsory registration without a commitment to effective enforcement is unlikely to result in owners complying with the regulations.

b) Identification

In common, with dogs, microchipping was the most popular method of identification, as reported in twenty countries (64%), although this was not always accompanied by wearing a collar and tag (N=7 countries) (Table 7).

3.3.2.i. Population trends

a) National cat population

There was a lack of national census surveys of owned cats; no country collected data on the numbers and trends of cat ownership. However, sixteen countries (52%) did record estimates of owned cat populations (Table 7). In general cat ownership has increased over the last five years across fifteen countries (48%), there were no reports of a decrease in numbers and in eight countries (26%) the numbers of owned cats remained constant.

b) National stray population

Unsurprisingly, numbers of stray cats were never monitored (with the exception of Poland – as with stray dogs, Section 3.3.1.i.b). Therefore changes in stray populations should be interpreted with care, because they are based on the subjective perceptions of the group completing the questionnaire. Based on the information provided by respondents, only one of the thirty-one countries has reported a reduction in the numbers of stray cats (Poland) the remainder reported an increase (N=10; 32%) or that populations have remained constant (N=12; 38%). Seven countries (22%) were not able to give information on trends of stray populations.

3.3.2.ii. Source of stray cats

Sixteen countries (51%) were unable to give estimates for the source of stray cats. However, six countries (20%) reported that the majority of stray cats were presumed to be the offspring of the previous generation of strays i.e. they had never been owned.

3.3.2.iii. Methods of stray cat control

Cats were reported to be culled (shot, poisoned) in six countries (20%) (Albania, Armenia, Azerbaijan Republic, Bulgaria, Moldova and the Ukraine) by municipal hired contractors. Belgium and Greece were the only countries to exclusively practice catch, neuter, release (CNR) in an attempt to control stray cats. However, the majority of countries were reported to use a combination of methods; mainly CNR in conjunction with catch and remove to an animal shelter depending upon the animals' suitability for rehoming (N=9; 29%). Six countries (20%) caught stray cats, and did not practice CNR or culling (Belarus, Estonia, Germany, Lithuania, Norway and Portugal).

Table 7: Stray cat control in Europe.

Based on responses received between autumn 2006 – winter 2007

Country	Licensing/ Regulation	ID	National		Population figures		Source of strays	Methods of stray control	Responsibility for strays
			Estimates	Stray	Estimate	Trends			
Alb	No	Mchp	U/K	Increased	U/K	Increased	Majority N/O	Culled	Hunters/City hall
Arm	No	-	20,000	Increased	U/K	Increased	-	Culled	Municipality
Az. Rep	No	-	U/K	Increased	U/K	Increased	99% N/O	Culled	Municipality
Bela	No	-	U/K	U/K	U/K	U/K	60% Roam; 20% U/W; 10% Lost 10% N/O	Caught	Municipality
Belg	Vol	Tag Tatt Mchp	2.5 million	Increased	U/K	Increased	-	CNR	AWO
Bos-Her	Vol	Tag Mchp	U/K	U/K	U/K	U/K	-	-	-
Bul	Vol (Regional)	Tag Mchp	U/K	U/K	U/K	U/K	-	Culled	Municipality
Cro	No	Tag Mchp	U/K	U/K	U/K	Increased	50% Roam; 30% U/W; 10% Lost 10% N/O	Culled CNR Caught	Municipality
Cz. Rep	No	-	U/K	U/K	U/K	Increased	30% Roam; 30% U/W; 30% N/O 10% Lost	Culled CNR Caught	Huner Municipality
Den	Vol	Tatt Mchp	750,000	Increased	U/K	Constant	-	CNR (low nos)	-
Est	No	Tag Tatt Mchp	50,000	Constant	U/K	Constant	70% N/O; 15% U/W; 10% Roam 5% Lost	Caught (low nos)	Municipality
Fin	Vol	Tag Tatt Mchp	500,000	Constant	U/K	Constant	40% U/W; 25% Lost; 25% Roam 10% N/O	Culled Shot Euthanised Caught	Not legally Municipality AWO
Ger	Vol	Tag Tatt Mchp	75 million	Increased	U/K	U/K	55% U/W; 30% Lost; 20% Roam 5% N/O	Caught	AWO Municipality
Gre	No	-	U/K	Constant	U/K	Constant	-	CNR	AWO
Hun	No	Tag Tatt	3 million	Increased	U/K	Constant	60% U/W; 25% N/O; 10% Roam 5% Lost	CNR Caught	Municipality
Ire	No	Tag Mchp	U/K	U/K	U/K	U/K	-	CNR Caught	AWO
Ita	No	-	U/K	Constant	U/K	Constant	V. High Roam High U/W	CNR (small nos)	Municipality
Lith	Com	Tatt Mchp	U/K	Constant	U/K	Constant	70% N/O; 24% Roam; 5% Lost 1% U/W	Caught	AWO (Contractors) Municipality

Com: Compulsory; Vol: Voluntary; AWO: Animal Welfare Organisation; Tag: Tag placed on a collar; Tatt: Tattoo; Mchp: Microchip; U/K: Unknown; N/S: Not Stated; Culled: Cats are killed in the 'field'; Caught: Cats are caught and held at facilities before re-homing or euthanasia; CNR: Captured, Neutered and then Released; N/O: Cats that were Never Owned; Roam: Cats found Roaming; U/W: Cats unwanted and abandoned; Lost: Cats that are lost, but owned

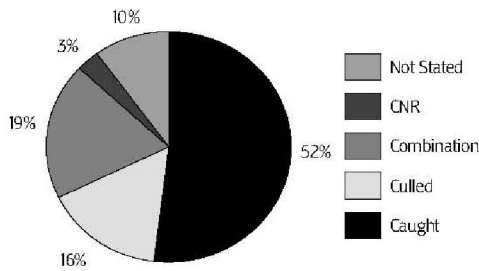
Table 7 (ctd.): Stray cat control in Europe.

Based on responses received between autumn 2006 – winter 2007

Country	Licensing/ Regulation	ID	Population figures		Trends	Estimate	Trends	Source of strays	Methods of stray control	Responsibility for strays
			National Estimates	Stray						
Mal	No	-	U/K	Increased	U/K	Constant	-	CNR Caught	AWO	
Mold	Vol	Tag Tatt	U/K	Increased	U/K	Increased	-	Culled Shot Poison Euthanised	Municipality Hunters	
Neth	No	Tag Mchp	3.3 million	Increased	U/K	Increased	30% Lost; 30% N/O; 25% Roam; 15% U/W	Culled Shot CNR Caught	MOP AWO	
Nor	Vol	Tatt Mchp	555,000	Increased	U/K	Increased	-	Caught	Animal shelters Police	
Pol	No	Tag Tatt Mchp	7 million	Increased	U/K	Decreased*	-	CNR Caught	Municipality	
Por	No	-	500,000	Constant	U/K	Constant	-	Caught	Municipality Veterinary Authorities	
Ser	Com	Mchp	750,000	Increased	U/K	Increased	60% Lost; 25% Roam; 14% U/W 1% N/O	CNR Caught	Municipal animal control	
Slov	No	Mchp	U/K	Constant	U/K	Constant	-	CNR Caught	AWO/shelters	
Spa	Vol	Tag Mchp	900,000	Constant	U/K	Increased	55% N/O; 40% U/W; 2% Roam 3% Lost	CNR Caught	Municipality	
Swe	Vol	Mchp	1.6 million	Increased	U/K	U/K	-	Culled Caught	Police Municipal Hunters Animal welfare Inspectors	
Swi	No	Tag Tatt Mchp	1.5 million	U/K	U/K	Constant	-	CNR Caught	AWO	
Ukr	Com	-	U/K	U/K	U/K	Constant	15% Lost; 5% Roam; 5% U/W 70% N/O	Culled Shot Poison Euthanised	Municipality	
UK	No	Tag Mchp	98 million	Increased	U/K	U/K	-	CNR Caught	AWO	

Com: Compulsory; Vol: Voluntary; AWO: Animal Welfare Organisation; Tag: Tag placed on a collar; Tatt: Tattoo; Mchp: Microchip; U/K: Unknown; N/S: Not Stated; Culled: Cats are killed in the 'field'; Caught: Cats are caught and held at facilities before re-homing or euthanasia; CNR: Captured, Neutered and then Released; N/O: Cats that were Never Owned; Roam: Cats found Roaming; U/W: Cats unwanted and abandoned; Lost: Cats that are lost, but owned

Reported methods of stray dog control

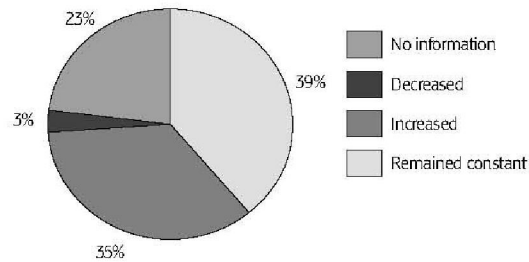
The statutory holding period varied greatly (range: 3 – 60 days) in those countries that caught stray dogs. In addition, of those countries that caught strays 10 (32%) euthanised animals that were not re-claimed or could not be re-homed after the holding period; 2 (6%) euthanised all animals upon capture (without waiting for the holding period to elapse) and 3 (10%) countries did not (legally) permit the killing of healthy stray dogs requiring life-long care to be provided in the event that they could not be re-homed.

Que 7 (a). How is the stray dog population controlled in your country?

Caught: Dogs found not under close control are caught; **Culled:** Dogs are culled in situ (by shooting); **Combination:** A number of different approaches were adopted; **CNR:** Catch Neuter and Release -- dogs are caught, neutered and re-released; **Not Stated:** Information not given by the respondent.

- In countries where dog registration and licensing were rigorously enforced it was considered by respondents to be an essential element in successful stray control practices.
- Despite compulsory registration and licensing in 70% (N=22) of countries, in 48% (N=15) of countries animal owners were not compliant and the authorities did not enforce the regulations.
- Stray cats were less likely to be subjected to systematic control by authorities than stray dogs.

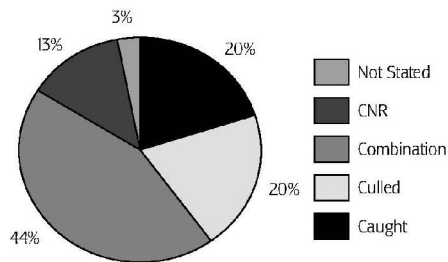
Trends in stray cats numbers over the last five years

Source of strays was not reported by 51% (N=16) of respondents. Six countries (19%) reported the majority of stray cats were presumed to be the offspring of the previous generation of strays i.e. they had never been owned.

Que 6 (a). Has the number of stray cats increased, decreased or stayed the same over the last five years?

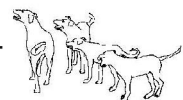
Reported methods of stray cat control

Que 7 (a). How is the stray cat population controlled in your country?

Caught: Cats are caught; **Culled:** Cats are culled where they are found; **Culled and other:** Under certain circumstances cats may be culled, or caught; **CNR and caught:** Catch Neuter and Release – cats are caught, neutered and re-released in certain circumstances or they may be caught and re-homed as appropriate; **CNR:** Catch Neuter and Release – cats are caught, neutered and re-released; **Not Stated:** information not given by the respondent.

- Stray cats were more likely to be reported to be culled than stray dogs.
- The implantation of a microchip was cited as the most popular form of identification.
- When monitored (only given by 6 respondents) owner education schemes were reported to be successful in changing owner attitudes (4 respondents), increased the likelihood of owners getting their pets neutered (2 respondents) and resulted in a decrease in the number of stray dogs (1 respondent).
- From information provided by case study countries - successful stray control appears to be related to a number of elements: comprehensive, effective and enforced legislation, registration and licensing, control of breeding and sale, environmental management, owner education and good cooperation between authorities and animal welfare groups.

3 PRIEDAS

VšĮ "Gyvūnų registravimo centras" - Gyvūnų registravimas ir identifikavimas

Gyvūnų registracijos statistika 2002-2010 metais. Paskutinį kartą informacija patikslinta 2010-11-21

UŽREGISTRUOTA GYVŪNŲ:					
	Šunys	Katės	Kiti gyvūnai	Viso gyvūnų	Agresyvūs šunys
Vilnius	8765	1845	0	10610	352
Kaunas	9718	1452	6	11176	508
Klaipėda	4135	386	2	4523	305
Kitur	983	1348	8	2339	59
Viso	23601	5031	16	28648	1224

Prieiga prie statistikos šaltinio: www.registracija.lt

4 PRIEDAS

Lietuvos prieglaudų gyvūnų statistika

Skliausteliais ir klausukais pažymėti duomenys, kurių prieglaudos neteikia ir kurie buvo įvertinti pagal "Lesės" prielaidas ir turimas žinias.

Miestas	Vilnius				Kaunas				Klaipėda			Šiaul.	Panev.	Alytus	Utena	Plungė	Visag.	
Priegl.	Grind a	SOS gyv.	Lesė	Gyv. namai	Viln. LGG D	Kauno Nuaras	Kauno LGGD(4)	Pifas	Klaip. Nuaras	5 pėd.	Aum u-ra	Šiaul. LGG D	PSA	Alyt. Nuaras	Utenos prieg.	Plungės prieg.	Visag. draug.	IŠ VISO
Priimta iš viso(1)	28479	2201	905	[1300]?	48	[7918]?	[1350]?	[817]?	8443	[232]?	1748	[1500]?	3440	[1500]?	2222	[1300]?	[440]?	
2005	5874	-	-	[260]?	-	-	[300]?	-	2371	-	-	[300]?	764	[300]?	-	[260]?	[88]?	[10169]?
2006	5790	-	-	[260]?	-	[2100]?	[300]?	[183]?	2001	-	-	[300]?	718	[300]?	-	[260]?	[88]?	[11952]?
2007	5158	-	120	[260]?	-	[2306]?	[300]?	145	1357	-	-	[300]?	798	[300]?	686	[260]?	[88]?	[11730]?
2008	5709	[755]?	241	[260]?	-	[1900]?	[300]?	244	[1357]?	-	-	[300]?	652	[300]?	789	[260]?	[88]?	[12807]?
2009	5948	1446	544	[260]?	48	1612	[150]?	[245]?	[1357]?	[232]?	1748	[300]?	508	[300]?	747	[260]?	[88]?	[15445]?
Radonamus(2)	2922	2032	796	[1000]?	43	2373	[675]?	[818]?	1681	[220]?	33	[1350]?	27	[1000]?	1516	[1000]?	[400]?	
2005	548	-	-	[200]?	-	-	[150]?	-	598	-	-	[270]?	13	[200]?	-	[200]?	[80]?	[1979]?
2006	532	-	-	[200]?	-	[600]?	[150]?	158	420	-	-	[270]?	10	[200]?	-	[200]?	[80]?	[2540]?
2007	538	-	120	[200]?	-	[600]?	[150]?	134	221	-	-	[270]?	2	[200]?	476	[200]?	[80]?	[2911]

5 PRIEDAS

Kviečiame Jūs **2010 m. spalio 7 d.** (ketvirtadienį) **10³⁰ val.** dalyvauti Vilniaus kolegijos Agrotechnologijų fakulteto Veterinarinės medicinos katedros organizuojamoje konferencijoje: **„Gyvūnų laikymo kultūra“**, skirtoje Pasaulinei gyvūnų globos dienai paminėti. Pagrindinis konferencijos **tikslas** - propaguoti gyvūnų gerovę.

Renginio vieta:

*Veterinarinės medicinos katedra
(Klinikų g. 1, Buivydiškės, Vilniaus r.,
12 kab. - maniežas)*

Renginio programa:

RENGINIO PRADŽIA 10³⁰ val.

- 1. GYVŪNŲ SVEIKATINGUMO IR GEROVĖS AKTUALIJOS BEI STRATEGIJA 2007-2013 METAIS.** Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos Gyvūnų gerovės ir sveikatingumo skyriaus vedėjo pavaduotojas *Giedrius Blekaitis*.
- 2. KIEKVIENAS GALI PADĖTI GYVŪNAM.** Gyvūnų globos tarnybos „PIFAS“ vadovė *Brigita Kymantaitė*.
- 3. BENAMIAI GYVŪNAI IR GYVŪNŲ GLOBA LESĖJE.** VŠĮ „Lesė“ gyvūnų globos organizacijos savanorės: *Agnė Vitkauskaitė* ir *Medeina Sakalauskaitė* (VT09A studentė).
- 4. VŠĮ „SOS GYVŪNAI“ VEIKLA.** Gyvūnų globos tarnybos "SOS gyvūnai" vadovė *Ilona Mezenceva* ir savanorės *Simona Kizytė*, *Nadezda Makusheva*, *Jolanta Paleikaitė* (VT10A studentės).
- 5. BENAMIŲ GYVŪNŲ GLOBOS PROBLEMAS.** Mykolo Riomerio magistrantūros studentė: *Alina Valentinovič*.
- 6. GYVŪNŲ LAIKYMAS IR JŲ GEROVĖS UŽTIKRINIMAS.** VT10A studentė: *Monika Zdanavičiūtė*. Vadovas: *Aivaras Paukštė*.
- 7. ŠINŠILAI JŲ LAIKYMAS IR PRIEŽIŪRA.** VT08A studentai: *Vaida Glinskaitė*, *Jolanta Žukaitė*. Vadovas: *Kęstutis Radziulis*.
- 8. ROPLIŲ LAIKYMO IR PRIEŽIŪROS YPATUMAI.** VT08A studentė: *Ieva Karžinauskaitė*. Vadovas: *Kęstutis Radziulis*.
- 9. CIRKAS SU GYVŪNAIS.** VT09A studentė: *Karolina Pacaitytė*, *Simona Rimašauskaitė*. Vadovas: *Rūta Karalienė*, *Julius Morkūnas*.

10. GYVULIŲ TRANSPORTAVIMAS. VT09A studentė: *Aiva Novikaitė*. Vadovė: *Rūta Karalienė*.

11. ŠUNŲ LAIKYMO GEROVĖ. VT10A studentės: *Lina Narkevičiūtė, Simona Čiupaitė*. Vadovė: *Rūta Karalienė*.

12. ARKLIŲ LAIKYMAS IR JŲ GEROVĖ. VT10A studentai: *Tomašas Ladinas, Vidmantas Bartėnas, Austėja Bardauskaitė*. Vadovė: *Rūta Karalienė*.

Renginio rėmėjai:

- **UAB Alltech technologijos;**
- **Vetinfo** – žurnalas veterinarijos gydytojams, felčeriaus, gyvulininkystės specialistams ir ūkininkams;
- **UAB Respublikinis veterinarijos aprūpinimo centras.**

Maloniai Jūsų laukiame,
Veterinarinės medicinos katedros nariai

Pažymėjimas

Nr. *A.T.K.-193*

Alina Valentinovič

skaitė pranešimą
 „Benamių gyvūnų globos problemos“
 konferencijoje
 „GYVŪNŲ LAIKYMO KULTŪRA“
 2010 m. spalio 7 d.

Agrotechnologijų fakulteto
 dekanė

Nijolė Liepienė

Vilnius, 2010-10-07

